

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

Magdalena Schneibergová

**Elektronické informační zdroje na příkladu knihoven pražských
lékařských fakult Univerzity Karlovy**

**Electronic information resources : on the example of Faculty of Medicine
(1st, 2nd and 3rd), Charles University, Prague**

Praha 2010

Vedoucí práce: PhDr. Hana Landová, Ph.D.

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 10. srpna 2010

.....

podpis diplomanta

Identifikační záznam

Schneibergová, Magdalena. *Elektronické informační zdroje na příkladu knihoven pražských lékařských fakult Univerzity Karlovy = Electronic information resources : on the example of Faculty of Medicine (1st, 2nd, 3rd), Charles University, Prague*. Praha, 2010. 114 s., 5 s. příl. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2010. Vedoucí diplomové práce Hana Landová.

Abstrakt (česky)

Práce se zabývá současným postavením a perspektivami elektronických informačních zdrojů v politice knihoven pražských lékařských fakult Univerzity Karlovy. Úvodní kapitola krátce nastiňuje vývoj lékařských fakult v dějinách univerzity. Nejsou opominuty důležité informace o knihovnicko-informačních službách a Ústřední knihovně a Výpočetním středisku, jako hlavních poskytovatelů těchto služeb na univerzitě. Kapitola se dále soustředí na společné a odlišné znaky lékařských knihoven. Ty jsou dále stručně charakterizovány, a to z pohledu: vývoje, personálního zajištění, prostorového vybavení, akviziční politiky, struktury fondu, uživatelského profilu a rozsahu poskytovaných služeb. Hlavní část práce je věnovaná detailnímu rozboru a vyhodnocení akvizice, distribuce a propagace elektronických informačních zdrojů, které knihovny mají k dispozici pro své uživatele. V úvodu této části jsou druhy poskytovaných zdrojů krátce charakterizovány. Část, věnovaná akvizici, se zastavuje u nejdůležitějších aktérů nákupu, kterými je jedno z ministerstev, univerzita, významné české knihovny a samy lékařské knihovny. Nejvýznamnější zdroje jsou krátce charakterizovány. V části o distribuci jsou vyhodnoceny hlavní distribuční nástroje, které knihovny využívají, ať už se jedná o ty společné pro celou univerzitu, nebo o ty, které jsou vlastní jen lékařským fakultám. Webové stránky a semináře mohou být hlavními nástroji knihoven k propagaci zdrojů. V další části se práce věnuje právě tomu, do jaké míry jich knihovny využívají, a zda k propagaci nepoužívají i stále populárnější sociální síť. Ve své praktické části se práce věnuje rozboru a vyhodnocení výsledků průzkumu, dělaného u vybraného vzorku studentů lékařských fakult ze dvou šestých ročníků a jednoho čtvrtého ročníku. Závěr práce se pokouší o shrnutí a vyhodnocení získaných poznatků a dat. Práce je uzavřena doporučením, co by knihovny mohly ve své práci s elektronickými zdroji v budoucnu vylepšit.

Abstract (in English):

The thesis deals with the current state and prospects of electronic information resources in policy of Faculty of Medicine (1st, 2nd and 3rd), Charles University, Prague. The first chapter briefly describes a development of all Faculties of Medicine. Furthermore the most important information about library information services are mentioned. The facts related to University Library and computer center who are the major college providers of services at the university, are discussed as well. This chapter also focus on common and distinct features of medical libraries. The libraries are characterized from this point of view: development, staff, equipment, acquisition policy, the fund structure, user profile and services. The thesis main part is devoted to comprehensive analysis and evaluation of acquisition, distribution and

promotion of electronic information resources that libraries have available. The provided sources are briefly characterized at the beginning of the thesis main part. The chapter devoted to the acquisition discusses the most important participants of purchase which are one of the Ministries, university, major czech libraries and medical libraries themselves. Moreover the most important sources are briefly described . The main distribution tools which are used by libraries, are evaluated in the next chapter. Websites and workshops can be key tools to promote library resources. The next part of thesis deals with to what extent libraries use them, and whether they use for promotion popular social networks as well. In its practical part the thesis deals with an analysis and an evaluation of research results. The research happened among students of the sixth and fourth grade of Faculties of Medicine. Finally, the thesis attempts to summarize and evaluate the acquired knowledges and data. At the end of the thesis is recommended what the libraries should improve on electronic resources in near future.

Klíčová slova (česky):

lékařství, elektronické informační zdroje, databáze, elektronické časopisy, elektronické knihy, akvizice, distribuce, propagace, lékařské knihovny, lékařské fakulty

Klíčová slova (anglicky):

medicine, electronic informational resources, databases, electronic journals, electronic books, acquisition, distributions, promotions, medical libraries, faculties of medicine

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	9
1. ÚVOD	11
2. KNIHOVNY PRAŽSKÝCH LÉKAŘSKÝCH FAKULT UNIVERZITY KARLOVY.....	12
2.1. Ústav vědeckých informací 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze.....	14
2.1.1. Historie a současnost.....	14
2.1.2. Personální zajištění.....	14
2.1.3. Uživatelé	14
2.1.4. Akvizice	15
2.1.5. Fond	16
2.1.6. Služby.....	16
2.2. Ústav vědeckých informací 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.....	18
2.2.1. Historie a současnost.....	18
2.2.2. Personální zajištění.....	18
2.2.3. Uživatelé	19
2.2.4. Akvizice	19
2.2.5. Fond	19
2.2.6. Služby.....	21
2.3. Středisko vědeckých informací 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.....	22
2.3.1. Historie a současnost.....	22
2.3.2. Personální zajištění.....	22
2.3.3. Uživatelé	22
2.3.4. Akvizice	23
2.3.5. Fond	23
2.3.6. Služby.....	24
2.4. Shrnutí	25
3. ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE	27
3.1. Akvizice	28
3.1.1. Dotace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.....	29
3.1.1.1. Projekt MEDKONSORCIUM.....	30
3.1.1.2. Projekt WOK	31
3.1.1.3. Projekt TECHLIB_2009	31
3.1.2. Rozvojové projekty Univerzity Karlovy.....	33

3.1.3.	Vlastní akvizice lékařských fakult	33
3.1.3.1.	1. lékařská fakulta.....	34
3.1.3.2.	2. lékařská fakulta.....	35
3.1.3.3.	3. lékařská fakulta.....	36
3.1.4.	Shrnutí	37
3.2.	Distribuce	39
3.2.1.	Vytvářené databáze.....	39
3.2.2.	Společné projekty.....	40
3.2.2.1.	Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy	40
3.2.2.2.	Portál elektronických časopisů Univerzity Karlovy.....	43
3.2.2.3.	Elektronická knihovna časopisů EZB.....	44
3.2.2.4.	Digitální repozitář Univerzity Karlovy.....	46
3.2.2.5.	MEFANET	47
3.2.3.	Projekty 1. lékařské fakulty	49
3.2.3.1.	WikiSkripta.....	49
3.2.3.2.	Výukový portál 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.....	50
3.2.4.	Projekty 2. lékařské fakulty	51
3.2.4.1.	Výukový portál 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.....	51
3.2.5.	Projekty 3. lékařské fakulty	53
3.2.5.1.	Výukový portál 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze.....	53
3.2.6.	Shrnutí	53
3.3.	Propagace.....	55
3.3.1.	1. lékařská fakulta.....	55
3.3.1.1.	Webové stránky.....	55
3.3.1.2.	Semináře.....	58
3.3.1.3.	Sociální sítě.....	59
3.3.2.	2. lékařská fakulta.....	59
3.3.2.1.	Webové stránky.....	59
3.3.2.2.	Semináře.....	62
3.3.3.	3. lékařská fakulta.....	63
3.3.3.1.	Webové stránky.....	63
3.3.3.2.	Semináře.....	66
3.3.4.	Shrnutí	66
4.	PRŮZKUM UŽÍVÁNÍ.....	68

4.1.	1. lékařská fakulta.....	68
4.2.	2. lékařská fakulta.....	77
4.3.	3. lékařská fakulta.....	84
4.4.	Shrnutí	92
5.	ZÁVĚR	95
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	98
	SEZNAM OBRÁZKŮ	105
	SEZNAM TABULEK	106
	SEZNAM GRAFŮ.....	107
	PŘÍLOHY	109

PŘEDMLUVA

Diplomová práce se zabývá současným postavením a perspektivami elektronických informačních zdrojů (také jen e-zdroje) v politice knihoven pražských lékařských fakult Univerzity Karlovy (dále jen UK). Cílem práce bylo hlouběji proniknout do problematiky akvizice, distribuce a propagace těchto zdrojů na zmíněných knihovnicko-informačních pracovištích, a pokusit se o nastínění budoucnosti této formy zdrojů lékařských informací. Abych zjistila, jaké výsledky snahy knihoven v reálu přináší, uskutečnila jsem průzkum mezi studenty všech tří fakult. Průzkum dělaný pomocí dotazníku se povahou svých otázek snažil zjistit, zda vybraní studenti e-zdroje používají, jak často a odkud se k nim připojují nebo zda jim činí potíže v nich vyhledávat.

Práce byla zpracována na základě osobní a e-mailové komunikace s pracovníky všech tří knihoven. Tito pracovníci mi poskytli výroční zprávy knihoven a statistické výkazy o jejich činnosti, které odesílají na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) a Ministerstvo zdravotnictví ČR (dále jen MZ ČR). Srovnání statistických dat jednotlivých knihoven bylo problematické, neboť jsou v mnoha případech vedeny nedbale a mnohá data ke srovnání chybějí. Pro část práce věnované akvizici e-zdrojů jsem získala podrobné informace a písemné či elektronické podklady od pracovníků nejen lékařských knihoven, ale i dalších odborných knihoven a vzdělávacích institucí v Praze. Uvedené instituce se svými finančními prostředky významně podílí na nákupu e-zdrojů, společných i pro lékařské knihovny. Údaje o prostředcích, jsou uvedeny jen v případě, kdy jejich zveřejnění není na překážku. Statistické informace o používání e-zdrojů na univerzitě mi byly laskavě poskytnuty pracovníky Výpočetního střediska UK. K jednotlivým částem práce, souvisejícím s jejím ústředním tématem, jsem vyhledala odpovídající informační zdroje, dostupné převážně v elektronické podobě.

Diplomová práce se skládá ze tří kapitol, které se podrobně dělí na menší části. Každá z kapitol je ukončena shrnutím a vyhodnocením uvedených poznatků. Úvodní kapitola práce se zabývá ve čtyřech podkapitolách současným stavem lékařských knihoven. Pozornost je věnována zejména vývoji, personálnímu zajištění a knihovnicko-informačním službám.

Další kapitola se soustředí na problematiku elektronických informačních zdrojů. Tato stěžejní část práce je rozdělena do tří podkapitol věnovaných akvizici, distribuci a propagaci e-zdrojů. Každá z těchto podkapitol se zabývá nejen rysy společnými pro všechny knihovny, ale také těmi, kterými se od sebe knihovny liší. Podkapitolu Akvizice, pojednávající o nákupu e-

zdrojů, tvoří čtyři části. Distribuce zdrojů je popsána a vyhodnocena v šesti menších úsecích. Poslední z podkapitol, věnovaná propagaci e-zdrojů, je členěna do čtyř částí. Výsledky a vyhodnocení průzkumu jsou náplní kapitoly poslední.

Práce pokrývá 114 stran, včetně tabulek a grafů. Text doprovází 54 grafů, 13 tabulek a 19 obrázků. Práce je zakončena seznamem informačních zdrojů a dvěma přílohami. Použité informační zdroje jsou citovány podle normy ISO 690 a ISO 690-2 pomocí průběžných poznámek.

Ráda bych poděkovala všem, kteří přispěli ke vzniku této práce, zejména vedoucí práce PhDr. Haně Landové za cenné rady a konzultace. Za vlídné přijetí a poskytnutí informací děkuji pracovníkům lékařských knihoven UK Mgr. Jitce Stejskalové z 1. lékařské fakulty, Denise Sládkové z 2. lékařské fakulty a PhDr. Martině Hábové z 3. lékařské fakulty.

Dále bych ráda poděkovala Mgr. Marii Parákové z Ústřední knihovny UK, PhDr. Evě Lesenkové z Národní lékařské knihovny, Mgr. Štěpánce Žižkové z Národní technické knihovny, PhDr. Ivaně Kadlecové Laiblové z Knihovny Akademie věd ČR, RNDr. Aleně Volkové Balvínové z Přírodovědecké fakulty UK a Ing. Jaroslavu Šilhánkovi, CSc. z Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. Za poskytnutí statistických informací děkuji Ing. Jiřímu Pavlíkovi a Mgr. Petru Novákovi z Výpočetního střediska UK.

Za pomoc při realizaci průzkumu bych ráda poděkovala Odbor. asis. MUDr. Františku Schneibergovi z Ústavu veřejného zdravotnictví a medicínského práva 1. lékařské fakulty UK, MUDr. Markétě Kadlecové, MUDr. Petru Kašparovi a Doc. MUDr. Karlu Dohnalovi z Ústavu veřejného zdravotnictví a preventivního lékařství 2. lékařské fakulty UK a rovněž studentu 1. lékařské fakulty UK Martinu Ambušovi. Za poskytnutí podmínek pro tvorbu práce a trpělivosti děkuji svým rodičům a babičce.

1. ÚVOD

Ke zvolenému tématu mě nejvíce inspirovali mí přátelé, studující na Univerzitě Karlově. V průběhu studia jsem získala více povědomí a znalostí o elektronických informačních zdrojích (dále také jen e-zdroje) a oblíbila si práci v rešeršních systémech databází. O tuto formu zdrojů jsem se tedy začala více zajímat. Zaujetí ještě více vzrostlo, po seznámení se s tématem informační gramotnosti. Být informačně gramotný, znamená také být schopen vyhledat a správně interpretovat obsah informačního zdroje, tzn. i toho elektronického.

Při rozmlouvání o studijním životě, jsem se svých přátel často ptala, zda e-zdroje používají a zda ví, že mají díky univerzitě přístup k oborovým i multioborovými zdroji. Většinou jsem dostávala odpovědi a otázky typu: „My máme k dispozici nějaké e-zdroje? Kde je najdu? Proč bych je používal, když si mohu snadno zajít do knihovny a půjčit si odbornou literaturu tam. Ke studiu mi tištěná literatura stačí“ apod. Když už některý z přátel prokázal povědomí o této formě zdrojů, většinou přiznal, že je nepoužívá. A to z důvodu neschopnosti se v jejich široké nabídce orientovat, natož ve zdrojích najít požadavku informaci, „nikdo nám nevysvětlil jak s těmito zdroji pracovat“.

Zaujetí pro tuto problematiku později vedlo až k tomu, že jsem si dala za úkol, zmapovat současné postavení elektronických informačních zdrojů v politice knihoven lékařských fakult Univerzity Karlovy. A pokusit se také o nastínění jejich perspektiv v budoucnosti. Lékařské fakulty a jejich knihovny jsem si vybrala záměrně. Jedním z důvodů bylo to, že jsem cítila jakýsi závazek vůči opominutí tématu e-zdrojů v bakalářské práci, zaměřené na obecné aspekty života těchto knihoven. Dalším důvodem bylo to, že pocházím z lékařského prostředí.

Z důvodu omezeného rozsahu se diplomová práce zaměřuje jen na knihovny lékařských fakult v Praze. Práce se snaží odpovědět na to, jaké e-zdroje knihovny svým uživatelům nabízejí a jak tyto zdroje pořizují, distribuují a propagují. Jedna z kapitol je věnovaná úvodu do problematiky lékařských knihoven, které slouží fakultám i nemocnicím. Z důvodu setkávání se se spíše negativními reakcemi studentů na používání e- zdrojů, jsem provedla průzkum u vybraného vzorku studentů.

2. KNIHOVNY PRAŽSKÝCH LÉKAŘSKÝCH FAKULT UNIVERZITY KARLOVY

Dokončení studia medicíny, teologie či práva znamenalo pro středověkého učenice, který musel nejdříve absolvovat studium sedmera svobodných umění, dosažení vyššího stupně vzdělání. Právě studiu výše zmíněných oborů věnoval český a římský císař Karel IV. samostatně organizované části své nové univerzity. Pražská univerzita se tím zařadila po bok univerzit v Boloni, Neapoli a Paříži.

Studium medicíny na lékařské fakultě Univerzity Karlovy probíhalo nejdříve jen formou teoretických přednášek. Až založení všeobecné nemocnice v ulici U Nemocnice 2¹ v roce 1790 pomohlo k prohloubení studia klinických oborů. Po úspěšném ukončení studia dostali medicí akademický titul bakalář nebo magistr medicíny; ten byl později přejmenován na titul doktor.

Dějiny lékařské fakulty jsou úzce spjaty s dějinami celé univerzity. K významným mezníkům patří jistě založení jejích poboček v Plzni a Hradci Králové po konci druhé světové války. V roce 1953 došlo k rozdělení fakulty. Ta historická dostala název Fakulta všeobecného lékařství a fakulta, která vznikla při Fakultní nemocnici V Motole za účelem zlepšit kvalitu péče o děti a vychovat specializované dětské lékaře, nese označení Fakulta dětského lékařství. V souvislosti se zabezpečením požadavků na zvýšení hygienické úrovně v celé společnosti byla při Fakultní nemocnici na Královských Vinohradech v témže roce založena ještě Lékařská fakulta hygienická. Od roku 1990 tyto fakulty nesou název 1., 2. a 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a zabezpečují spolu s fakultami v Plzni a Hradci Králové studium lékařských oborů².

V padesátých a šedesátých letech minulého století vyvolala rostoucí snaha, uspokojit odbornou literaturou obory vysoké specializace proces zakládání knihoven na jednotlivých fakultách. Koordinační centrum těchto knihoven představuje Ústřední knihovna UK (dále jen Ústřední knihovna). K hlavním aktivitám knihovny, vzniklé v roce 1991, patří dnes koordinace nákupu komerčních bibliografických, faktografických a fulltextových informačních zdrojů.

S koordinací nákupu souvisí její aktivita v nalézání partnerů v oblasti knihovnicko-informačního servisu a koncipování společných národních i mezinárodních projektů pro

¹ Nynější Všeobecná fakultní nemocnice

² Na všech fakultách je vyučován magisterský program všeobecné lékařství a zubní lékařství (vyjma 2. LF). Každá z nich rozvíjí různé bakalářské obory jako je Ošetřovatelství, Adiktologie, Zdravotní technika a informatika, Veřejné zdravotnictví atd. Bakalářské studium Ošetřovatelství zahrnuje i studium oboru Všeobecná sestra.

oblast informačních zdrojů, ale také např. knihovnicko-informačních služeb. Ústřední knihovna má na starosti provoz a aktualizaci Portálu elektronických časopisů, známým též pod názvem PEC, a také tvorbu a zpřístupnění bibliografické databáze publikační činnosti interních pracovníků Univerzity Karlovy. Společně se všemi knihovnami univerzity spolupracuje na vytváření Souborného katalogu. Pořádáním seminářů a školení pomáhá zvyšovat vzdělání informačních pracovníků a informační znalosti uživatelů³.

Samostatnou částí univerzity je kromě Ústřední knihovny také Ústav výpočetní techniky UK (dále jen ÚVT). Mezi jeho hlavní úkoly patří provoz a údržba informačního systému UK, provoz Centrálního katalogu Univerzity Karlovy, ale také třeba provoz databázových serverů a databází pro potřeby univerzity - ÚVT je tak správcem Portálu elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy, známým též pod názvem PEZ⁴.

Všechny knihovny univerzity se řadí k určitému modelu pracoviště. Není tomu jinak ani u těch lékařských. Ústav vědeckých informací 2. lékařské fakulty a Fakultní nemocnice v Motole odpovídá prvnímu typu – typu jediné centrální knihovny, zajišťující všechny činnosti. Ústav vědeckých informací 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a Středisko vědeckých informací 3. lékařské fakulty se řadí k modelu čtvrtému – modelu centrálního pracoviště, které vykonává všechny činnosti samo, ale některé jsou také provozovány paralelně v dílčích knihovnách ústavů a klinik⁵.

Tyto knihovny poskytují veřejné knihovnické a informační služby interním, externím a kolektivním uživatelům, aby tak informačně zajistily studijní programy, vědu, výzkum a vývoj, realizované na univerzitě⁶. Knihovny jsou integrovanými pracovišti, sloužícími lékařským fakultám i fakultním nemocnicím. Přísluší tak rezortu školství i zdravotnictví⁷. Spolu s dalšími knihovnami a informačními středisky tvoří síť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví, známou též pod názvem VISZ.

Jak vypadá současný stav knihoven? Mají více uživatelů z řad studentů nebo lékařů? Využívají při své práci moderních technologií? Jak vypadá jejich aktivita na začátku 21.

³ Univerzita Karlova, *Univerzita Karlova*, Historie a činnost Ústřední knihovny UK, posled. aktual. 19.7.2010, , dostupný z WWW: <http://www.cuni.cz/UK-2200.html>.

⁴ Univerzita Karlova, *Univerzita Karlova*, Ústav výpočetní techniky, posled. aktual. 15.7.2010, dostupný z WWW: <http://uvt.cuni.cz/UVT-3.html>.

⁵ PARÁKOVÁ, Marie, Knihovnicko-informační servis Univerzity Karlovy, *Národní knihovna*, s. 253-254.

⁶ Univerzita Karlova. *Knihovní řád UK*, dostupný z : http://www.lfp.cuni.cz/svi/cze/rady/knihovni_rad_SVIUK.pdf

⁷ To obnáší nutnost vykazovat statistiky pro Ministerstvo školství i Ministerstvo zdravotnictví.

století? Na jakou činnost se nejvíce zaměřují? Odpovědi na tyto otázky budou předmětem následujících odstavců.

2.1. Ústav vědeckých informací 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze

2.1.1. Historie a současnost

Dnešní Ústav vědeckých informací (dál jen ÚVI) zajišťuje informační podporu vědy a výuky pro 1. lékařskou fakultu Univerzity Karlovy (dále jen 1. LF) a Všeobecnou fakultní nemocnici (dál jen VFN). Tyto úkoly převzal po své předchůdkyni - Ústřední knihovně Fakulty Všeobecného lékařství. Během své dlouhé existence knihovna prošla několika velkými rekonstrukcemi. Kvůli té poslední, probíhající od října roku 2008 do října 2010, musela změnit své dosavadní sídlo, budovu děkanátu 1. LF v Kateřinské ulici, za nově zrekonstruovanou budovu bývalého Ústavu patologie v ulici U Nemocnice 4⁸.

V nově zrekonstruovaných prostorách je pro návštěvníky k dispozici výpůjční protokol (dále jen půjčovna), 4 propojené místnosti sloužící jako studovny, výuková místnost, sklady a místnosti pro personál. Knihovna zabírá celkově 10 místností, přičemž ve studovnách a čítárnách je k dispozici 336 studijních míst. Na konci roku 2009 měla ÚVI ve správě 36 dílčích knihoven.

2.1.2. Personální zajištění

Od roku 2006 zastává ředitelskou funkci PhDr. Hana Skálová. Navazuje tak na práci svých předchůdců - PhDr. Františka Choce a PhDr. Aleny Malečkové⁹. Služby knihovny zajišťuje 22 pracovníků, 8 má vysokoškolské vzdělání (6 z nich i knihovnické) a 14 středoškolské vzdělání (5 z nich knihovnické).

2.1.3. Uživatelé

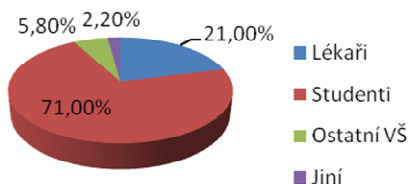
Ke konci roku bylo v knihovně registrováno celkem 8.721¹⁰ uživatelů (Graf 1). Registrovaní se zavazují dodržovat Výpůjční řád¹¹. Kromě běžné absenční a prezenční výpůjčky, řád umožňuje i studijní výpůjčku, která opravňuje čtenáře ponechat si dokument delší dobu.¹²

⁸ V nově zrekonstruované budově, otevřená 14. 10. 2009, sídlí mimo ÚVI, také Oddělení cizích jazyků a Ústav dějin cizích jazyků.

⁹ Doktor František Choc působil ve funkci ředitele tehdejší ústřední knihovny od roku 1964. Po odchodu do důchodu ho ve funkci vystřídala doktorka Alena Malečková, která v knihovně působila až do roku 2006.

¹⁰ Skupina Ostatní VŠ zahrnuje studenty a zaměstnance ostatních fakult Univerzity Karlovy a skupina Jiní střední zdravotnické pracovníky a veřejnost.

Struktura uživatelů

Graf 1 – Uživatelé

Studenti a ostatní uživatelé mohou využít otevíracích hodin půjčovny a studovny; půjčovna i studovna jsou otevřeny každý pracovní den cca 10 -11 hodin. Otevírací hodiny, informace o fondu a všech poskytovaných službách ÚVI prezentuje spolu s aktualitami na webových stránkách (Dostupné z: <http://uvi.lf1.cuni.cz/>) a nově také na Facebooku (Dostupné z: <http://www.facebook.com/pages/Praha-Czech-Republic/Knihovna-UVI-ILF-UK/110208233055>).

2.1.4. Akvizice

Od množství finančních prostředků, které má ÚVI 1. LF k dispozici od fakulty a nemocnice, se odvíjí její akviziční politika pro daný rok. Další možné finance mohou přijít formou účelové dotace, sponzorského daru či náhrady¹³. Pro rok 2009 dostala knihovna od fakulty finance ve výši 3.029.886,67 Kč¹⁴, od nemocnice pak 3.614.472 Kč¹⁵. Na nákup knihovního fondu šlo celkem 2.793.936,27 Kč¹⁶. Elektronické informační zdroje financovala ÚVI 1. LF také z vlastních zdrojů¹⁷ – šlo o částku 820.536 Kč¹⁸.

Knihovna má na starosti akvizici dílčích knihoven. Na nákup odborných monografií, časopisů, učebnic a skript do fondu dílčích knihoven jdou finanční prostředky zpravidla z grantů nebo provozních prostředků přednostů klinik či ústavů, kteří akvizici musí schválit.

Všeobecná fakultní nemocnice, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 2.

¹¹ Řád stanoví kategorie uživatele A-F. Od příslušnosti do kategorie se odvíjí možný počet výpůjček, (max.) výpůjční doba a event. zpoždění.

¹² Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, *Ústav vědeckých informací*, Kategorizace uživatelů, c2009, dostupný z: <http://uvi.lf1.cuni.cz/article.asp?nDepartmentID=2579&nArticleID=8443&nLanguageID=1>

¹³ Financování nákupu e-zdrojů je rozvedeno v kapitole Elektronické zdroje – Akvizice.

¹⁴ Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 2.

¹⁵ Všeobecná fakultní nemocnice a 1. LF UK, *Roční výkaz knihovnicko-informačního pracoviště ve zdravotnictví za rok 2009*, s. 1.

¹⁶ Všeobecná fakultní nemocnice, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31. 12. 2009*, s. 4.

¹⁷ Výše financí z veřejných zdrojů statistika neuvádí.

¹⁸ Všeobecná fakultní nemocnice, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31. 12. 2009*, s. 4.

2.1.5. Fond

Tematickým profilem fondu knihovny je medicína i její příbuzné a doplňující obory. Ačkoli si knihovna z důvodu dvojího financování vede odděleně přírůstkové seznamy a statistické údaje o celkovém počtu dokumentů, fond je zpřístupňován jako celek. Pro studijní a vědecké účely jsou k dispozici tištěné dokumenty v českém i anglickém jazyce. Ty zahrnují: monografie, učebnice, skripta, vysokoškolské kvalifikační práce, periodika a audiovizuální dokumenty. Uživatelé mají k dispozici také elektronické zdroje, tzn. databáze, e-časopisy, e-knihy, e- verze vysokoškolských kvalifikačních prací a disky CD-ROM a DVD¹⁹. V roce 2009 měli uživatelé k dispozici celkem 352.036 dokumentů. Údaje znázorněné v Tabulce 1 vypovídají o stavu fakultního fondu²⁰:

Struktura fondu		
Celkový počet knihovních jednotek		248.250
v tom	knihy a periodika	245.845
	ostatní dokumenty	2.405
Počet titulů odebíraných periodik		175
Počet exemplářů odebíraných periodik		183

Tabulka 1 – Struktura

Záznamy všech dokumentů, tzn. i dokumentů dílčích knihoven, jsou uloženy v Katalogu 1. LF UK, který je jednou z částí Centrálního katalogu UK. Vyhledání v záznamech je možné i prostřednictvím webových stránek fakulty, respektive OPACu katalogu. Knihovní fond byl v loňském roce organizován takto (Tabulka 2)²¹:

Organizace fondu	
<i>Druh</i>	<i>Knihovní jednotky</i>
Centrální fond	352.036
Volný výběr	4.373

Tabulka 2 - Organizace

2.1.6. Služby

Kromě klasických výpůjček vlastních dokumentů ve formě prezenční či absenční²², ÚVI 1. LF zprostředkovává i výpůjčky z ostatních knihoven České republiky a ze zahraničí v rámci

¹⁹ Viz kapitola Elektronické zdroje

²⁰ Přesné údaje o počtu nemocničních dokumentů statistiky neuvádějí. Skupina ostatní dokumenty zahrnuje 6 disků CD-ROM. Knihy a periodika zahrnují periodika vázaná, české, slovenské i zahraniční provenience. Pro odebíraná periodika platí stejné místní zařazení.

Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

²¹ Počet jednotek, spravovaný dílčími knihovnami, statistiky neuvádějí.

Všeobecná fakultní nemocnice, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 3.

²² Zahrnuje i výpůjčku studijní.

meziknihovních (dále jen MVS) a mezinárodních meziknihovních výpůjčních služeb (dál jen MMVS)²³(Tabulka 3)²⁴.

Výpůjční služby		
Celkový počet výpůjček		185.843
MVS		3.696
v tom	jiné knihovně	957
	z jiné knihovny	2.739
MMVS		244
v tom	jiné knihovně	3
	z jiné knihovny	241

Tabulka 3 – Výpůjční služby

Mimo výpůjček ÚVI 1. LF zprostředkovává i reprografické služby, vede a zpracovává evidenci publikační činnosti pracovníků 1. LF a VFN, kterou zpřístupňuje ve formě databáze. Knihovna poskytuje konzultace a porady pro knihovny i uživatele. Jednou z takových služeb je i individuální či skupinové školení ve zpracování citačních ohlasů z databáze Web of Science. Na webových stránkách je k dispozici návod a prezentace, jak správně vypracovat Hirschův Index, známý též pod názvem H- index²⁵. ÚVI 1. LF pořádá semináře zaměřené na práci s elektronickými informačními zdroji²⁶. Výukové prezentace k nim jsou rovněž dostupné z webových stránek. Údaje o službách, které knihovna poskytuje, jsou znázorněny v Tabulce 4²⁷:

Služby	
<i>Druh</i>	<i>Počet</i>
Bibliografie	20.592
Evidence publikační činnosti	3.415
Vzdělávací a výchovné akce	31
Odborné porady, konzultace pro knihovny	939
Xerokopie	101.938

Tabulka 4 - Služby

²³ Výpůjčky jsou vyřizovány přes Národní knihovnu ČR a Lékařskou knihovnu.

²⁴ Celkový počet výpůjček zahrnuje výpůjčky prezenční i absenční.

Univerzita Karlova, 1. lékařská knihovna, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

²⁵ H-index je číslo, udávající počet článků s počtem citací větším nebo stejným jako je počet těchto článků.

Výsledné číslo představuje výstup vědeckého pracovníka.

²⁶ Viz kapitola Elektronické zdroje - Propagace

²⁷ Položku Bibliografie statistiky blíže nespecifikují. Jde zřejmě o přehledy publikační činnosti. Jak u Bibliografie tak i Evidence publikační činnosti číslo vyjadřuje počet záznamů.

Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

Knihovna zpracovává rešerše na objednávku²⁸. V Tabulce 5 je zaznamenaná rešeršní činnost ve vytvářených a zpřístupňovaných databázích²⁹. Počet rešerší pro lékaře a studenty z jiných pracovišť a škol³⁰ je v tabulce zaznamenán na 3. místě:

Rešerše	
<i>Způsob zpracování</i>	<i>Počet</i>
Vlastní databáze	749
Databáze získané	1.581
Zprostředkované rešerše	224

Tabulka 5 - Rešerše

2.2. Ústav vědeckých informací 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

2.2.1. Historie a současnost

Ústřední knihovna Fakulty dětského lékařství Univerzity Karlovy, Středisko vědeckých informací, Ústavní knihovna FN Motol - to jsou předchůdci dnešního společného knihovnicko-informačního pracoviště fakulty a nemocnice, jehož oficiální název zní: Ústav vědeckých informací 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Samostatné oddělení knihovny Fakultní nemocnice v Motole (dále jen ÚVI 2. LF). Mimo úplného počátku své existence³¹, knihovna vždy sídlila v hlavní budově Fakultní nemocnice Motol. To se změnilo s počátkem roku 2008, kdy se ÚVI 2. LF přestěhovala mimo hlavní areál do malé budovy, vzdálené cca 10 min od svého původního sídla. I když je cesta k budově značena cedulemi, návštěvník přesto musí dát pozor, aby po cestě nezabloudil.

Nové knihovní prostory tvoří výpůjční protokol, 5 studoven, kde je k dispozici 30 míst, rešeršní pracoviště s ostatními službami a služební místnosti; celkově knihovna zaujímá 20 místností. ÚVI 2. LF spravuje dílčí knihovny nemocnice³².

2.2.2. Personální zajištění

Ředitelkou knihovny je PhDr. Zuzana Dobiášová, která převzala funkci po Mgr. Evě Bulíčkové. Personál knihovny tvoří 12 zaměstnanců; 6 lidí má vysokoškolské vzdělání (3 z nich knihovnické) a 6 lidí středoškolské (z toho 2 knihovnické).

²⁸ Rešerši si může objednat kdokoli z uživatelů knihovny; rešeršní politika se nesoustředí jen na jednu skupinu uživatelů jako např. na studenty – doktorandy apod. Do požadavků musí uživatel uvést kontaktní údaje, podrobnou formulaci dotazu, časové a jazykové vymezení, a zda mu jde o jednorázovou či průběžnou rešerši. Všeobecná fakultní nemocnice, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví*, s. 3.

²⁹ Více viz Elektronické zdroje - Distribuce

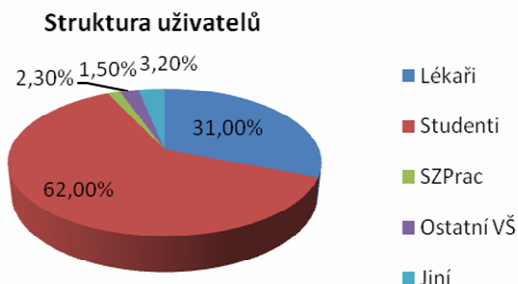
³⁰ Pouze předpoklad

³¹ Ústřední knihovna Fakulty dětského lékařství měla sídlo v Sokolské ulici.

³² Jejich přesný počet statistiky neuvádějí.

2.2.3. Uživatelé

Celkový počet uživatelů za rok 2009 činil 2.959³³(Graf 2). Čtenáři se zavazují dodržovat Výpůjční řád, který stanoví podmínky prezenční a absenční výpůjčky.

Graf 1 – Uživatelé

Otevírací hodiny jednotlivých pracovišť se různí. Výpůjční protokol a studovny mají otevřeno každý pracovní den cca 7-8 hodin. Meziknihovní a mezinárodní meziknihovní služba a rešeršní služby jsou k dispozici každý pracovní den cca 5-7 hodin. Webové stránky (Dostupné z: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/>) přináší všechny důležité informace o službách a fondu.

2.2.4. Akvizice

Akviziční politika se odvíjí od velikosti finančních prostředků, které knihovna dostane vždy na příslušný rok. Tak jako v případě knihovny 1. LF a VFN i knihovna v Motole dostává peníze na nákup od fakulty i nemocnice. Fakulta poskytla knihovně pro rok 2009 částku 1.639.745 Kč³⁴. Na nákup knihovního fondu šlo celkem 1.053.827 Kč³⁵. Elektronické informační zdroje financovala ÚVI 2. LF z vlastních zdrojů³⁶ částkou 1.269.286 Kč³⁷. Akvizice je dále hrazena z grantů a sponzorských darů³⁸.

2.2.5. Fond

Z důvodu dvojího financování má knihovna dva fondy, ke kterým si vede oddělené přírůstkové seznamy a statistické údaje o celkovém počtu dokumentů. Informační gesci ÚVI

³³ Statistika Roční výkaz o vysokoškolské knihovně uvádí číslo 3804. Skupina Jiní zahrnuje farmaceuty a veřejnost.

³⁴ Univerzita Karlova, 2. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 2. Částka poskytnutá nemocnicí nebyla při psaní práce známa.

³⁵ Fakultní nemocnice v Motole, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31. 12. 2009*, s. 4.

³⁶ Statistika, uvádějící finance z veřejných zdrojů, byla při psaní práce nedostupná.

³⁷ Fakultní nemocnice v Motole, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31. 12. 2009*, s. 4.

³⁸ Pouze domněnka

2. LF jsou hlavní biomedicínské obory se specializací v oboru pediatrie. Ve fondech mají zastoupení odborné monografie, periodika české i zahraniční provenience. Zvláště pro studenty je určena nabídka učebnic, skript a vysokoškolských kvalifikačních prací. Všichni uživatelé mohou využívat výhod dostupných a zprostředkovaných elektronických zdrojů jako jsou databáze, e-časopisy, e-knihy a disky CD-ROM³⁹. Fond nemocnice tvořilo v roce 2009 3.0821⁴⁰ knihovních jednotek. V Tabulce 6 je zaneseno, jak vypadala struktura fondu fakulty v témže roce⁴¹:

Struktura fondu		
Celkový počet knihovních jednotek		89.809
v tom	knihy a periodika	88.839
	ostatní dokumenty	970
Počet titulů odebíraných periodik		149
Počet exemplářů odebíraných periodik		172

Tabulka 6 – Struktura

Dokumenty jsou vyhledatelné prostřednictvím záznamů uložených v Katalogu 2. LF UK, který je jednou z částí Centrálního katalogu UK. OPAC katalogu knihovny je dostupný v rámci jejích webových stránek. Tabulka 7 znázorňuje údaje o organizaci fondu nemocnice. Velikost fakultního fondu ve volném výběru činila pro rok 1.562 knihovních jednotek⁴².

Organizace fondu	
<i>Druh</i>	<i>Knihovní jednotky</i>
Centrální fond	4.445
Volný výběr	1.670
Dílčí knihovny	27.476

Tabulka 7 - Organizace

³⁹ Viz kapitola Elektronické zdroje

⁴⁰ Toto číslo neodpovídá číslu, získanému po sečtení údajů uvedených v Tabulce 6 Organizace fondu.

Fakultní nemocnice v Motole, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 4.

⁴¹ Ostatní dokumenty tvoří odborné disky CD-ROM a jiná elektronická média, která nejsou blíže specifikovaná. Univerzita Karlova, 2. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1

⁴² Údaje o centrálním fondu a dílčích knihovnách statistiky neuvádějí. Číslo 27476 zřejmě představuje počet knihovních jednotek obsažených v dílčích knihovnách na jednotlivých klinikách a pracovištích nemocnice, protože knihovna ve statistice, odevzdávané MŠMT uvádí počet dílčích knihoven 0. Počet dílčích knihoven v nemocnici není znám.

2.2.6. Služby

Tak jako ÚVI 1. LF i knihovna v Motole zprostředkovává výpůjčky prezenční, absenční, meziknihovní i mezinárodní meziknihovní. Tabulka 8 podává informace o počtu registrovaných výpůjček za rok 2009⁴³:

Výpůjční služby		
Celkový počet výpůjček		39.934
MVS		2.530
v tom	jiné knihovně	384
	z jiné knihovny	2.146
MMVS		209
v tom	jiné knihovně	43
	z jiné knihovny	166

Tabulka 8 - Výpůjční služby

Knihovna eviduje a vyhodnocuje publikační činnost pracovníků fakulty a nemocnice. Výsledky zpřístupňuje v databázi. Na webových stránkách ÚVI 2. LF jsou vystaveny návody pro zpracování a vyhledání citačních ohlasů v databázi Web of Science, databázi Scopus, ale také návod na vyhledání seznamu českých časopisů s Impakt faktorem v databázi Journal Citation Reports⁴⁴. Knihovna vychází vstříc také autorům rukopisů vydaných v nakladatelství Karolinum, a to umístěním formulářů, jejichž vyplnění je nezbytné pro odevzdání díla. Knihovní web rovněž upozorňuje na knižní novinky⁴⁵. ÚVI 2. LF poskytl v minulém roce 1032 rešerší z vlastních databází⁴⁶. Údaje o poskytovaných službách za rok 2009 jsou zaznamenány v Tabulce 9⁴⁷:

Služby	
<i>Druh</i>	<i>Počet</i>
Bibliografie	557
Vydané publikace	5
Evidence publikační činnosti	637
Vzdělávací a výchovné akce	7
Odborné porady, konzultace pro knihovny	631
Xerokopie	18.443

Tabulka 9 - Služby

⁴³ Započítány jsou výpůjčky prezenční i absenční.

Univerzita Karlova, 2. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

⁴⁴ Informace o školeních nebyly v čase psaní práce k dispozici.

⁴⁵ U titulu je umístěn přímý odkaz na záznam v katalogu.

⁴⁶ Z databází získaných ÚVI neposkytla žádnou rešerši.

⁴⁷ U zpracování bibliografie a publikační činnosti vypovídá uvedené číslo o celkovém počtu záznamů.

Fakultní nemocnice v Motole, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 4.

2.3. Středisko vědeckých informací 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

2.3.1. Historie a současnost

Předchůdcem dnešního Střediska vědeckých informací (dále jen SVI) bylo knihovnicko-informační pracoviště společné pro 3. lékařskou fakultu a Fakultní nemocnici Královské Vinohrady⁴⁸. Pracoviště bylo od data svého vzniku v roce 1992 rozděleno na klasickou knihovnu, která sídlila v budově děkanátu fakulty na Ruské ulici v Praze 10, a na bibliograficko-rešeršní oddělení, umístěné v areálu nemocnice. Po dvou letech spolupráce došlo k rozdělení pracoviště na dva nezávislé subjekty, z nichž do dnes existuje jen SVI, i nadále sídlící v budově děkanátu. To poskytuje služby jak fakultní obci, tak i zaměstnancům nemocnice.

SVI zabírá 13 místností, kromě personálních oddělení a skladu, je to výpůjční protokol a 4 místnosti, sloužící jako studovny; zde je k dispozici 30 míst. Knihovna má ve správě 49 dílčích knihoven.

2.3.2. Personální zajištění

Spolu s ředitelkou knihovny PhDr. Martinou Hábovou zajišťuje služby celkem 9 pracovníků. Tři knihovníci mají vysokoškolské vzdělání (z toho 2 knihovnické) a 6 knihovníků středoškolské vzdělání (z toho 2 knihovnické).

2.3.3. Uživatelé

Na konci roku 2009 bylo v knihovně registrováno 1900⁴⁹ uživatelů (Graf 3). Ti se řídí Výpůjčním řádem, který stanovuje podmínky, za kterých knihovna poskytuje služby. Co se týče výpůjček dokumentů, SVI je poskytuje ve formě prezenční a absenční. Absenční výpůjčka zahrnuje i výpůjčku krátkodobou. Studenti i ostatní uživatelé mohou využít možnosti ponechat si delší čas učebnice a skripta, a to díky tzv. studijní výpůjčce.

⁴⁸ V dostupné literatuře je jako předchůdce dnešního SVI zmíněno jen toto společné pracoviště. Je ale pravděpodobné, že nebylo prvním knihovnicko-informačním pracovištěm na svém místě.

⁴⁹ Skupina Jiní zahrnuje studenty a zaměstnance ostatních fakult Univerzity Karlovy a veřejnost. Pod zkratkou SZPrac se skrývají střední zdravotničtí pracovníci.

Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 2.

Graf 3 - Uživatelé

Knihovna je otevřena každý pracovní den 6 hodin. Důležité informační pojítko s uživateli představují webové stránky (Dostupné z: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html>). Kdy se do knihovny vypravit, jak a kde kontaktovat pracovníky knihovny, jaké druhy služeb jsou k dispozici a jak jich co nejlépe využít, na co si dát pozor při psaní studijních prací, při tvorbě citačních ohlasů vlastní vědecké práce – to vše se uživatel dozví z webových stránek.

2.3.4. Akvizice

Akviziční politika knihovny se odvíjí od množství prostředků získaných od vedení fakulty. V minulém roce získala knihovna prostředky ve výši 2.104.418 Kč⁵⁰. SVI není financováno ze dvou rezortů jako je tomu u knihoven diskutovaných v předešlých dvou podkapitolách. Případné další prostředky mohou přicházet ve formě uživatelských poplatků, peněz z grantů či výzkumných záměrů nebo také formou sponzorských darů. Náklady na nákup tištěných dokumentů do fondů dílčích knihoven si hradí samy ústavy, a to zejména z grantů.

2.3.5. Fond

Uživatelé mohou vybírat z medicínsky profilované nabídky tištěných odborných monografií a periodik v českém i anglickém jazyce. Dále mají k dispozici vysokoškolské kvalifikační práce a disky CD-ROM a DVD. Nabídka e-zdrojů zahrnuje e-časopisy a e-knihy⁵¹. Celková velikost fondu činila pro rok 2009 35930 dokumentů. Údaje znázorněné v Tabulce 10 vypovídají o stavu knihovního fondu⁵²:

Struktura fondu		
Celkový počet knihovních jednotek		35.930
v tom	knihy a periodika	34.066
	ostatní dokumenty	1.864

Tabulka 10 – Struktura

⁵⁰ Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 2.

⁵¹ Viz kapitola Elektronické zdroje

⁵² Počet titulů a exemplářů odebíraných periodik statistiky neuvádějí. Není znám ani přesný počet ostatních druhů dokumentů, které knihovna vlastní.

Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

Katalog 3. LF UK obsahuje záznamy všech dokumentů, které knihovna vlastní. Vstup do katalogu je možný i přes webové stránky knihovny. Fond byl v roce 2009 organizován takto (Tabulka 11)⁵³:

Organizace fondu	
<i>Druh</i>	<i>Knihovní jednotky</i>
Centrální fond	35.930
Volný výběr	16.357

Tabulka 11 - Organizace

2.3.6. Služby

Kolik výpůjček knihovna v loňském roce vyřídila, ve formě prezenční a absenční, meziknihovní a mezinárodní meziknihovní, ukazuje Tabulka 12⁵⁴.

Výpůjční služby		
Celkový počet výpůjček		45.647
MVS		1.537
v tom	jiné knihovně	514
	z jiné knihovny	1.023
MMVS		4
v tom	jiné knihovně	4
	z jiné knihovny	0

Tabulka 12 - Výpůjční služby

SVI eviduje výsledky publikační činnosti pracovníků fakulty a nemocnice a zpřístupňuje je ve formě databáze. Webové stránky nabízí mnoho pomůcek ke studijní a vědecké práci ve formě odkazů a návodů. Pro správné citování je uveden odkaz na automatický generátor citací Citace.com, a dále odkaz na výukové stránky, věnované příkladům citací podle normy ISO 690 a ISO 690-2⁵⁵. Vědeckým pracovníkům slouží návod pro zpracování citačních ohlasů v databázi Web of Science, ale také návod⁵⁶ ke stanovení H-indexu ve stejném zdroji a databázi Scopus. SVI pomáhá autorům také s vyhledáním českých a slovenských časopisů s Impakt faktorem v databázi Journal Citation Reports.

Velice aktivní je knihovna v ediční činnosti. Mimo práce v ediční komisi 3. LF, která spočívá v sestavování edičních plánů pro nakladatelství Karolinum, má knihovna na starosti také vydávání a grafické zpracování všech materiálů fakulty jako jsou Karolinka a Výroční zpráva.

⁵³ Počet knihovních jednotek v dílčích knihovnách statistiky neuvádějí.

Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 4.

⁵⁴ Do celkového počtu výpůjček jsou zahrnuty prezenční i absenční výpůjčky.

Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

⁵⁵ BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ISO 690 a ISO 690-2*, posled. aktual. 11.11.2004, dostupný z: <http://www.boldis.cz/citace/citace.html>.

⁵⁶ Jde o návod, který vypracovalo ÚVI 1. LF.

SVI vydává dva fakultní časopisy: týdeník Vita Nostra Servis a čtvrtletník Vita Nostra Revue. Prvně jmenovaný vychází od roku 1999 a jeho českou verzi⁵⁷ lze odebírat i v elektronické podobě. Vita Nostra Revue vychází od stejného roku jako fakultní týdeník a jeho čísla od roku 2006 jsou dostupná v elektronické verzi přímo z webových stránek knihovny. SVI poskytlo v minulém roce 545 rešerší⁵⁸. Přehled dostupných údajů o poskytovaných službách za loňský rok je uveden v Tabulce 13⁵⁹:

Služby	
<i>Druh</i>	<i>Počet</i>
Vydané publikace	6
Evidence publikační činnosti	800
Překlady	150
Vzdělávací a výchovné akce	98
Odborné porady, konzultace pro knihovny	103
Xerokopie	1.777.637

Tabulka 13 - Služby

2.4. Shrnutí

Každá ze zmíněných fakultních knihoven pokračuje v práci svého předchůdce. Ať už se v minulosti musela knihovnicko-informační pracoviště vyrovnávat se stěhováním na jiné místo nebo ne, dnes poskytují své služby v příjemných prostorách studentům a zaměstnancům fakult i nemocnic. V čele každé knihovny stojí ředitelka, která má pod sebou školený personál; někteří zaměstnanci mají knihovnické vysokoškolské či středoškolské vzdělání. ÚVI 1. LF a SVI 3. LF spravují dílčí knihovny ústavů, klinik, patřící fakultám a nemocnicím.

Nejvíce uživatelů mají knihovny z řad studentů a lékařů. Nejvyšší procentuální poměr studentů má SVI 3. LF. Naopak nejvyšší procento lékařů ze všech tří fakult má ÚVI 2. LF. Uživatelé knihovny 1. LF mohou využít pro její návštěvu nejdelší otevírací dobu – 10-11 hodin denně. Naopak nejkratší dobu má otevřeno knihovna 3. LF – 6 hodin denně.

Hlavní finanční prostředky pro akvizici dostávají knihovny od fakult a nemocnic. Výjimkou je SVI 3. LF, jejíž akviziční politika je financovaná jen ze strany fakulty. Další peněžní obnos získávají knihovny z grantů, výzkumných záměrů, sponzorských darů či uživatelských

⁵⁷ Týdeník vychází i v anglické verzi.

⁵⁸ Počet může zahrnovat i zpracované bibliografie. Z dat nebylo možné určit, jakým způsobem byly rešerše zpracovány.

Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*, s. 1.

⁵⁹ U Evidence publikační činnosti se jedná o počet záznamů, u překladů o počet stran.

Univerzita Karlova, 3. lékařská fakulta, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*, s. 4.

poplatků. Srovnávat hospodaření knihoven pro nedostatek podkladů není na místě. Lze jen říct, že knihovna na Vinohradech je díky jednorezortnímu financování v nevýhodě.

Srovnávat velikost fondů knihoven nelze, jelikož dostupné statistiky neuvádějí přesné počty. Druhy zastoupených dokumentů ve fondech jsou stejné: odborné monografie, periodika, vysokoškolské kvalifikační práce, skripta, učebnice disky CD-ROM a DVD⁶⁰. Největší množství dokumentů je přístupné v centrálním fondu knihoven. Dokumenty je možné vyhledat a půjčit díky jejich záznamům v katalogu CKIS.

Knihovny poskytují výpůjční služby prezenční a absenční. Knihovna 1. LF vyšla vstříc studentům, zavedením kategorie tzv. studijní výpůjčky. Nejvíce výpůjček na jednoho uživatele vyřídilo v loňském roce SVI 3. LF - 45.647; na jednoho uživatele připadá 24,02 výpůjčky. ÚVI 1. LF poskytlo 185.843 výpůjček; na každého připadá 21,3 výpůjček. A ÚVI 2. LF poskytla 39.934 výpůjček; na jednoho uživatele připadá 13,49 výpůjček.

Míru aktivit v dalších poskytovaných službách nelze vinou neúplných statistik přesně určit. Podle informací, které knihovny vystavily na svých webových stránkách, lze konstatovat, že školením a výuce se nejvíce věnuje ÚVI 1. LF. Publikační činnosti pak SVI 3. LF. Všechna diskutovaná pracoviště podporují studium a vědeckou práci; zpracovávají publikační činnost pracovníků fakult a nemocnic. Uvádí návody a příručky, jak postupovat při tvoření citací a citačních ohlasů. Aktivitám v oblasti akvizice a propagace elektronických informačních zdrojů se budou podrobně věnovat následující kapitoly.

⁶⁰ Elektronické zdroje viz další kapitola

3. ELEKTRONICKÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

Elektronické informační zdroje zahrnují všechny elektronické zdroje, tedy i ty, které nejsou přes počítačové sítě dostupné. K termínům, které v souvislosti s těmito zdroji odborníci užívají, patří termíny: digitální informační zdroje, elektronické dokumenty, elektronické publikace a další. Zdroje, které naopak dostupné přes počítačové sítě jsou, mohou nést označení síťové zdroje, elektronické zdroje dostupné na dálku, ale také i online zdroje. Internetovými zdroji myslíme ty, které jsou veřejně dostupné v počítačové síti Internet. Ty z nich, které jsou v Internetu dostupné jen přes protokol HTTP, označujeme jako webovské⁶¹.

Práce se věnuje nejvýznamnějším zástupcům⁶² z výše zmíněné množiny elektronických informačních zdrojů (dále i e-zdroje) a to zejména těm, ke kterým je placený přístup. Všímá si zejména těch, které jsou dnes díky svému obsahu nepostradatelné pro vzdělávací a výzkumnou sféru v oblasti lékařských věd. Zmíněny jsou tak databáze předních světových producentů, a to jak ty bibliografické a faktografické, tak i ty, které zahrnují plnotextové a multimediální dokumenty. Lékařské knihovny také některé databáze samy vytváří. I tyto jsou krátce charakterizovány.

V textu jsou zastoupeny i vybrané tituly lékařských elektronických časopisů (dále jen e-časopisy), elektronických knih (dále jen e-knihy) a jejich kolekcí od předních nakladatelů a vydavatelů. Mezi zástupce e-knih, které jsou zmíněny, patří odborné monografie, encyklopedie, atlasy a referenční příručky. Jelikož je nezbytné, aby uživatel mohl dohledat informace o e-zdrojích, které knihovny mají ve svých fondech, text krátce zmiňuje i online katalogy.

Co se týká elektronických seriálů, zmíněny budou tištěné seriály, které mají i svoji plnotextovou verzi, ale i ty, které jsou vydávány jen v elektronické podobě. Mnoho z nich je dostupných jen prostřednictvím placených služeb. V menší míře je pojednáno o těch, které jsou volně dostupné na Internetu⁶³. K elektronickým dokumentům můžeme zařadit i portály a webová sídla. Jelikož jsou lékařské knihovny aktivní v budování portálů, sloužících pro studijní, vědecké a výukové účely, budou charakterizovány hlavně ony.

⁶¹ BRATKOVÁ, Eva, K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů, *Národní knihovna : knihovnická revue*, 1998, dostupný z WWW: <http://eprints.rclis.org/archive/00003558/01/ResourceTypes05.pdf>

⁶² Je nad možností práce zmínit všechny lékařské e-zdroje.

⁶³ U seriálů chybí informace, zda vychází i v tištěné verzi.

Opomenut nezůstal univerzitní portál, který umožňuje rychlý přístup zejména k široké nabídce databází, e-časopisů, e-knih a jejich kolekcím. Součástí toho portálu je i ten, který je zaměřen přímo na e-časopisy. Elektronické časopisy mohou být zpřístupněny i v podobě elektronické knihovny; jednu z nich bude text zmiňovat. Další v textu jmenovanou knihovnou je ta, ve které jsou shromažďovány digitální objekty, zejména vysokoškolské kvalifikační práce. Charakterizovány budou webové stránky projektů, kterých se lékařské fakulty účastní, ale i stránky samotných fakultních knihoven.

3.1. Akvizice

Akvizici elektronických informačních zdrojů knihovny lékařských fakult hradí ze svých finančních prostředků, tzn. z těch, které mají od fakulty a případně od nemocnice. To ale není jediný zdroj financí. To, z jakých zdrojů knihovny mohou získat peníze, se odvíjí podle toho, pro koho jsou zdroje určeny, zda se jedná o e-zdroje většího nebo jen lokálního významu a jak je jejich pořízení finančně náročné. Knihovny hradí ze svých prostředků nákup titulů, které jsou významné jen pro ně; týká se to zejména e-knih, e-časopisů a jejich kolekcí. Jedná-li se o finančně náročnější zdroj, mohou se knihovny na jeho nákupu domluvit mezi sebou.

Finance na pořízení e-zdroje lokálního významu lze získat také ve formě grantu. Praktikují to takto zejména dílčí knihovny, které žádají o prostředky Grantovou agenturu Univerzity Karlovy. Univerzita představuje tedy další zdroj financí. Není to jen její grantová agentura, ale i rozvojové projekty, ze kterých může univerzita akvizici financovat. Pokud takový projekt existuje, jsou z něj financovány zejména polytematické zdroje. Univerzita se tak snaží o informační pokrytí univerzálního poznání. Pokud se nakoupí jedno či více profilově zaměřených zdrojů, jde o zdroj finančně nákladný - databázi. Pořízení nákladného zdroje může být spolufinancováno i Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. A to tehdy, když univerzita získá dotaci na vybraný projekt, jehož je řešitelem nebo kterého se účastní spolu s jinými institucemi.

Jednou z forem financování akvizice e-zdrojů je jejich trvalý nákup. Fakultní knihovny pořizují takto zejména e-knihy a jejich kolekce. Druhou možností je pak zajistit si k e-zdroji předplatné. To je ošetřeno licenční smlouvou, která zajišťuje přístup k datům a samotnému softwaru zdroje. Knihovna platí fixní částku, která se může každoročně zvyšovat nebo snižovat podle platného kurzu. Smlouvy obsahují údaje o zúčastněných stranách obchodu, jeho finančních podmínkách, ale také zahrnují informace o zdroji; jeho časové dostupnosti, počtu přístupů atd. Ve většině případů se obchodu neúčastní dodavatel zdroje. Zastupuje ho

český zprostředkovatel. Jednou z nejaktivnějších zprostředkovatelských firem u nás je Albertina icome Praha s.r.o. (Dostupné z: <http://www.aip.cz/>). Uveďme také firmu Suweco s.r.o. (Dostupné z: <http://suweco.cz/cz/default.asp>), která patří k nejvýznamnějším správcům přístupů do plnotextových databází⁶⁴.

Licenční smlouvu může uzavřít i několik oborově příbuzných institucí dohromady. Jde o tzv. konsorciální multilicence; dříve známy pod názvem národní multilicence. I když každá zúčastněná instituce musí zaplatit vysokou finanční částku, je konsorciální přístup finančně výhodný – instituce získá široký přístup k vědeckým zdrojům, který by si sama prakticky nemohla zajistit. A když vezmeme v úvahu možnost získání účelové dotaci od státu, jeví se tento přístup jako velmi výhodný.

Jak jsou lékařské knihovny aktivní v nákupu elektronických informačních zdrojů? Mohou svým uživatelům nabídnout pestrou nabídku e-zdrojů také díky pomoci univerzity? Daří se univerzitě zabezpečit studium a vědecký výzkum i díky financím od ministerstva nebo se musí spolehnout jen na vlastní prostředky?

3.1.1. Dotace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Možností, jak získat finanční prostředky pro nákup elektronických informačních zdrojů, je účast na veřejné soutěži projektů programů, které vyhlašuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT) (Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>) na podporu výzkumu a vývoje, známých též pod zkráceným názvem programy podpory VaV. Jedním z těchto programů je program výzkumu, vývoje a inovací s názvem *Informační zdroje pro výzkum*, známý též pod názvem INFOZ⁶⁵. Dotace od MŠMT pro každý vybraný projekt v tomto programu představují 75% procent z celkových nákladů. Zbýlými 25% se pak na financování podílí sám řešitel projektu spolu s ostatními účastníky⁶⁶. Zúčastnění tak tvoří dohromady konsorcium.

⁶⁴ Oficiální název firmy zní: DOVOZ TISKU PRAHA SUWECO CZ, s.r.o.

⁶⁵ Veřejnou soutěž v tomto programu MŠMT vyhlásilo 1.7.2009. Soutěžní lhůta skončila 6.8.2009 a výsledky byly vyhlášeny 21.9.2009.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*, Programy podpory VaV, *Informační zdroje pro výzkum (INFOZ)*, aktual. 10.12.2009, dostupný z: <http://www.msmt.cz/vyzkum/informacni-zdroje-pro-vyzkum-infoz>.

⁶⁶ Uchazeč ze statistik každoročně vypočítává finanční podíly účastníků (platí pro řešitele projektu WOK).

3.1.1.1. Projekt MEDKONSORCIUM

V rámci veřejné soutěže programu INFOZ uspěl⁶⁷ projekt Univerzity Karlovy a jeho řešitelky - ředitelky Ústřední knihovny Mgr. Marie Parákové - *Informační zdroje pro efektivní výzkum v medicíně a psychologii v ČR*⁶⁸. Projekt, který je znám pod svým akronymem MEDKONSORCIUM, umožňuje přístup k vybraným lékařským a psychologickým e-zdrojům dodavatele Albertiny icome Praha s.r.o.⁶⁹. K lékařským zdrojům mají přístup kromě Univerzity Karlovy, také další účastníci projektu: Národní lékařská knihovna, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně⁷⁰.

Co se týká Univerzity Karlovy, nakoupené lékařské e-zdroje jsou primárně určeny lékařským fakultám, Farmaceutické fakultě a Fakultě tělesné výchovy a sportu. K dispozici jsou ale celé univerzitě; jde o vstřícné gesto. V licenčních smlouvách je uveden maximální počet současných přístupů k jednotlivým zdrojům za každou univerzitu nebo její část⁷¹.

MEDKONSORCIUM zajišťuje přístup do bibliografických databází **EMBASE on Ovid 1988+** a **MEDLINE on Ovid** producenta Ovid Technologies Ltd. Pro studijní, vědecké a výzkumné účely je možné využít faktografickou a bibliografickou databázi **Micromedex Health Care Series** producenta Thomson Healthcare. Dostupná je také kolekce databází **Evidence-Based Medicine Reviews** producenta Ovid.

Členové konsorcií mají k dispozici velký výběr plnotextových elektronických časopisů. Jde o kolekce titulů **BMJ Journals Online Collection** producenta BMJ Publishing Group, časopis **British Medical Journal Online**⁷² producenta BMJ Publishing Group, ale také o databázi časopisů **Karger Online Journals Current** nakladatelství Karger Medical and Scientific Publishers.

Nabídka zahrnuje rovněž kolekci titulů **Lippincott, Williams & Wilkins High Impact Collection** nakladatelství LWW, časopis **New England Journal of Medicine**⁷³ vydavatelství

⁶⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy*, Dokumenty, Výzkum a vývoj, 20749319_INFOZ_vyber.pdf, c2006, dostupný z: <http://www.msmt.cz/file/9128?highlightWords=medkonsorcium>.

⁶⁸ Informace o projektu č. VZ09022 jsou převzaty z části smlouvy, poskytnuté Ústřední knihovnou, respektive Mgr. Parákovou.

⁶⁹ Zdroje jsou dostupné od 1.1.2010 do konce roku 2012.

⁷⁰ K psychologickým zdrojům má přístup Jihočeská univerzita, Katedra psychologie Filozofické fakulty UK, Katedra psychologie pedagogické fakulty UK, Psychologický ústav Akademie věd ČR ad.

⁷¹ U většiny zdrojů je počet přístupů 99.999. Vyskytují se také čísla: 12, 16, 20 a 30. Tato čísla odpovídají jedné licenci, vyjma databáze Micromedex, kde počet přístupů je 30 a odpovídá 8 licencím. Jeden přístup by měl odpovídat jednomu zaměstnanci či studentu univerzity.

⁷² Na portálu PEZ zřejmě součástí kolekce BMJ Journals Online Collection stejného nakladatele.

⁷³ Zdroj není pod tímto názvem dostupný na portálu PEZ.

Massachusetts Medical Society a databázi časopisů **Oxford Journals Online STM Collection** producenta Oxford University Press⁷⁴.

3.1.1.2. Projekt WOK

Lékařské fakulty mají spolu s celou univerzitou přístup do databáze **Web of Science** ve webovém rozhraní ISI Web of Knowledge, a to díky projektu Knihovny Akademie věd ČR (Dostupný z: <http://www.lib.cas.cz/csa>) a jeho řešitelky PhDr. Ivany Kadlecové Laiblové. Projekt byl vybrán⁷⁵ ve výše zmíněné veřejné soutěži programu INFOZ a získal akronym WOK. Celý název pak zní⁷⁶: *ISI Web of Knowledge – vstup do bibliografického a citačního zdroje Web of Science a Journal Citation Reports*.

Spolu s Univerzitou Karlovou mají do multioborového zdroje⁷⁷ přístup ústavy Akademie věd ČR, Národní knihovna ČR, Národní lékařská knihovna, Národní technická knihovna a další⁷⁸. E-zdroj v sobě spojuje tři citační indexy - Science Citation Index, Social Science Citation Index, Arts& Humanities Citation Index a nástroj pro práci s nimi - EndNote Web. Licencovaná databáze je dodána přímo producentem Thomson Reuters Scientific Inc. bez českého dodavatele. Počet současných přístupů ke zdroji není limitován.

3.1.1.3. Projekt TECHLIB_2009

Díky vybranému projektu⁷⁹ Národní technické knihovny (<http://www.techlib.cz/cs/>) a jeho řešitelky Mgr. Štěpánky Žižkové mají lékařské fakulty spolu s univerzitou zajištěn přístup do elektronických informačních zdrojů, které svým obsahem pokrývají oblast techniky, lékařství a aplikovaných věd. Projekt nese název *Elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro výzkum*⁸⁰.

⁷⁴ Psychologické zdroje tvoří kolekce e-knih PsycBooks a databáze PsycInfo vydavatele American Psychological Society.

⁷⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy*, Dokumenty, Výzkum a vývoj, 20749319_INFOZ_vyber.pdf, c2006, dostupný z: <http://www.msmt.cz/file/9128?highlightWords=medkonsorcium>.

⁷⁶ Projekt č. VZ09009 je pokračovatelem projektů LI200041+LI200043 (2000-2003) a 1N04144 (2004-2008). Informace o projektu převzaty z oficiální smlouvy, poskytnuté Knihovnou Akademie věd ČR, respektive PhDr. Laiblovou.

⁷⁷ Zdroj je dostupný od 22.9.2009 do konce roku 2011.

⁷⁸ Celkový počet zúčastněných je 105; každý ústav Akademie Věd ČR je počítán jako 1 instituce. Jmenovat všechny konsorciální aktéry je nad rámec práce.

⁷⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy*, Dokumenty, Výzkum a vývoj, 20749319_INFOZ_vyber.pdf, c2006, dostupný z: <http://www.msmt.cz/file/9128?highlightWords=medkonsorcium>.

⁸⁰ Projekt č. VZ09003 je pokračovatelem projektů LI200028+LI01018 (2000-2003) a 1N04124 (2004-2008).

Licenční smlouvy zajišťují přístup do kolekce **ScienceDirect Freedom Collection**⁸¹ nakladatelství Elsevier Science, která zahrnuje cca 2.000 elektronických časopisů. Dostupná je i kolekce **SpringerLink Journals** nakladatelství Springer Verlag, která čítá cca 1.600 elektronických časopisů a elektronických knih z kolekce Computer Science Library. Zdroj **InterScience Journals** nakladatelství John Wiley&Sons/Blackwel obsahuje cca 1.000 elektronických časopisů; zde si každý účastník vybírá kolekci titulů sám⁸². V neposlední řadě mají účastníci zajištěn vstup do citační databáze **Scopus** spolu s plnými texty nakladatelství Elsevier Science, kde je zařazeno cca 34.000 titulů⁸³.

Spolu s Univerzitou Karlovou jsou účastníky konsorcií ústavy Akademie věd ČR, Národní lékařská knihovna, Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Pardubice, Ostravská univerzita v Ostravě, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a další⁸⁴. Licencované zdroje jsou dodány českým dodavatelem Suweco CZ, s.r.o. Počet současných přístupů ke zdrojům není limitován.

V rámci veřejné soutěže programu INFOZ byly přijaty i další projekty, kde účastníkem konsorcia je i Univerzita Karlova⁸⁵. Některé z projektů zajišťují i informační zdroje, pokrývající svým obsahem oblast lékařství nebo jen její část. Takovým projektem je **NATUR-AGRO**⁸⁶, který zajišťuje poznatky z oblasti biologických věd a lékařství v plnotextové databázi **CSA Illustrata: Nature Sciences**⁸⁷ producenta ProQuest a kolekcích referenčních příruček tabulek a **Knovel Library Premium** producenta Knovel Corporation. Významným zdrojem toho projektu je plnotextová databáze z oblasti biologie, biomedicíny a farmakologie **Biological Abstracts** producenta BIOSYS. Mezi dostupné databáze patří multidisciplinární zdroj **Environmental Sciences & Pollution Management Database** producenta ProQuest. Ten zahrnuje poznatky i z oblasti veřejného zdraví, hygieny a zdravotních rizik. Spolu

Národní technická knihovna, *Národní technická knihovna*, Smlouvy o poskytnutí podpory na realizaci projektu výzkumu., posled. změna, dostupný z: <http://www.techlib.cz/cs/689-elektronicke-zdroje-konsorcia-ntk>.

⁸¹ Zde je nutný i finanční podíl fakult tzn., že fakulty jsou zavázány k odebrání určitého finančního objemu. Ke starším číslům časopisů z této kolekce je právo archivního přístupu.

⁸² Národní technická knihovna, *Národní technická knihovna*, Elektronické zdroje – konsorcia, Základní informace o konsorciích 2009-2011, posled. změna 7.6.2010, dostupný z: <http://www.techlib.cz/cs/689-elektronicke-zdroje-konsorcia-ntk>

⁸³ Zdroje jsou dostupné od 1.1.2009 do konce roku 2013.

⁸⁴ Počet účastníků je 74; každý ústav Akademie věd ČR je počítán jako 1 instituce. Je nad rámec práce všechny konsorciální aktéry jmenovat.

⁸⁵ Všechny dále zmíněné zdroje jsou dostupné z portálu PEZ i z jeho webových stránek věnovaným zdrojům 1., 2., 3. LF.

⁸⁶ Celý název projektu č. VZ09011 zní: *Multilicence přírodovědeckých a zemědělských informačních zdrojů pro konsorcia akademické a vědecké sféry České republiky*. Jeho tvůrcem je Univerzita Palackého v Olomouci a řešitelem RNDr. Svatopluk Rieger.

⁸⁷ Dostupný z webu ÚVI 1. LF i ÚVI 2. LF.

s moderní zoologií pokrývá bibliografická databáze **Zoological Record** producenta OVID Technologies Ltd. oblast biologie a biomedicíny⁸⁸.

3.1.2. Rozvojové projekty Univerzity Karlovy

Dalším aktérem na poli financování nákupu elektronických informačních zdrojů je sama univerzita. Ta se rozhodla dát každý rok část finančních prostředků⁸⁹, pocházejících z rozvojových projektů, na zajištění předplatného ke zdrojům s univerzálním záběrem nebo ke zdrojům, které jsou velmi drahé. Pro rok 2009 šly finance na akvizici z decentralizovaného rozvojového projektu číslo 14/21- *Zabezpečení integrovaného přístupu k elektronickým informačním zdrojům jako důležitému nástroji vědecké a pedagogické komunikace*⁹⁰.

Tento projekt, který vede Ústřední knihovna a který pokračuje i v roce 2010⁹¹, pomáhá financovat přístup do chemické databáze - **Chemical Abstracts** producenta Chemical Abstracts Service⁹². Tato databáze je primárně určená lékařským fakultám, Přírodovědecké a Farmaceutické fakultě UK. Mezi jinými zdroji, které jsou díky financím z tohoto projektu pro univerzitu dostupné, a jejichž obsah je zaměřen i na oblast lékařství, jmenujme **Oxford Journals Full Collection**. Jde o plnotextovou databázi časopisů nakladatelství Oxford University Press⁹³. Díky projektu je získán přístup do databáze **Web of Knowledge**⁹⁴, dále na předplatné kolekce online časopisů nakladatele John Wiley&Sons - **Wiley InterScience – E-journals** a na přístup do interaktivní databáze producenta Springer - **SpringerLink**⁹⁵.

3.1.3. Vlastní akvizice lékařských fakult

Lékařské fakulty používají své finanční prostředky na zajištění předplatného nebo trvalého nákupu e-zdrojů lokálního významu. Na akvizici se mohou fakulty domluvit i mezi sebou. K takto pořízeným zdrojům se může student a zaměstnanec fakulty nebo nemocnice připojit přímo prostřednictvím počítačových sítí na fakultách, tzn. z knihovny, počítačové učebny.

⁸⁸ Zdroje jsou dostupné od 21.9.2009 do konce roku 2011. Univerzita Karlova uzavřela licenci na 9 e-zdrojů. Mendelova univerzita v Brně, *Mendelova univerzita v Brně*, NATUR AGRO, 2009, dostupný z:

<http://lib.natur.cuni.cz/BIBLIO/infoz/?id=zakladni>

⁸⁹ Jedná se o konstantní částku cca 13 miliónů, která se může snižovat.

⁹⁰ Univerzita Karlova, *Univerzita Karlova*, Rozvoj, Rozvojové projekty rok 2009, posled. aktual. 28.7.2010, dostupný z: <http://www.cuni.cz/UK-3198.html>.

⁹¹ Projekt, jehož název pro rok 2010 nebyl v době psaní práce dostupný, řeší nákup celkem 23 zdrojů. Informace o názvech zdrojů a jejich počtu převzaty z nepublikovaného materiálu Ústřední knihovny.

⁹² Přístup do databáze má z portálu PEZ celá univerzita.

⁹³ Přímý přístup k lékařským časopisům z této kolekce je možný přes webové stránky ÚVI 1. LF a odkazu: <http://www.oxfordjournals.org/subject/medicine/>. Tituly jsou dostupné z EZB 1., 2., 3. LF.

⁹⁴ Nákup řešen v programu INFOZ – projekt WOK, který vede Knihovna Akademie Věd ČR.

⁹⁵ Nákup kolekce a databáze řešen v programu INFOZ – projekt TECHLIB_2009, jehož řešitelem je Státní technická knihovna.

Chce-li uživatel využít vzdáleného přístupu přes server EZproxy⁹⁶, musí být registrovaný Centrální autentizační službou Univerzity Karlovy (dále jen CAS)⁹⁷.

Zavedení služby CAS bylo výborným krokem pro větší spolupráci fakult a nemocnic v otázkách e-zdrojů. Za přístup k e-zdrojům musela např. ÚVI 1. LF dříve platit nadvakrát – za fakultu za a nemocnici. Ale je téměř pravidlem, že zaměstnanci nemocnic mají alespoň malý úvazek na fakultě. Mohou si tedy zřídit univerzitní průkaz a spolu s ním i přístup ke zdrojům.

Fakulty mají radu, která rozhoduje o tom, kolik finančních prostředků bude v příštím kalendářním roce věnováno na nákup e-zdrojů⁹⁸. V loňském roce dala 1. lékařská fakulta ze svého rozpočtu na nákup lékařských elektronických informačních zdrojů⁹⁹ 820.536 Kč¹⁰⁰. Na akvizici poskytla 2. lékařská fakulta prostředky z vlastních zdrojů¹⁰¹ ve výši 1.269.286 Kč¹⁰². Kolik do nákupu e-zdrojů investovala 3. lékařská fakulta, statistika neuvádí. K jakým lékařským elektronickým informačním zdrojům mají uživatelé přístup¹⁰³?

3.1.3.1. 1. lékařská fakulta

- **ebrary – Medical**

Předplacená kolekce více než 2.000 lékařských e-knih Medical od různých nakladatelů je dostupná v plnotextové databázi distributora ebrary. Databáze zahrnuje nástroje „ebrary Reader“ a „ebrary InfoTools“.

⁹⁶ Viz kapit. Distribuce

⁹⁷ Uživatelem CAS je každý, kdo vlastní průkaz studenta, zaměstnance, externího uživatele služeb univerzity, a vlastní mimo přihlašovacího jména také heslo. V případě lékařských fakult musí být takový uživatel registrován pod hlavičkou příslušné fakulty.

⁹⁸ Např. u 1. LF nese rada označení Komise pro posuzování elektronických informačních zdrojů.

⁹⁹ Částka z veřejných zdrojů nebyla ve statistice uvedena.

¹⁰⁰ Fakultní nemocnice v Motole, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31. 12. 2009*, s. 4.

¹⁰¹ Statistika, uvádějící finance z veřejných zdrojů, byla při psaní práce nedostupná.

¹⁰² Fakultní nemocnice v Motole, *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31. 12. 2009*, s. 4.

¹⁰³ Uvedené zdroje převzaty z portálu PEZ a porovnány s knihovními webovými stránkami.

- **Oxford Medical Handbooks Online**

Kolekce e-příruček nakladatelství Oxford University Press zahrnuje 12 titulů¹⁰⁴. Přístup byl pořízen formou předplatného.

- **Wiley InterScience – E-books**

Trvale zakoupená kolekce vybraných titulů e-knih od nakladatelství Wiley & Sons. Knihovna zakoupila 25 titulů¹⁰⁵.

- **Thieme Electronic Book Library**

Kolekce 48 titulů elektronických atlasů, učebnic a referenčních příruček od nakladatelství Thieme, pořízená na předplatné¹⁰⁶.

- **Books@Ovid**

Kolekce vybraných e-knih od nakladatelů Lippincott Williams and Wilkins, McGraw-Hill and Oxford University Press dostupná přes rozhraní producenta OVID Technologies Ltd. ÚVI 1. LF zakoupila z této kolekce formou předplatného 11 titulů¹⁰⁷.

3.1.3.2. 2. lékařská fakulta

- **Clinical Evidence**

Plnotextová databáze distributora BMJ Publishing Group je svým obsahem zaměřená na klinické otázky a pomáhá lékařům implementovat medicínu založenou na důkazech do jejich každodenní praxe. Užívání databáze je možné díky nákupu předplatného¹⁰⁸.

- **Wiley InterScience – E-books**

Jako u 1. LF i zde se jedná o kolekci vybraných e-knih nakladatelství John Wiley & Sons. Knihovna zakoupila 25 titulů¹⁰⁹.

¹⁰⁴ Přístupné tituly: Oxford Handbook of Clinical Medicine ,Oxford Handbook of Anaesthesia, Oxford Handbook of Cardiology, Oxford Handbook of Dialysis, Oxford Handbook of Geriatric Medicine, Oxford Handbook of Nephrology and Hypertension ,Oxford Handbook of Neurology, Oxford Handbook of Obstetrics and Gynaecology ,Oxford Handbook of Oncology, Oxford Handbook of Psychiatry, Oxford Handbook of Public Health Practice a Oxford Handbook of Rheumatology.

¹⁰⁵ Uvedení všech titulů je nad obsahový rámec této práce; názvy konkrétních titulů jsou dostupné z: <http://uvi.lf1.cuni.cz/article.asp?nDepartmentID=2591&nArticleID=9490&nLanguageID=1>

¹⁰⁶ Portál PEZ uvádí počet titulů 43. Webové stránky knihovny 48.

¹⁰⁷ Názvy konkrétních titulů dostupné z:

<http://uvi.lf1.cuni.cz/article.asp?nDepartmentID=2591&nArticleID=3595&nLanguageID=1>

¹⁰⁸ Jedná se pouze o odhad, protože ÚVI 2. LF ji na svých webových stránkách v přehledu databází pod tímto názvem neuvádí.

¹⁰⁹ Názvy konkrétních titulů dostupné z: <http://www3.interscience.wiley.com/browse/?subject=MEDI>

- **Books@Ovid**

Z kolekce dostupných e-knih v rozhraní producenta OVID Technologies Ltd. ÚVI 2. LF nakoupila pět titulů¹¹⁰.

Knihovna si dále předplatila 30 titulů e-knih, ke kterým je přístup jen z jejích webových stránek (Dostupné z: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/>)¹¹¹.

3.1.3.3. 3. lékařská fakulta

- **BMJ Learning**

Tato interaktivní online služba slouží k podpoře dalšího vzdělávání zdravotnických pracovníků a studentů medicíny. Předplacená služba producenta BMJ Group zahrnuje více než 330 recenzovaných vzdělávacích modulů¹¹².

- **Rehabilitation Reference Center**

Předplacený informační zdroj producenta Ebsco Publishing slouží pro klinickou praxi lékařů v oboru rehabilitace¹¹³.

- **SMART – Scientific & Medical ART Imagebase**

Ojedinělý e-zdroj zahrnuje více než 12.000 obrázků, animací, videí a interaktivních výukových materiálů. Databáze producenta Ebsco Publishing slouží jako podpůrný interaktivní materiál pro výuku studentů.

- **Thieme Electronic Book Library**

Kolekce 42 předplacených titulů elektronických atlasů, referenčních příruček a učebnic od nakladatelství Thieme¹¹⁴.

- **Books@OVID**

Z kolekce e-knih v rozhraní producenta OVID Technologies Ltd. SVI zakoupila čtyři tituly¹¹⁵.

Mimo výše zmíněných zdrojů existují další lékařské e-zdroje, na jejichž financování se fakulty podílejí nebo je mají k dispozici pro studijní a vědecké účely spolu s celou univerzitou. K nejzajímavějším z nich patří plnotextová databáze **Primal Pictures** producenta

¹¹⁰ Názvy konkrétních titulů ÚVI 2. LF na webových stránkách neuvádí. Odkaz BOOKS@OVIDZ registrovaného uživatele nasměruje přímo na webové rozhraní producenta; dostupné z:

<http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/databaze/eknihy.htm>

¹¹¹ Názvy titulů dostupné z: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm>

¹¹² Odkaz na tuto službu SVI na webových stránkách neuvádí.

¹¹³ Odkaz na tento informační zdroj SVI na webových stránkách neuvádí.

¹¹⁴ Portál PEZ uvádí číslo 43. Seznam konkrétních titulů dostupný z:

<http://www.lf3.cuni.cz/miranda2/export/sites/www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/journal/galerie-download/seznam-thieme.pdf>

¹¹⁵ Seznam konkrétních titulů dostupný z: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/e-knihy/zahr-e-knihy/tituly-books.html>

Ovid¹¹⁶. Tento elektronický informační zdroj obsahuje nejdetailnější multimediální a interaktivní 3D modely lidské anatomie. K dispozici je 22 modulů, studijní průvodce a databáze testů. Každý z modulů se skládá z anatomických modelů o více než 6.500 strukturách. 3D animace těchto modelů znázorňují funkci, biomechanické a chirurgické procedury. Animační modely doplňují klinické videozáznamy a textové informace erudovaných expertů¹¹⁷.

3.1.4. Shrnutí

Akvizice e-zdrojů je složitou problematikou. Finanční prostředky, které jsou potřeba k jejich pořízení, se pohybují v řádech tisíců až statisíců. Naštěstí knihovny mohou tyto prostředky získat různými cestami. Nejdůležitější je předem zvážit, jaký e-zdroj by neměl ve fondu chybět. Odhadnout, zda ho budou uživatelé ke studiu či vědecké práci používat. Mnohdy toto není jednoduché, proto je dobré e-zdroj nejdříve vyzkoušet, pokud k němu jeho producent nabízí testovací přístup. Knihovny by měly brát v potaz význam e-zdroje. Když se jedná např. o kolekci e-knih významných nakladatelů, pokrývající celou oblast lékařství, mohou se instituce na nákupu dohromady domluvit. Z toho jistě plynou finanční výhody při placení.

Rozpočty fakult a nemocnic nejsou jediným zdrojem, z kterého mohou knihovny čerpat prostředky pro akvizici. Rozhodnou-li se pro koupi nákladného e-zdroje, mohou se obrátit na univerzitu a požádat o grant. Ale i Univerzita Karlova sama se stará o dostupnost lékařských databází a kolekce e-časopisů v rámci jednoho ze svých rozvojových projektů. Nejvyšší stupínek mezi finančními zdroji představují státní dotace. MŠMT poskytuje dotace projektům i konsorciím, kterých je univerzita nebo její instituce členy. Pro lékařské knihovny je nejvýznamnější medicínské konsorcium vedené Ústřední knihovnou, díky němuž mají nejen ony zajištěn přísun nejnovějších poznatků z lékařských oborů.

Každá z knihoven má ve svém fondu nějaký zajímavý zdroj, který ty ostatní nemají. ÚVI 1. LF vlastní databázi, zahrnující více než 2.000 titulů e-knih - ebrary – Medical. Nabídka ÚVI 2. LF zahrnuje plnotextovou databázi Clinical Evidence, která je poplatná lékařům, praktikujícím poznatky medicíny založené. Je tedy až s podivem, proč knihovna tento zdroj na svém webu nezmiňuje. Výjimečný zdroj vlastní, a také mu věnuje náležitou pozornost na svém webu, SVI 3. LF a to databázi obrázků, videí a animací – SMART.

¹¹⁶ Databáze je dostupná z webových stránek ÚVI 1. LF, ÚVI 2. LF i SVI.

¹¹⁷ Univerzita Karlova, Portál elektronických informačních zdrojů UK, *Primal Pictures* [Ovid], posled. modif. 11.5.2010, dostupný z: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/zdroj.php?lang=cs&id=180>

Knihovny lékařských fakult nabízí svým uživatelům pestrý výběr e-zdrojů. Jakými cestami jsou databáze, e-časopisy, e-knihy distribuovány? Jaké nástroje knihovny k jejich propagaci volí? Padají jejich propagační snahy na úrodnou půdu u studentů? Těmto otázkám se budou věnovat další kapitoly.

3.2. Distribuce

Forem jak distribuovat elektronické informační zdroje je mnoho. K jedné z nich patří vytvářet ze zdrojů komplex - databázi - a zpřístupnit jich tak na jednom místě co největší množství. Uživatelé toto ocení, protože nemají v dnešní uspěchané době mnoho času informace hledat. A obzvláště ne lékaři a ostatní zdravotnickí pracovníci, kteří jsou pracovníčně velmi vytíženi.

V dnešní době stále více roste obliba elektronických portálů. To zřejmě pro jejich přehlednost a snadnou formu aktualizace. Velká nabídka portálů sebou nese nároky na jejich, a to nejen grafickou, podobu. Téměř samozřejmostí je dnes uživatelsky příjemné webové prostředí, pestrá nabídka vyhledávacích nástrojů, nápověda systému a hlavně snadná orientace na portálu samotném. Bude-li uživatel z důvodu špatné orientace příliš tápat a ztrácet se, může se stát, že se už příště na portál nevrátí.

Splňují toto i portály, které lékařské fakulty samy vytváří či se na jejich tvorbě jen podílí? Usnadňují fakulty svým studentům studium tím, že vytváří výukové portály? Vytváří databáze elektronických informačních zdrojů?

3.2.1. Vytvářené databáze

Všechny knihovny lékařských fakult UK vytváří 4 databáze. První z nich je databáze záznamů dokumentů, která je součástí Centrálního katalogu Univerzity Karlovy (dál jen CKS). CKS je jedním z modulů knihovnického systému Aleph. V rámci svých databází knihovny zpřístupňují i záznamy elektronických dokumentů, které zahrnují i informace o jejich umístění. Uživatel se může např. k e-časopisu ihned připojit, nachází-li se v síti své instituce nebo jedná-li se o volně dostupný časopis. Další možností je vzdálený přístup. Nabídka e-zdrojů v katalogu 1. lékařské fakulty zahrnuje **VŠ kvalifikační závěrečné práce, Audiovizuální dokumenty, Elektronické knihy a Elektronické časopisy**. V katalogu 2. LF jsou to mimo kvalifikačních prací a e-časopisů, také **Elektronické dokumenty, videa a další specializované druhy dokumentů**; tato položka zahrnuje e-knihy, e-časopisy a disky CD-ROM. V katalogu 3. LF jsou videa a disky CD-ROM zahrnuty do báze **Speciální dokumenty**.

Webová rozhraní katalogů lékařských knihoven nabízí odkazy na katalogy jiných knihoven a portálů s lékařským či příbuzným zaměřením. Uživatel může srovnat nabídku informačních zdrojů Národní lékařské knihovny¹¹⁸, Knihovny Lékařské fakulty Univerzity Palackého

¹¹⁸ Dostupné z: <http://www.nlk.cz/informacni-zdroje>

v Olomouci¹¹⁹, Veterinární a farmaceutické univerzity Brno¹²⁰ aj. Kromě těchto odkazů je k dispozici řízený slovník MeSH¹²¹. Přístup do katalogů je možný i přes vlastní webové stránky lékařských knihoven¹²².

Knihovny dále vytváří a zpřístupňují databázi publikační činnosti zaměstnanců fakulty a nemocnice. Dále je to databáze e-časopisů, kterou knihovny participují na projektu Elektronické knihovny časopisů EZB¹²³. Do vytvářených databází lze započítat také Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy, respektive zdroje, které knihovny jeho prostřednictvím zpřístupňují¹²⁴.

3.2.2. Společné projekty

3.2.2.1. Portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Karlovy

ÚVT provozuje jako jednu ze svých knihovnicko-informačních aplikací Portál elektronických informačních zdrojů¹²⁵ (dál jen PEZ) (Obrázek 1). Díky tomuto portálu (Dostupné z: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/>) je tak z jednoho místa přístup ke všem e- zdrojům, které má univerzita k dispozici pro výuku, vědu a výzkum. Bibliografické, faktografické a plnotextové databáze, kolekce e-časopisů a e-knih, online encyklopedie a bibliografie, katalogy, webové stránky a portály, digitální archivy, knihovny a repozitáře, klasifikační a univerzitní systémy, interaktivní online služby, výukové materiály, pomocné nástroje pro indexaci, citování a vyhledávání – všechny tyto druhy e-zdrojů jsou k dispozici¹²⁶. K některým z nich musela být zakoupena licence, ostatní jsou volně dostupné přes Internet.

Obrázek 1 - Logo portálu PEZ (Zdroj: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/>)

¹¹⁹ Dostupné z: <http://www.upol.cz/fakulty/lf/struktura/pracoviste/knihovna-lekarske-fakulty/katalog/>

¹²⁰ Dostupné z: <https://katalog.vfu.cz/katalog/>

¹²¹ Tezaurus MeSH (Medical Subject Headings) je řízený slovník biomedicínských termínů. Je spravován a aktualizován americkou Národní lékařskou knihovnou (U.S. National Library of Medicine). Slovník slouží pro zpracování a vyhledávání informací z oblasti lékařství a zdravotnictví. Národní lékařská knihovna, *Národní lékařská knihovna*, Tezaurus Medical Subject Headings [MeSH], 2010, dostupný z: <http://www.nlm.nih.gov/informace-o-nlk/odborne-cinnosti/preklad-tezauru-mesh>.

¹²² Viz kapitola Propagace

¹²³ Viz dále

¹²⁴ Viz dále

¹²⁵ Nová verze portálu byla spuštěna 4.5.2010.

¹²⁶ Celkový počet zdrojů je 548; číslo odpovídá součtu čísel uvedených u jednotlivých oborů.

Licenční smlouvy s dodavateli uzavírá univerzita prostřednictvím Ústřední knihovny. Mohou tak učinit i samy fakulty přes svoje knihovny¹²⁷. Uzavře-li licenční smlouvu s dodavatelem univerzita, pak je zdroj přístupný všem zaměstnancům a studentům univerzity. V případě, že licenční smlouvu uzavře fakulta, zdroj je dostupný jen jejím zaměstnancům a studentům. Jelikož fakulty nemají povinnost informovat Ústřední knihovnu o nákupu e-zdrojů, představuje portál jedinou možnost¹²⁸, jak být v obraze, které zdroje má ta či ona fakulta k dispozici.

Úvodní stránka portálu nabízí tabulku, ve které může uživatel zvolit, zda chce listovat e-zdroji podle abecedy, institucí, oborů, či ve zdrojích, ke kterým je jen zkušební přístup¹²⁹. Abecední seznam všech zdrojů je přístupný i pod odkazem **Přehled zdrojů**, umístěným spolu s odkazy **El. časopisy**¹³⁰, **El. knihy**¹³¹ na levé straně obrazovky. Součástí tohoto seznamu jsou i odkazy, upozorňující na informace o nadstavbových nástrojích MetaLib¹³² a SFX¹³³, nebo také ten, pod kterým se skrývá návod, jak používat server EZproxy pro vzdálený přístup ke zdrojům. Přímé vyhledání je možné díky vyhledávacímu poli. Stránka **Rozšířené hledání** umožňuje vyhledávat podle typu zdroje, kategorie zdroje, oborů a fakult¹³⁴.

Zvolením funkce listování e-zdroji podle **institucí**, se uživatel dozví, ke kolika a jakým zdrojům má daná fakulta či část univerzity přístup. Zahrnuty jsou jak zdroje celouniverzitně přístupné, tak i ty, ke kterým má přístup jen samotná instituce¹³⁵. Seznam 1. lékařské fakulty tvoří 107 zdrojů, 2. lékařské fakulty 105 zdrojů a 3. lékařská fakulta disponuje podle seznamu nejvíce zdroji, a to 108¹³⁶. Vetší vypovídající hodnotu o tom, kolik lékařských e-zdrojů mají fakulty skutečně k dispozici, má číslo uvedené u oboru **Lékařství** – 53¹³⁷.

¹²⁷ Zejména se jedná o kolekce e-knih či oborové databáze. Fakulty se mohou domluvit i na společném nákupu.

¹²⁸ Přístup ke zdrojům umožňují fakulty i v rámci svých nebo knihovních webových stránek.

¹²⁹ K 21. 7. 2010 bylo možno vyzkoušet dva zdroje. Jeden z nich – kolekci plnotextových časopisů Bentham Science Publishers - mají možnost využít na 3. LF.

¹³⁰ Z toho odkazu je možné dostat se na Portál elektronických časopisů UK, do elektronické knihovny časopisů EZB a k modulu „E-časopisy“ centrálního katalogu CKIS. Dostupný je také blog, věnovaný významným e-časopisům na UK a vyhledávač e-časopisů, dostupných pro studenty a zaměstnavatele UK na webových stránkách Jednotné informační brány.

¹³¹ Přístup do modulu „E- knihy“ centrálního katalogu CKS, respektive přímo do modulů 1. a 2. lékařské fakulty, Matematicko-fyzikální a Přírodovědecké fakulty.

¹³² Tento paralelní vyhledávač umožňuje vyhledávat v několika databázích e-zdrojů naráz.

¹³³ Díky této technologii je možné se v e-zdrojích propojit až na plné texty.

¹³⁴ Při zobrazení této stránky se na levé straně obrazovky přidávají odkazy na vyhledání zdrojů podle abecedy, fakult, oborů, ale také odkazy na zdroje volně dostupné či se zkušebním přístupem. Přidán je odkaz na, podle tvůrců portálu, užitečné e-zdroje.

¹³⁵ Může se jednat i o zdroje nakoupené několika institucemi dohromady jako je tomu u lékařských fakult.

¹³⁶ Univerzita Karlova, *Portál elektronických zdrojů UK*, Elektronické zdroje dle fakult, posled. modif. 4.5.2010, dostupný z: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/fakulty2.php?lang=cs>.

¹³⁷ Přehled zdrojů s lékařskou tematikou je uveden v příloze.

Každému zdroji je věnována samostatná stránka s charakteristikou jeho povahy, oborového a jazykového zařazení. Ke zdroji se lze ihned připojit přímo či vzdáleně, a to přes server EZproxy¹³⁸; k některým zdrojům lze pro připojení využít technologii Shibboleth¹³⁹. Doprovodné informace dále zahrnují jméno producenta, informace o dostupnosti a kategorii zdroje. Poznámka o kategorii souvisí s tím, odkud je ke zdroji přístup, zda z celé univerzity nebo jen z její části.

Statistické údaje o počtu přístupů k e-zdrojům zpracovává pro svoje potřeby, jak Ústřední knihovna, tak Ústav výpočetní techniky. Až na nějaké výjimky shromažďuje knihovna data za celou univerzitu dohromady¹⁴⁰. Tato data nejsou přístupná veřejnosti. ÚVT vede statistické údaje o počtu vzdálených přístupů URL adres přes server EZproxy. Dále sleduje počet připojení k plným textům dokumentů díky technologii SFX a pohyb v systému Verde¹⁴¹.

Celkový počet vzdálených přístupů URL adres, patřící do sítě 1. lékařské fakulty, činil za rok 2009 7.196. Nejvyužívanějším zdrojem s 1.282 přístupy se stala databáze Medline, volně dostupná přes rozhraní Pubmed. Jako druhý se umístil Web of Science s 944 přístupy, následovaný Elektronickou knihovnou časopisů 1. LF, známou spíše pod označením EZB 1. LF, s 692 přístupy.

Skoro o třetinu méně přístupů k e-zdrojům, než tomu bylo u 1. LF, bylo zaznamenáno ze sítě 2. lékařské fakulty - 2.043. Nejvyužívanějším zdrojem se s 293 přístupy stala databáze Medline dostupná v rozhraní PubMed. Další skončily informační zdroje od distributora Ovid Technologies¹⁴² - 293 přístupů - a Web of Knowledge s 205 připojeními.

Ze sítě 3. lékařské fakulty bylo zaznamenáno celkem 4.396 přístupů k e-zdrojům. Nejvíce přístupů zaznamenal v minulém roce Digitální repozitář UK – 560. Jako druhé se umístily

Univerzita Karlova, *Portál elektronických zdrojů UK*, Elektronické zdroje dle oborů, posled. modif. 4.5.2010, dostupný z: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/obory2.php?lang=cs>.

¹³⁸ EZproxy server je jednou z knihovních aplikací informačního systému UK. Používá Univerzitní Centrální autentizační službu

¹³⁹ Tato technologie umožňuje uživatelům autentizaci a jednotné přihlášení pro práci ve webovém prostředí.

¹⁴⁰ Zdroje, u kterých jsou vedena zvlášť data za lékařské fakulty: BMJ Clinical Evidence (jen 2. LF), Micromedex (1.,2.,3. LF), Oxford University Press –Journals (1.,2.,3. LF),ProQuest (1.,2.,3. LF)

¹⁴¹ Verde jako jedna z knihovních aplikací informačního systému UK statisticky eviduje předplatné a využívání e-zdrojů na univerzitě. Podle uložených údajů jsou zpřístupňovány e-časopisy a e-knihy na portálu PEZ UK, v CKIS UK, v SFX UK, v MetaLIB UK a ve Onelogu UK.

¹⁴² Jedná se o zdroje, které má 2. LF u tohoto distributora předplacené.

informační zdroje od distributora Ovid Technologies s 414 připojeními¹⁴³. A až na místě třetím se umístila databáze Medline dostupná v rozhraní Pubmed – 333 připojení¹⁴⁴.

3.2.2.2. *Portál elektronických časopisů Univerzity Karlovy*

Spolu s portálem PEZ provozuje ÚVT také Portál elektronických časopisů (dál jen PEC). Na jednom místě jsou tak přístupné e-časopisy, které jsou dostupné pro celou univerzitu nebo jen pro fakultu či jinou část univerzity. Přidané jsou volně dostupné časopisy. Webové stránky portálu (Dostupné z: <http://sfx.is.cuni.cz/sfxlcl3/a-z/UK?lang=cze>) nabízí prohledávání seznamu časopisů podle **názvu**, **kategorií** a podkategorií; počet zahrnutých podkategorií je 62¹⁴⁵. Seznamy kategorií a podkategorií jsou uvedeny jen v anglickém jazyce. Do kategorie **Health Sciences** spadá 5.244 časopisů. Výstupem je tabulkový seznam časopisů s uvedeným kódem ISSN a ikonami pro zobrazení podrobnějších informací o časopisu a pro propojení na plný text. Díky ikoně MetaLib lze najít všechny instituce, kde je časopis dostupný. Seznamem lze listovat. Při rozkliknutí konkrétního časopisu se otevře obrazovka s informacemi o dostupnosti plného textu.

Jakési rozšířené vyhledání nabízí záložka **Nalézt**. Zde lze zadat rovnou název časopisu, jeho ISSN nebo vybrat jméno poskytovatele a kategorii časopisu. Pro zadání názvu časopisu a jeho ISSN není dostupná žádná nápověda systému. Vyhledávat jde i v citacích a to díky nástroji Citation Linker UK. Toto hledání je nejpodrobnější. Jde zadat název časopisu, jeho ISSN, dále pak přesné datum, číslo vydání, stránkové rozmezí, slovo či slova z názvu článku nebo přímo z textu¹⁴⁶. Uživatel může přímo zadat i jméno, příjmení a iniciály autora a také kód digitálního objektu DOI a jedinečný identifikátor PMID, který je přiřazován každé citaci časopisu, dostupnému ve volném rozhraní databáze Medline Pubmed. Kromě počítadla pro den, měsíc a rok, nejsou dostupné pro hledání v citacích žádné rejstříky či nápovědy systému.

Velkou nevýhodou vyhledávacího rozhraní je nemožnost prohledávat jen v seznamech časopisů jednotlivých fakult a částí univerzity. To je možné až díky stránce věnované elektronickým časopisům na portálu PEZ (Dostupné z: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/zdroj.php?lang=cs&id=397>)¹⁴⁷. Při zvolení názvu některé

¹⁴³ Jedná se o zdroje, která má 3. LF u toho distributora předplacené.

¹⁴⁴ Univerzita Karlova, *Univerzita Karlova*, Statistika, EZproxy – Hlavní statistiky pro UK – za rok 2009, posled. aktual. 20.7.2010, dostupný z: <http://ezproxy.is.cuni.cz/public/index2009.html>.

¹⁴⁵ Vlastní součet.

¹⁴⁶ Není blíže specifikováno.

¹⁴⁷ Tato stránka je dostupná ze záložky E. časopisy.

z částí univerzity – např. 1. LF - se otevře webová stránka portálu PEC, věnovaná jen časopisům této fakulty¹⁴⁸. Možnosti vyhledávání jsou stejné jako u portálu samého.

Jak již bylo v předcházející kapitole zmíněno, ÚVT sleduje počet připojení k plným textům dokumentů pomocí technologie SFX. K celouniverzitně předplaceným časopisům, dostupným na portálu PEC, bylo ze sítě 1. lékařské fakulty zaznamenáno v minulém roce 165 přístupů. Ze sítě 2. lékařské fakulty to bylo skoro o polovinu méně – 86 připojení. Plných textů časopisů nejvíce využili na 3. lékařské fakultě – připojili se 284 krát.

Jak je to s přístupy k vlastním předplaceným časopisům? Nejaktivnější byla v minulém roce 1. LF s 200 přístupy. Nabídku vlastní části portálu PEC využili na 2. LF 86 krát. Ze sítě 3. LF bylo zaznamenáno 164 přístupů¹⁴⁹.

3.2.2.3. Elektronická knihovna časopisů EZB

Univerzitní knihovna v Regensburgu vede projekt Elektronische Zeitschriftenbibliothek (dál jen EZB), který si klade za cíl zpřístupnit z jednoho místa co největší množství odborných elektronických časopisů, převážně s plnými texty (Dostupné z: <http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/>). Mezi participující země patří spolu s Německem, Rakouskem a Švýcarskem, také Česká republika a Slovensko. Projektu se mohou účastnit všechny odborné knihovny a výzkumné instituce v Evropě bez ohledu na jazyk jejich země. Dnes je účastníky 544 institucí¹⁵⁰. Za Univerzitu Karlovu se účastní i knihovny 1., 2. a 3. lékařské fakulty¹⁵¹. Nabídka časopisů zahrnuje ty, které knihovny vlastní, ale i vybrané volně dostupné tituly.

Rozhraní systému je dostupné v německém i anglickém jazyce. Na úvodní obrazovce může uživatel omezit vyhledávání jen na časopisy s plnými texty, které jsou volně dostupné (Obrázek 2).

Obrázek 2 - Ikona pro volně dostupné plnotextové časopisy (Zdroj: <http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/>)

¹⁴⁸ U názvů institucí nejsou uvedeny počty časopisů.

¹⁴⁹ Univerzita Karlova, *Univerzita Karlova*, Statistika, EZproxy – Hlavní statistiky pro UK – za rok 2009, posled. aktual. 20.7.2010, dostupný z: <http://ezproxy.is.cuni.cz/public/index2009.html>.

¹⁵⁰ Platí k 23.7.2010.

¹⁵¹ Dalšími členy jsou: Knihovna evangelické teologické fakulty, Knihovna fakulty sociálních věd, Filozofická fakulta, Katolická teologická fakulta, Pedagogická fakulta, Knihovna právnické fakulty, Přírodovědecká fakulta, Knihovna společenských věd T. G. Masaryka.

Další možností je vybrat konkrétní knihovnu, jejíž časopisy chceme prohledávat; přístup k plným textům má jen uživatel dané instituce (Obrázek 3).

Obrázek 3 - Ikona pro časopisy s omezeným přístupem k plným textům (Zdroj: <http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/>)

Listovat lze i v nabídce titulů, k jejichž plným textům nemá uživatel přístup (Obrázek 4). Tyto možnosti jsou doprovázeny barevnými ikonami, podle kterých se lze pohodlně orientovat v prostředí celého webu.

Obrázek 4 - Ikona pro časopisy bez plných textů (Zdroj: <http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/>)

Na liště v levé části obrazovky jsou umístěny odkazy pro vyhledání podle oborů a abecedně řazených titulů. Dostupné je pole pro jednoduché vyhledávání a zvláštní stránka určená pro vyhledávání pokročilé; to je nejkompaktnější. Probrat se lze také seznamem recenzovaných časopisů. Odkaz **Nastavení**, umístěný na horní liště, nabízí možnost vyhledání země či konkrétní instituce a její nabídky e-časopisů. Uživatel může dopředu určit, jak bude seznam pořádan, zda podle oborů nebo podle abecedně řazených titulů.

Připojit se k vlastní nabídce e-časopisů v EZB mohou knihovny fakult Univerzity Karlovy dvěma cestami: přes knihovní webové stránky nebo přes portál PEZ a odkaz **El. časopisy**. Prohledávání vlastní nabídky e-časopisů nabízí stejné možnosti jako je tomu u úvodní webové stránky projektu. Při volbě konkrétního titulu se otevře jeho plný text, okno vyžadující pro další krok přihlašovací jméno a heslo nebo domovská stránka titulu bez přítomnosti plného textu.

Nabídka lékařských časopisů knihovny 1. LF obsahuje 4.887 titulů. V minulém roce zaznamenalo ÚVT z jejich strany celkem 692 přístupů. 2. LF má k dispozici 5068 titulů. Počet přístupů z fakultní sítě byl 140. Nejnižšího počtu titulů může využít 3. LF – 4.676¹⁵². Přesto bylo za minulý rok zaznamenáno celkem 299 přístupů k e-časopisům¹⁵³.

¹⁵² Kompletní nabídky institucí zahrnují i jiné tituly než jen ty oborové.

¹⁵³ Univerzita Karlova, *Univerzita Karlova*, Statistika, EZproxy – Hlavní statistiky pro UK – za rok 2009, posled. aktual. 20.7.2010, dostupný z: <http://ezproxy.is.cuni.cz/public/index2009.html>.

3.2.2.4. Digitální repozitář Univerzity Karlovy

Jako digitální úložiště vysokoškolských kvalifikačních prací primárně slouží Univerzitě Karlově Digitální repozitář (Dostupné z : <http://digitool.is.cuni.cz/R?RN=683074859>). Archivace, správa a zpřístupnění elektronických dokumentů různých formátů je v repozitáři možná díky implementovanému systému DigiTool¹⁵⁴. Součástí každého uloženého objektu jsou popisná, technická, administrativní metadata, ale také ta, nesoucí informace o přístupových právech k objektu. Podle těchto dat pak lze ve webovém rozhraní vyhledávat. Na ukládání dokumentů se nyní podílí 11 fakult a jiných částí univerzity¹⁵⁵.

V současnosti¹⁵⁶ jsou v repozitáři uloženy kromě vysokoškolských prací (bakalářské, diplomové, dizertační, rigorózní, habilitační práce), také osobní knihovny významných kulturních osobností¹⁵⁷ a digitální mapy Přírodovědecké fakulty UK. Zpřístupněné jsou dokumenty publikované v rámci projektu NEEO¹⁵⁸ Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK, dále pak historické dokumenty Archivu UK a vybrané pracovní smlouvy Rektorátu UK, respektive Odboru pro vědu a výzkum.

Systém umožňuje vyhledávat přímo v uložených sbírkách, a to buď přímo z úvodní obrazovky – **Vyhledávání** - nebo záložky **Hledat v bázích**.

Nejkomplexnější prohledání repozitáře nabízí položka Pokročilé vyhledávání, kde jde vybrat název konkrétní sbírky a zadat slovo či frázi do třech vyhledávacích polí. Povahu polí lze definovat v rolovací tabulce¹⁵⁹. K úpravě rešeršního dotazu slouží booleovské operátory¹⁶⁰. Co pomáhá hledání ještě více zpřesnit, jsou limitační pole: typ dokumentu¹⁶¹, formát souboru¹⁶² a hledat v XML. Limitační pole trochu napovídají, s jakými typy a druhy

¹⁵⁴ Produkt společnosti Ex Libris.

¹⁵⁵ Univerzita Karlova, *Ústav výpočetní techniky*, DigiTool, posled. aktual. 18.11.2009, dostupný z: <http://digitool.cuni.cz/DIGITOOLENG-1.html>.

¹⁵⁶ K 24.7.2010 je dostupných 19963 digitálních objektů.

¹⁵⁷ Jedná se o digitální sbírku Knihovny významných českých osobností, která vznikla v rámci projektu Informační systémy, zpřístupňující knihovní celky osobností kultury jako součást národního kulturního dědictví. Projekt byl řešen na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty UK.

¹⁵⁸ NEEO neboli Síť evropských ekonomů online je projekt, který se zaměřuje na integraci akademických výstupů mezi hlavními evropskými ekonomickými institucemi. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Rada pro výzkum, vývoj a inovace, *Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací*, 2007, dostupný z: <http://www.isvav.cz/resultDetail.do?rowId=RIV%2F00216208%3A11640%2F07%3A00097925!RIV08-MSM-11640> ____.

¹⁵⁹ Nabídnutá pole: Název/Podnázev, Autor, Předmět, Vydavatel/Instituce, Další autorská odpovědnost, Vydavatel/Instituce, Datum, Typ/Typ VŠKP, Jazyk/Jazyk VŠKP, ID studia, Jen v metadech, Jen v plném textu.

¹⁶⁰ Nabídnuté operátory: AND, OR, NOT.

¹⁶¹ Nabídnuté typy: Text, Obrázky, Audio, Video.

¹⁶² Nabídnuté formáty: PDF, DOC, RTF, TXT, HTML, TIFF, JP2, JPG, GIF, PNG, MP3, MPEG, AVI, VMW.

dokumentů se v budoucnu v repozitáři počítá. Výsledný záznam dokumentu obsahuje název a popř. podnázev, jméno autora a předmět. K záznamu je připojen ¹⁶³ konkrétní soubor¹⁶⁴.

Digitální sbírka Vysokoškolské práce zahrnuje 18.439 dokumentů. Mezi fakulty, které do repozitáře uložily kvalifikační práce, patří také 1., 2. a 3. lékařská fakulta¹⁶⁵. Počet prací a příspěvatele by měl v budoucnosti narůstat, jelikož s 1. říjnem 2010 nastává povinnost zveřejnit kvalifikační práce v elektronické podobě¹⁶⁶. Starší práce tak jsou a budou postupně skenovány a vkládány do repozitáře. Nejaktivnější z lékařských fakult je ta třetí - uložila 1.911 dokumentů. 2. LF zpřístupnila 419 a 1. LF 2 dokumenty. Podle tematického zaměření sbírek 2. a 3. LF je zřejmé, že fakulty mohou do repozitáře uložit i informační tiskoviny nebo vědecké publikace jako jsou časopisy, články, fotografie, monografie a výroční zprávy. Uložené dokumenty lze zobrazit podle tématu i data vzniku.

Knihovny lékařských fakult umístily odkaz na digitální repozitář na své webové stránky. Podle počtu přístupů – 560 – byla v minulém roce v práci s repozitářem nejaktivnější 3. LF. Ze sítě 1. LF bylo zaznamenáno 78 připojení a ze sítě 2. LF 40.

3.2.2.5. MEFANET

MEFANET (Dostupné z: <http://www.mefanet.cz/>) je meziuniverzitní projekt (Obrázek 5) Institutu biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity (dále jen MU) v Brně. Tato iniciativa, zahájená na konci června 2007 a spolufinancovaná Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, si klade za cíl spojit výukové portály účastnických lékařských či jinak zdravotnických fakult prostřednictvím společné sítě – MEDical FACulties NETWORK. Toto propojení má zajistit snadnou spolupráci mezi fakultami prostřednictvím sdílení multimediálních učebních pomůcek a systémů pro on-line výuku a usnadnit tak dostupnost elektronických výukových materiálů všem. Projekt MEFANET řídí koordinační rada složená z 2-3 zástupců zapojených fakult, při rozhodování má každá fakulta jeden hlas.

Obrázek 5 - Logo projektu MEFANET (Zdroj: <http://www.lf1.cuni.cz/?news=1&a=0>)

¹⁶³ Pro další manipulaci se souborem je nutná registrace v síti UK nebo v systému DigiTool.

¹⁶⁴ Kromě stručného zobrazení v tabulce, lze záznam vyvolat ve formě stručného a úplného zobrazení.

¹⁶⁵ Další příspěvatele: Evangelická teologická fakulta, Fakulta humanitních studií, Fakulta sociálních věd, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Filozofická fakulta, Husitská teologická fakulta, Katolická teologická fakulta, Matematicko-fyzikální fakulta, Pedagogická fakulta, Právnická fakulta a Přírodovědecká fakulta.

¹⁶⁶ Povinnost zveřejnit vysokoškolské kvalifikační práce je od 1.1.2006. Práce obhájené do 31.12.2005 jsou k dispozici jen z IP adres univerzity. Pro registrovanou veřejnost jsou přístupné jen práce obhájené po 1.1.2006.

Za českou stranu se k 6. 7. 2010 účastní: Lékařská fakulta MU, Lékařská fakulta Univerzity Palackého (dále jen UP) v Olomouci a všechny lékařské fakulty UK. Portál je obohacen o slovenské výukové metody a postupy díky Lékařské fakultě Univerzity Komenského (dále jen UKom) v Bratislavě, Jesseniově lékařské fakultě v Martině UKom v Bratislavě a Lékařské fakultě Univerzity Pavla Jozefa Šafaříka v Košicích. Mezi další participující vysoké školy patří Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity (dále jen JU) v Českých Budějovicích, Fakulta zdravotnických studií Ostravské univerzity (dále jen OU) v Ostravě a Fakulta biomedicínského inženýrství Českého vysokého učení technického (dále jen ČVUT) v Praze.

Přístup na edukační portál MEFANET (Dostupné z: <http://portal.mefanet.cz/>) je přímo z webové stránky projektu, stejně tak i k interaktivní mapě měst¹⁶⁷, jejichž vysoké školy na projektu participují. Webové rozhraní portálu je v českém i anglickém jazyce. Jako velice vhodné vidím umístění pole pro vyhledávání ve středu horní části obrazovky; dále je nabídnuta možnost pokročilého vyhledávání i podle náhodně zvolených termínů v pravé části obrazovky. Pod vyhledávacím polem je umístěna tabulka se seznamem medicínských termínů s možností vybrat jeden či více najednou. Za každým termínem je v závorce umístěn celkový počet příspěvků. Nechybí zvláštní tlačítka pro funkci vybrat, odeslat požadavek, ale také smazat; na tento pokyn tvůrci vyhledávacích rozhraní často zapomínají.

Záznamy příspěvků lze zobrazit v tabulkovém výpisu či galerii, řadit je pak podle času publikování, poslední úpravy, názvu, fakulty, jméno autora, počtu zobrazení, počtu příloh a podle schválení ediční komisí. Záznamy vždy obsahují anotaci, jméno autora, afiliaci, obor, kategorii a klíčová slova; všechny tyto údaje jsou vzájemně propojeny odkazy. Po otevření záznamu se objeví domovský výukový portál fakulty, která vložila příspěvek, a zobrazí se stejný text jako u úvodní obrazovky s přidanou plnotextovou verzí primárního dokumentu ve formátu PDF a Word.

U některých příspěvků jejich autoři ukládají i přílohy v podobě obrázků, fotografií atd. Je-li dokument volně dostupný na Internetu, je přidána i jeho URL adresa. Plné texty jsou přístupné registrovaným uživatelům portálu i těm, kteří si na své mateřské univerzitě nechají ověřit přihlašovací login a heslo¹⁶⁸. Pod přílohami k příspěvku je uvedena jeho citace, pole k ohodnocení a textový editor k jeho okomentování. Edukační portál MEFANET hodnotím jako uživatelsky přívětivé prostředí, které snad již má anebo si v blízké budoucnosti najde

¹⁶⁷ Po kliknutí na město nás to nasměruje přímo na výukový portál či portály mateřských fakult.

¹⁶⁸ Platí pro instituce, které jsou zapojeny ve federaci czTestFed; jejím členem je i UK. Ověření osoby je ještě jednodušší díky technice Shibboleth.

početnou skupinu návštěvníků, jak z řad studentů, tak i z řad lékařů či jiných zdravotnických pracovníků¹⁶⁹.

3.2.3. Projekty 1. lékařské fakulty

3.2.3.1. WikiSkripta

Portál WikiSkripta.eu je lékařský výukový portál 1. lékařské fakulty složený z krátkých textů, s doprovodem obrázků či fotografií (Dostupný z: http://www.wikiskripta.eu/index.php/Hlavn%C3%AD_strana). Hlavním cílem je poskládat pomocí krátkých textů učebnici medicíny. Vytvářet, upravovat a aktualizovat učební materiály může kdokoli, projekt je založen na technologii wiki, tedy všechny nové přírůstky procházejí redakcí a editací (Obrázek 6).

Obrázek 6 - Logo portálu WikiSkripta (Zdroj: <http://www.lf1.cuni.cz/?news=1&a=0>)

Wikiskripta mají posloužit k zjednodušení přípravy učebních materiálů a být podkladem pro výuku. To s sebou nese jistou povinnost v publikování ověřených informací. Texty či krátké články by měly obsahovat data z výzkumu, jako podklad pro psaní mohou sloužit i primární zdroje. Proto by jistě nebylo od věci, kdyby i knihovna přidala na web materiály o práci s e-zdroji. Studenti či lékaři tak budou mít návod k vyhledání literatury vhodné k psaní článků, které pak mohou pro účely výuky publikovat třeba na stránkách WikiSkript. Údržbu a vylepšování portálu zajišťují pracovníci výpočetního oddělení fakulty, jako redaktori a správci slouží studenti lékařských fakult a v neposlední řadě se na chodu projektu podílí členové vedení fakulty a E-learningové komise.

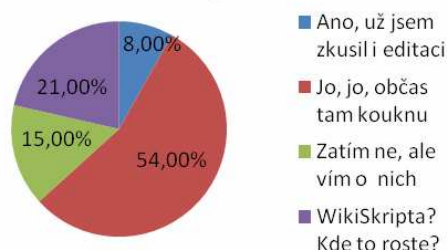
Výuková povaha WikiSkript naplňuje cíl projektu MEFANET, kterého se lékařská fakulta tímto portálem také účastní. Na úvodní webové stránce skript je uveden seznam medicínských oborů. Po jeho otevření se u každého oboru objeví soupis souvisejících termínů a jejich vysvětlení. Kromě toho, je celý portál propojen pomocí hypertextových odkazů s příslušnými pracovišti, a každý zájemce se tedy rychle dostane na jejich webové stránky, ale také ke zkouškovým a státnicovým otázkám nebo seznamům doporučené literatury. Velkým přínosem je doprovod obrázků k textům. Text Wikiskript je licencován za podmínek Creative

¹⁶⁹ Statistika návštěvnosti portálu není veřejně dostupná.

Commons Uved'te autora 3.0 (CC-BY)¹⁷⁰. V budoucnosti by se mohl tento projekt změnit na multimediální a obsahovat např. audiovizuální záznamy z výuky nebo videozáznamy z operačních sálů. To je ale spíše utopie, jelikož ošetření autorských práv by v tomto případě bylo velmi složité.

A jak jsou Wikiskripta využívána? Na fakultním webu (Dostupné z: <http://www.lf1.cuni.cz/>) je umístěna anketa **Učíte se z WikiSkript** (Obrázek 7). V této anketě s vtipnými odpověďmi k 19.6.2010 hlasovalo 303 lidí. Poněvadž na stránkách fakulty není umístěno počítadlo návštěvnosti, je těžké posoudit prozatímní výsledky ankety. Ale to, že více než polovina hlasujících WikiSkripta navštěvuje, je dobrá zpráva.

Učíte se z WikiSkript?

Obrázek 7 - Anketa Učíte se z WikiSkript?

3.2.3.2. Výukový portál 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Výukový portál 1. LF (Dostupné z: <http://portal.lf1.cuni.cz/>) je jedním ze čtyř pražských portálů participujících na projektu MU v Brně MEFANET (Obrázek 8). Podoba portálu nese shodné stylistické znaky s vlastním edukačním portálem projektu, ale i s díly zbylých participujících zdravotnických zařízení. Některé prvky ve stylizaci chybí, o některé je zase portál 1. LF obohacen.

Obrázek 8 - Logo Výukového portálu 1. LF (Zdroj: <http://www.lf1.cuni.cz/>)

Po kliknutí na logo portálu, třeba hned z hlavních stránek fakulty¹⁷¹, se otevře vizuálně příjemné rozhraní, které je dostupné v českém i anglickém jazyce. V horní části obrazovky je umístěna tabulka s obsahem příspěvků, které jsou kategorizovány podle lékařských oborů¹⁷².

¹⁷⁰ Licenční podmínky stanoví povinnost toho, kdo chce dílo upravovat či dále šířit, uvést údaje o autorovi a jeho díle. Tyto podmínky se týkají jen manipulace s textovými soubory, ne s obrázky a jinými mediálními soubory.

¹⁷¹ Zde je umístěn i odkaz v podobě loga na projekt MEFANET.

¹⁷² Za některé obory nejsou vloženy žádné příspěvky.

Chybí tlačítka pro manipulaci s příspěvky a pole pro jednoduché vyhledávání. Součástí záznamů příspěvků je krátká anotace, jméno autora (pokud je více autorů, jsou vypsaní všichni) a název oboru. Záznamy jsou seřazeny v galerii, po jejich otevření se zobrazí plné texty příspěvků nebo jejich internetový odkaz. Nechybí citační záznam příspěvku, ani možnost jeho ohodnocení.

Oproti úvodní stránce portálu MEFANET je stránka portálu 1. LF obohacena o velmi užitečnou lištu, umístěnou na levé straně obrazovky. Lišta slouží k lepší orientaci mezi uloženými příspěvky, obsahuje též odkaz na pokročilé vyhledávání, který je ale snadno přehlédnutelný. Uživatel si může zvolit příspěvky z kategorií **Podklady k přednáškám**, **Ozvučené přednášky** (zřetelný hlas lékaře doplňuje promítanou PowerPointovou prezentaci), **E-learningové kurzy**, **Pedagogická díla**, **Výukové video** (ano, skutečné videozáznamy, kdy lékař přednáší u PowerPointové prezentace), **Výukové weby**, **Obrazové kasuistiky** (Kazové videozáznamy¹⁷³) a **Archiv všech příspěvků**.

Po kliknutí na příslušnou kategorii příspěvků se na obrazovce objeví stejná tabulka jako na úvodní webové stránce, ale tentokrát s přidánými funkcemi - Vybrat, Smazat, Potvrdit výběr, Příspěvky odsouhlasené garantem oboru a funkce Jít na stránku. Záznamy jsou automaticky řazeny podle priority a času publikování; filtr s těmito a dalšími funkcemi pro pořádání chybí. Uživateli je dána možnost registrovat se¹⁷⁴, poslat článek, stahovat soubory¹⁷⁵, zobrazit textovou či tiskovou verzi příspěvku. Výukový portál 1. lékařské fakulty je příjemným uživatelským prostředím se snadnější orientací než je tomu u společného portálu MEFANET.

3.2.4. Projekty 2. lékařské fakulty

3.2.4.1. Výukový portál 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

2. lékařská fakulta produkuje stejně jako její sesterské fakulty výukový portál s oficiálním názvem Multimediální podpora výuky klinických a zdravotnických oborů - Portál 2. lékařské fakulty (Dostupné z: <http://mefanet-motol.cuni.cz/>) a to v rámci projektu MEFANET (Obrázek 9). Najít webové stránky portálu v rámci fakultního webu (Dostupné z: <http://www.lf2.cuni.cz/>) není bohužel jednoduché; citelně chybí odkaz v podobě loga na úvodní stránce, jak ho umístila např. 1. LF.

¹⁷³ Tyto záznamy obsahují nějakou vadu, např. jejich zvuk není čistý apod.

¹⁷⁴ Platí stejná pravidla jako u edukačního portálu MEFANET.

¹⁷⁵ Soubory ke stáhnutí se připravují.

Obrázek 9 - Logo Výukového portálu 2. LF (Zdroj: <http://mefanet-motol.cuni.cz/>)

Chce-li student či lékař navštívit edukační e-prostředí, musí zvolit na liště záložku Vyhledávání a na stránce Vyhledávání zaznamenat odkaz Mefanet pod položkou Informační služby¹⁷⁶. Samotné uživatelské prostředí portálu je uživatelsky příjemné jako u ostatních spřízněných webů, ale i tady jsou patrné odlišnosti. Musím přiznat, že mě jako návštěvníka potěšila věta: „Vítejte na Portálu 2. lékařské fakulty...“, doplněná o informaci, k jakým účelům portál slouží. Hned pod uvítáním jsou umístěny odkazy na přihlášení a stručný návod k práci s portálem, následované tabulkou s obsahem příspěvků kategorizovaných podle lékařských oborů. Na rozdíl od portálu 1. LF zde najdeme v galerii umístěné odkazy na WikiSkripa¹⁷⁷, bulletin projektu MEFANETin, příručku autorského práva v e-learningu a odkazy na ostatní edukační portály spřízněných institucí.

Na obrazovce chybí pole pro jednoduché vyhledávání, pro to pokročilé je v levé části obrazovky umístěn odkaz na liště spolu se záložkami k zobrazení těchto příspěvků: **Edukační weby, Digitální video, Materiály k přednáškám a cvičením, E-learningové kurzy a Kasuistika**. Stejně příspěvky jako obsahuje sekce Materiály, lze najít pod záložkou Výukové materiály, umístěnou na horizontální liště v horní části obrazovky; jiný název může působit zavádějícím dojmem. Pod odkazem Mefanet na horní liště najdeme některé z odkazů z úvodní stránky uspořádané v tabulkovém výpisu a odkazy nové. Domnívám se, že jiné uspořádání stávajících odkazů a přidání nových může znesnadnit orientaci na portálu.

Uživatelé jsou dány stejné možnosti při práci s portálem, jako je tomu u portálu 1. LF. Totéž platí i pro zobrazení a manipulaci se záznamy a příspěvky. 2. lékařská fakulta spravuje portál zatím s nevelkým počtem vzdělávacího materiálu. Počet bude jistě přibývat, proto by byla škoda, kdyby uživatelé při hledání tápali kvůli nestejně nazvaným popiskám. Otázkou zůstává, zda si uživatelé najdou k portálu cestu, když i pouze najít ho na fakultních stránkách není jednoduché¹⁷⁸.

¹⁷⁶Portál lze najít při zadání termínu „mefanet“ do vyhledávacího pole; při zadání spojení výukový portál nejsou výsledky relevantní.

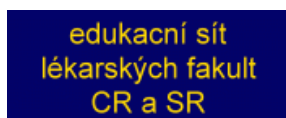
¹⁷⁷Více viz. kapit. EIZ-Distribuce-1. LF

¹⁷⁸Předpoklad malé návštěvnosti portálu

3.2.5. Projekty 3. lékařské fakulty

3.2.5.1. Výukový portál 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Edukační portál (Dostupné z: <https://portal.lf3.cuni.cz/>) vytváří již ve zmiňovaném projektu MEFANET také fakulta na Vinohradech (Obrázek 10). Navštívit e-zdroj lze přímo z webových stránek vzdělávací instituce díky logu umístěnému v pravé části obrazovky¹⁷⁹. Orientace na portálu se zdá oproti portálu 1. a 2. lékařské fakulty o něco snadnější. Bohužel je to dáno minimem odkazů a záložek.

Obrázek 10 - Logo Výukového portálu 3. LF (Zdroj: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html>)

Fakulta zvolila modré rozhraní, které je k dispozici v českém i anglickém jazyce. Ve středu obrazovky je umístěna tabulka s obsahem kategorizovaným podle lékařských oborů. Následuje galerie záznamů příspěvků, ve které nejvíc chybí odkaz na základní informace o portálu a práci s ním a také odkazy na portály zbylých participujících institucí či projekt MEFANET. Chybí pole pro jednoduché vyhledávání, pro to pokročilé je umístěn odkaz na liště v pravé části obrazovky. Vzdělávací materiály jsou rozříděny do těchto skupin: **Edukační weby, Digitální video, Materiály k přednáškám a E-learningové kurzy**. Použití tlačítek Vybrat, Smazat, Potvrdit výběr lze právě jen při zobrazení příspěvků ve zvolených skupinách. To platí i pro jejich filtraci, kdy si může uživatel zobrazit jen oponované dokumenty. Uživatel může použít funkci Poslat článek, Stáhnout soubory, Zobrazit textovou či tiskovou verzi příspěvku a Přihlásit se. Podle malého počtu publikovaných příspěvků¹⁸⁰, minima umístěných odkazů a záložek se zdá, že portál je stále na začátku procesu plné integrace do akademického elektronického prostředí. Snad si najde v blízké budoucnosti více uživatelů, kteří ho budou navštěvovat i publikovat na něm své příspěvky.

3.2.6. Shrnutí

Jednou z forem, jak knihovny lékařských fakult distribuují elektronické informační zdroje, je databáze přístupná ve formě katalogu. Z jednoho místa je tak snadný přístup k e-časopisům, e-knihám, vysokoškolským kvalifikačním pracím, audiovizuálním dokumentům atd. Výše zmíněné zdroje spolu s databázemi knihovny zpřístupňují na portálu PEZ. Vysokoškolské kvalifikační práce jsou archivovány a spravovány v digitálním repozitáři. V nahrávání prací

¹⁷⁹ Logo portálu se střídá s logem jiným, to může zapříčinit problém při hledání portálu.

¹⁸⁰ Nejnovější příspěvek byl publikován 14.6.2010.

do repozitáře je nejaktivnější 3. LF. Co se týče e-časopisů, jejich nabídka je k dispozici na portálu PEC.

Zajímavé jsou výsledky užívání e-zdrojů dostupných z portálu PEZ v minulém roce. Nejvyužívanějším zdrojem 1. LF a 2. LF se stala databáze Medline volně dostupná v rozhraní PubMed. Podle toho lze usuzovat, že uživatelé dávají přednost zdrojům, kde je přístupný i plný text. Je tedy jediné dobře, že lékařské knihovny participují na německém projektu Elektronické knihovny časopisů EZB, která upřednostňuje plnotextové časopisy. Knihovna 3. LF dává této knihovně dokonce přednost před Portálem elektronických časopisů UK. Oblíbený zdroj je EZB také pro 1. LF; v minulém roce byla třetím nejvyužívanějším zdrojem, dostupným z portálu PEZ.

Podle existence výukových portálů na všech pražských lékařských fakultách je patrné, že se tyto instituce zhlédly v této formě podpory. Grafická podoba portálů má vzor v edukačním portálu MEFANET stejnojmenného projektu Masarykovy univerzity v Brně. Portál 1. LF dokonce v organizaci a snadné orientaci mezi příspěvky ten mateřský předčí. Počet dostupných materiálů u edukačních webů zbylých fakult není příliš rozsáhlý. To se snad v budoucnu změní. Větší návštěvnosti portálu 2. LF by jistě pomohla jeho větší propagace na fakultním webu. Zaznamenat jeho existenci zde není vůbec snadné. Trochu napřed v budování portálů je 1. LF. Ta kromě výukového portálu spravuje také portál WikiSkripta.

3.3. Propagace

V dnešním světě stále více platí, že kdo se nereprezentuje na webových stránkách, jako by ani nežil. Elektronické, digitální prostředí se stalo významnou součástí našeho života, našich aktivit a vlastní seberealizace. Vlastnit připojení k Internetu je v dnešní době bráno téměř za samozřejmost¹⁸¹. To znamená pro firemní, veřejnou správu, vzdělávací či jiné instituce nutnost zřídit si vlastní webové stránky. A vysoké školy nejsou výjimkou¹⁸².

Nabídka elektronických informačních zdrojů je dnes velice pestrá. Záleží už na každém zvláště, jaký typ zdroje upřednostňuje, jaký rešeršní systém mu je nejsympatičtější. Aby studenti a zdravotníci příliš netápali při práci s e-zdroji, bylo by jistě vhodné začlenit do osnov studia na lékařských fakultách povinný předmět, který by učili, nebo se na jeho výuce z velké části podíleli, sami knihovníci. Syllabus předmětu by měl zahrnovat mimo jiné i téma práce s EIZ. V praktických hodinách takového kurzu by se trénovala práce v elektronickém prostředí. Pro zájemce z řad studentů a pracovníků fakulty a nemocnice by mohla knihovna pořádat zvláštní semináře, které by se účelově zaměřily na rešeršní práci ve zvolených databázích.

Fakulty a knihovny mají mnoho možností a nástrojů, jak uživatele přimět používat svou nabídku zdrojů a zvyšovat tím tak poptávku po nich. Jak nyní vypadá propagace e-zdrojů na pražských lékařských fakultách? Zasáhly do ní nějakým způsobem i stále oblíbenější sociální sítě?

3.3.1. 1. lékařská fakulta

3.3.1.1. Webové stránky

Na fakultních webových stránkách (Dostupné z: <http://www.lf1.cuni.cz/>) je umístěno mnoho odkazů v podobě log na e-zdroje. Barevná loga s jasně označeným názvem zvou k návštěvě e-časopisu, databáze, e-sborníku, vzdělávacích portálů a webových sídel institucí¹⁸³. Návštěvník je tak rychle nasměrován na stránky **Výukového portálu 1. LF** a **WikiSkript**, na stránky projektu **MEFANET** a **E-learningu 1. LF**.

Za zmínku jistě stojí e-časopis **Folia Biologica** (Obrázek 11), který vychází 6x ročně s články obsahově zaměřenými na buněčnou a molekulární biologii (Dostupné z: <http://fb.cuni.cz/>).

¹⁸¹ Podle brožurky Českého statistického úřadu **Informační společnost v číslech 2010**, bylo v roce 2009 k Internetu připojeno 49,2 % domácností, z toho 44,4 % procent vlastnilo vysokorychlostní připojení.

¹⁸² Dle stejné brožurky 77,9 % veřejných vysokých škol vystavuje na svých webech harmonogram a. r., 97,9 % podává informace o přijímacím řízení a stejné procento nezapomíná na novinky a aktuality.

¹⁸³ Mezi odkazy chybí logo knihovny.

Lékařský sborník 1. lékařské fakulty **Prague Medical Report** je multioborový sborník s čtvrtletní periodicitou vydávání. Od roku 2004¹⁸⁴ vychází jen v anglické jazykové verzi a je dostupný i v elektronické podobě¹⁸⁵.

Obrázek 21 - Logo časopisu Folia Biologica (Zdroj: <http://www.lf1.cuni.cz/>)

Z fakultního webu je též přístup na stránky **Medicínského informačního centra pro evropské projekty** (Dostupné z: <http://micep.cuni.cz/MICEP-1.html>). Tato oborová kontaktní organizace, která vznikla za podpory MŠMT a UK, působí ve zdravotnické obci v rámci národní informační sítě NINET, jako sjednocovatel v oblasti výzkumu a činností na úrovni evropských rámcových programů. Webové stránky zahrnují základní informace o centru, aktuality z jeho života, ale také např. vstup do mezinárodní volně dostupné databáze předpisů regulujících oblast nanotechnologií¹⁸⁶.

Web o vědě **Science & Research at the First Faculty of Medicine** (Dostupné z: <http://science.lf1.cuni.cz/>) je databází poskytující informace o jednotlivých klinikách a ústavech¹⁸⁷. Záznamy obsahují kontaktní údaje a informace o výzkumných aktivitách. V databázi lze vyhledávat jen v anglickém rozhraní podle rejstříku a klíčových slov.

Mezi ostatními logy se pěkně vyjímá to (Obrázek 12), které uživatele upozorňuje na knihovní databáze¹⁸⁸. Po kliknutí na odkaz se uživateli otevře stránka Elektronické informační zdroje (Dostupné z: <http://www.lf1.cuni.cz/elektronicke-informacni-zdroje>); stejného výsledku se dosáhne zvolením záložky Informační služby – Elektronické informační zdroje na liště umístěné v pravé části obrazovky. Ze stránky je přístup k vybraným abecedně seřazeným zdrojům s krátkou obsahovou charakteristikou¹⁸⁹. Výčet zahrnuje databáze, e-časopisy a e-knihy dostupné pro celou univerzitu, jen pro fakultu nebo ty volně přístupné¹⁹⁰. Před seznamem jsou uvedeny srozumitelné pokyny, jak se připojit. Na liště umístěné na levé straně

¹⁸⁴ První číslo vyšlo v roce 1885 a až do roku 2004 byl sborník vydáván pod názvem „Sborník lékařský“.

¹⁸⁵ *Folia Biologica*, 1996, dostupný z:

<http://pmr.cuni.cz/article.asp?nDepartmentID=265&nArticleID=10361&nLanguageID=1>

¹⁸⁶ Arizona State University, Monash University Law School, Institute of Environmental and Energy Law, *Nanotech Regulatory Document Archive*, 2010, dostupný z: <http://nanotech.law.asu.edu/>

¹⁸⁷ Záznamy vedeny o 76 organizačních jednotkách fakulty.

¹⁸⁸ Název může být zavádějící; seznam zahrnuje i e-časopisy a e-knihy.

¹⁸⁹ Výjimku tvoří na 1. místě uvedená databáze WOS; zřejmě pro svou oblibu mezi uživateli.

¹⁹⁰ Vyjma dig. repozitáře UK, služby Google Scholar, systému Manuscriptorium, adresáře UK a databází pro knihovníky jsou uvedeny jen medicínské zdroje.

obrazovky je k dispozici odkaz na portál e-zdrojů UK¹⁹¹ a **Infozdroje**, projektu Albertiny Icome Praha¹⁹².

Obrázek 13 - Ikona pro vstup do databází (Zdroj: <http://www.lf1.cuni.cz/>)

Knihovní web (Dostupné z: <http://uvi.lf1.cuni.cz/>) nabízí několik možností přístupu k e-zdrojům. Hned úvodní stránka nabízí pod odkazem **Aktuálně** výčet zdrojů nově zakoupených nebo se zkušebním přístupem, sloužící jako lákadlo pro uživatele knihovny¹⁹³. Výčet zahrnuje i ty, jejichž nákup si knihovna sama financovala: Books@Ovid, ebrary - Medical, Oxford Medical Handbooks Online, Thieme Electronic Book Library¹⁹⁴. U každého uvedeného zdroje je uvedena krátká charakteristika a ikona (Obrázek 13) pro vzdálené připojení¹⁹⁵; připojit se ke zdroji lze i prostřednictvím vlastního loga zdroje. Podrobnější informace dostaneme díky odkazu více informací¹⁹⁶.

Obrázek 14 - Ikona pro vzdálené připojení (Zdroj: <http://uvi.lf1.cuni.cz/>)

Primární přístup k e-zdrojům je z neaktivní záložky **Katalogy a databáze** na liště v levé části obrazovky. Uživatel může volit mezi databázemi, e-časopisy a e-knihami¹⁹⁷; každý typ zdroje má vlastní webovou stránku¹⁹⁸. Nabídka zdrojů není úplná, jsou uvedeny jen ty lékařské¹⁹⁹, a to z toho důvodu, že „uživatelé a knihovníci jistě vědí, kde ostatní zdroje naleznou“, jak míní Mgr. Stejskalová²⁰⁰. Mgr. Stejskalová jistě myslela portál e-zdrojů UK. Podle mého průzkumu, portál používá nemalé množství studentů (43% z 57 dotazovaných studentů 6. ročníku). I když se knihovna snaží nalákat uživatele pěknou grafikou webových stránek,

¹⁹¹ Stejný odkaz se několikrát opakuje na webu knihovny.

¹⁹² Odkaz Vzdálený přístup nasměruje zpět na hlavní webovou stránku fakulty.

¹⁹³ STEJSKALOVÁ, Jitka. Re: Message to: Magdalena SCHNEIBERGOVÁ, 1. 7. 2010

¹⁹⁴ Nabídka nezahrnuje kolekci Wiley InterScience – E-books.

¹⁹⁵ Ikona pro připojení chybí u katalogu e-knih.

¹⁹⁶ Údaje zahrnují popis a oficiální název zdroje, jméno producenta, informace o aktualizaci, zajištění přístupu (sít 1. LF/UK) a typu zdroje, jedná-li se o databázi. Ke zdroji je možno se ihned připojit přímo/vzdáleně. Stejný typ informací je uveden u zdrojů i při jejich zobrazení v záložce Katalogy a databáze.

¹⁹⁷ E-knihy zahrnují i knihovnou trvale nakoupených 25 titulů z kolekce Wiley InterScience – E-books.

¹⁹⁸ Ze záložky je také přístup do katalogu UK a k doporučené literatuře; z ní je přístupný i katalog e-knih stejně jako ze záložky E-knihy.

¹⁹⁹ V záložce Databáze jsou uvedeny také vybrané knihovnické databáze.

²⁰⁰ Mgr. Stejskalová má na starosti evidenci publikační aktivity na fakultě i zpracovávání rešerší. Je nejen správcem portálu EIZ na 1. LF UK, ale i portálu Univerzity Karlovy.

zobrazitelných i v anglickém jazyce, pro přístup k e- zdrojům ji používá jen 21% dotázaných²⁰¹.

3.3.1.2. Semináře

V magisterském studiu oboru Všeobecné lékařství studenti absolvují kurz pořádaný Ústavem biofyziky a informatiky nazvaný Zdravotnická technika a informatika. Součástí kurzu je předmět Zdravotnická informatika, ve kterém se studenti učí pracovat s programy MS Word, MS Excel, MS PowerPoint, MS Access a vyhledávat na Internetu. Co se týká problematiky elektronických zdrojů, je diskutováno jen využití databází v lékařských informačních systémech a virtuální knihovny e-časopisů a e-knih²⁰². Studentům stačí mít ke zkoušce alespoň teoretické znalosti o e-zdrojích, stejně je tomu i u státnice²⁰³. V rámci výuky mají knihovníci k dispozici jen jednu hodinu.

V letošním roce se knihovna rozhodla pořádat semináře zaměřené na informační výchovu. Od dubna do června se tak studenti, lékaři a ostatní pracovníci fakulty mohli na třech seminářích dozvědět a vyzkoušet si, jak účelně pracovat s elektronickými zdroji. Zájem o semináře s názvem **Jak na E-zdroje I.-III.** projevil 55 lidí. Těch, kdo se pak na hodiny skutečně dostavili, bylo 34. Po těchto seminářích následovaly další, tentokrát zaměřené na e-časopisy a e-knihy. Semináře **Jak na E-časopisy** se zúčastnilo z 22 registrovaných 12 lidí a na seminář **Jak na E-knihy** se z 20 zájemců dostavilo 8 lidí. Na hodině **Citování literatury, referenční manažery** bylo probíráno, jak správně citovat lékařské zdroje a jak si tuto práci ulehčit používáním manažerů. Na výše jmenovaných seminářích byl projeven zájem o databáze systému WOS. Knihovna tedy zareagovala na poptávku a vypsala seminář, a tak se 35 lidí mohlo učit základům práce s tímto rešeršním systémem²⁰⁴.

Abych sama zjistila, jak velký je zájem z řad studentů o vysvětlení práce s EIZ (zda je vůbec nějaký), zúčastnila jsem se semináře **Jak na E-zdroje I.**, na který přímo lákala pěkná pozvánka vystavená na webu knihovny. V ní zvala Mgr. Jitka Stejskalová, pracovnice knihovny, zájemce na 4. května 2010 do počítačové učebny v budově knihovny v ulici U Nemocnice 4. Mezi zúčastněnými byli jak studenti postgraduální medicíny, tak i lékaři

²⁰¹ Studentů 6. Ročníku, používající e-zdroje, je 56% z 57.

²⁰² Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, Ústav biofyziky a informatiky, 30. 3. 2010, dostupný z: <http://biof.lf1.cuni.cz/vyuka.html>

²⁰³ Přehled státnicových otázek o vědeckých informacích ve zdravotnictví pro a. r. 2009/2010 je uveden v Příloze

²⁰⁴ STEJSKALOVÁ, Jitka. Re: Message to: Magdalena SCHNEIBERGOVÁ, 17. 6. 2010

a knihovníci. Formou PowerPointové prezentace jsme byli uvedeni do základní problematiky; stručně a jasně byly vysvětleny rozdíly mezi jednotlivými e-zdroji a to i s malým exkurzem do historie bibliografie. Dále byl představen portál EIZ 1. LF i ten celouniverzitní. Mgr. Stejskalová také vysvětlila, jak s portály pracovat i jak se na dálku připojit (někteří slyšeli spojení CAS poprvé a po hodině si zřizovali přístup). Zmíněny byly i nadstavbové nástroje SFX a Metalib. Jedním z užitečných tipů, které za výukovou hodinu zazněly, bylo připojovat se raději vzdáleně, protože získání plných textů je z prostoru fakulty často obtížné. Představeny byly i základní typy a rozhraní některých databází; vhodně byla vybrána např. multimediální databáze **Primal Pictures**, která přímo láká k prohlížení interaktivních 3D modelů lidské anatomie nebo pak biblio-faktografická báze **MicroMedex** obsahující nejen informace o složení a účincích léků. Hodina byla zakončena ujištěním přítomných, že se na Mgr. Stejskalovou mohou kdykoliv obrátit o pomoc.

Byl vzpomenut i seminář dr. Richarda Papíka, kde představil zdroje, které by knihovna mohla využívat, ale na které, jak bylo poznamenáno, nemá nyní peníze. V akademickém roce 2010/2011 se dr. Papík chystá na předchozí spolupráci navázat seminářem o patentových databázích, které jsou díky americké vládě k dispozici volně na webu, a řešeršních úskalích při práci s nimi. Knihovna by se v budoucnosti chtěla více zaměřit na informační výuku postgraduálních studentů.

3.3.1.3. Sociální sítě

Stále populárnější sdílení myšlenek, nápadů a názorů na sociálních sítích využila knihovna šikovně ke své propagaci. Prostřednictvím účtu na **Facebooku** (Dostupné z: <http://www.facebook.com/pages/Praha-Czech-Republic/Knihovna-UVI-1LF> UK/110208233055) vystavuje informace o aktuálním dění. Mezi zprávami vystavenými na „zdi“ se tak mimo jiné objevují upozornění na možnost vyzkoušet si práci ve zkušební verzi vybraných databází, pozvánky na semináře o e-zdrojích ad. Vše má za cíl studenty nalákat k intenzivnější práci s e-zdroji. Je vidět, že knihovně se „honí hlavou“ (jak nabádají správci sítě Facebook své uživatele k psaní) dobré nápady.

3.3.2. 2. lékařská fakulta

3.3.2.1. Webové stránky

Fakultní webové stránky (Dostupné z: <http://www.lf2.cuni.cz/>) neuvádí žádný odkaz na e-zdroje. Snad jen upozornění na Publikace bez tisku a vazby. Pod tímto odkazem se skrývá

informace o změnách ve sběru a zpřístupnění disertačních a habilitačních prací, platných od 1. 10. 2008. Student dostává podrobný návod, jak postupovat při odevzdání práce, ale také informace o vyplnění formuláře na stránkách knihovny (je uvedena URL adresa) i o finálním zveřejnění a přístupnosti práce v digitálním repozitáři Univerzity Karlovy.

Při zvolení záložky **Pracoviště** na liště umístěné v horní části obrazovky je odkaz na knihovnu **Knihovna** šikově umístěn nad odkazy ostatních ústavů, klinik a pracovišť fakulty a nemocnice, které jsou uvedeny v abecedním pořadí. To není jediná možnost, jak se dostat ze stejné stránky na web knihovny. **Ústav vědeckých informací** je ještě uveden na příslušném místě v abecedním pořadí. Mírně zavádějící může být to, že při kliknutí na odkaz Ústav vědeckých informací se uživateli přímo neotevrou stránky knihovny, ale jakási prezentace základních informací a činností knihovny s URL adresou knihovního webu.

Aktuality umístěné na úvodní stránce knihovny (Dostupné z: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/>) nabízí i nové informace o e-zdrojích; je zde zobrazena např. informace o zpřístupnění databáze SCOPUS na síti UK²⁰⁵. Při kliknutí na informaci se zobrazí přehled starších novinek. Přístup k e-zdrojům je možný z pod sebou řazených odkazů **Časopisy, Onlinebooks, Databáze, PubMed**, umístěných nad aktualitami²⁰⁶. Webová stránka věnovaná časopisům nabízí kromě přímého přístupu do Elektronické knihovny časopisů ještě tabulkový seznam tištěných časopisů. Na webu věnovaném e-knihám (Obrázek 14) je k dispozici přehled konkrétních titulů, které knihovna předplácí. Přehled je doprovázen stručnými a jasnými pokyny, jak pracovat s e-texty. U každého titulu je umístěna graficky pěkná ikonka v podobě obálky tištěné či elektronické verze s hlavními popisnými údaji²⁰⁷.

Obrázek 14 - Logo e-knih (Zdroj: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm>)

Podle ikon uživatel ví, zda se ke zdroji může připojit vzdáleně pomocí Ezproxy (Obrázek 15) nebo roamingu (Obrázek 16)²⁰⁸. Až pod seznamem titulů jsou umístěny odkazy na kolekce e-knih, které jsou předplacené a na ty které jsou volně dostupné²⁰⁹.

²⁰⁵ Informace platná k 12.7.2010.

²⁰⁶ První odkaz je na přístup do katalogu 3. LF.

²⁰⁷ Autor/ři, editor/ři, číslo edice, verze tištěného/online kódu ISBN

²⁰⁸ Platí pro knihy z nakl. Wiley InterScience; pro přístup k plným textům je nutná osobní registrace v síti 2. LF, platná 120 dní.

²⁰⁹ Webové stránky nabízí zároveň kolekce předplacené i volně dostupné.

Obrázek 15 - Ikona pro připojení pomocí Ezproxy (Zdroj: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm>)

Obrázek 16 - Ikona pro připojení pomocí roamingu (Zdroj: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm>)

Orientace na webových stránkách knihovny, věnovaných přístupu do databází, je pro uživatele komplikovaná. Je to možná proto, že knihovna nabízí skutečně mnoho databází. Ale bohužel neuvádí informace o té, kterou si sama financovala – Clinical Evidence. Vyhledat databázi lze pomocí: přímých odkazů na vybrané databáze²¹⁰, počátečních písmen v abecedním pořádku²¹¹, obsahu databáze, jazyku producenta databáze. Výčet možností je zakončen dalšími vybranými odkazy na české databáze²¹².

To, co výběr vhodné databáze skutečně velmi stěžuje, jsou odkazy umístěné po pravé straně obrazovky u již výše zmíněných odkazů. Knihovna tak zpřístupňuje kolekce e-časopisů (**eJournals**), e-knihy (**OnlineBooks**)²¹³ a další rozmanité e-zdroje, související přímo s vědou, výzkumem a vývojem²¹⁴. V nabídce e-knih ÚVI 2. LF uvádí i všechny ty, které si sama zakoupila: 25 titulů z kolekce Wiley InterScience – E-books, 5 e-knih z kolekce Books@Ovid a 30 e-knih od různých nakladatelů. Orientace v nabídce těchto zdrojů je snadná. Před samotným přehledem zdrojů, které jsou doprovázeny krátkou charakteristikou, je uvedena barevná legenda, podle které uživatel ví, zda je zdroj dostupný volně, v producentem omezeném rozsahu volně, v licenci omezeném rozsahu v rámci dané sítě nebo zda je zdroj k dispozici jen prezenčně v knihovně. Doprovodná informace o nepřítomnosti plných textů je jistě pro uživatele velmi užitečná.

Díky odkazu **Pubmed**, umístěnému na úvodní webové stránce, mohou registrovaní uživatelé vstoupit do databáze plných textů (Obrázek 17), a to prostřednictvím služby LinkOut. Web knihovny nabízí také odkazy na webové stránky českých a zahraničních lékařských fakult a českých a zahraničních výzkumných knihoven. Studentům jistě vychází vstříc s umístěním odkazů na vyhledávač Google a jeho beta verze Google Book Search a Google Scholar.

²¹⁰ Uvedeny jsou ty nejvíce používané, podle soudu knihovníků.

²¹¹ Doplněno o odkaz na novinky, aktuality; jde o stejný přehled aktualit jako ten, ke kterému se lze dostat z úvodní stránky.

²¹² Jedná se např. o databázi ČNB, portál PEZ, ale i veřejnou databázi českého statistického úřadu.

²¹³ Zobrazí se stejná stránka jako při postupu přes úvodní web knihovny a odkaz Onlinebooks.

²¹⁴ Vstup je možný např. do databáze ARTICLE@INIST, BOWIZARD, CORDIS, ale také na stránky České Hlavy, Nobelovy nadace, webového vyhledávače FreePatentsOnline, adresáře INTERDOK aj.

Odkazy jsou doplněny o osmistránkovou příručku Návod pro vyhledávání relevantních informací pomocí nástroje Google; text je věnován jednoduchému vyhledávání, užití základních operátorů a speciální syntaxe, uvedeny jsou i užitečné googleovské odkazy. Knihovna zařadila na stránky také přímý odkaz na internetový obchod Amazon.com Books.

Obrázek 17 - Logo plnotextové databáze (Zdroj: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/pubmed.htm>)

Dobrým krokem ke zvýšení počtu uživatelů, pracujících s e-zdroji, je umístění návodu pro práci s portálem EZProxy²¹⁵, doplněným o možnost přímého vstupu do aplikace. I když knihovna neuvádí přímé odkazy na portály e-zdrojů jiných lékařských či vědeckých knihoven²¹⁶, může se uživatel prostřednictvím služby HAN vzdáleně připojit alespoň ke zdrojům Národní lékařské knihovny. Knihovna v rámci propagace e-zdrojů může začít umístěním log, ikon na úvodní webovou stránku fakulty. To může pokračovat vyvěšením informací na stránky ostatních pracovišť nemocnice a fakulty²¹⁷.

Knihovna by neměla zapomínat na vylepšování vlastních stránek, obzvláště pokud jde o jejich grafickou podobu, která je bohužel zcela totožná s grafikou fakultního webu. Orientace na webu knihovny není problém, uživatel není rád zahlcen velkým množstvím nepodstatných informací. Ale adaptováním uživatelského rozhraní, které bude barevné a doplněné o obrázky a loga, knihovna jistě získá spokojenější a možná i další nové uživatele. To samé platí i pro sekci věnovanou e-zdrojům, kterých knihovna nabízí opravdu veliké množství; spolu se třetí lékařskou knihovnou UK nabízí vzdálený přístup HAN ke zdrojům NLK. Podle portálu SVINET²¹⁸ (Dostupné z: <http://mvs.lf2.cuni.cz:8080/mediawiki/>), neboli sdílené virtuální informace, který si knihovníci založili pro své potřeby, je vidět že knihovna vykročila dobrým směrem. Pokračovat by mohla třeba zřízením účtu na Facebooku, který by využila k propagaci e-zdrojů na sociální síti.

3.3.2.2. Semináře

Medici v 2. ročníku studia absolvují předmět Lékařská informatika. Jeho výuka je zajištěna Ústavem lékařské informatiky. Semestrální kurz je zaměřen na zpracování a hodnocení informací, lékařské rozhodování, statistiku, biokybernetiku a klinické informační systémy. Jednou z probíraných kapitol jsou elektronické informační zdroje a v rámci nich pak práce

²¹⁵ Autorem návodu je jeden z knihovníků, PhDr. Radim Kubeš.

²¹⁶ Vyjma společného portálu PEZ.

²¹⁷ Předpokládá souhlas administrátorů webových stránek.

²¹⁸ Založen na technologii wiki.

s bibliografickými databázemi²¹⁹. Primárně je tato kapitola zaměřena na internetové vyhledávání²²⁰. Knihovníci vedli výuku v akademickém roce 2003/2004²²¹, ale v posledních letech se na ní již nepodílí²²². To se snad změní v blízké budoucnosti, ředitelka knihovny usiluje o akreditaci vlastního kurzu²²³.

3.3.3. 3. lékařská fakulta

3.3.3.1. Webové stránky

Při otevření fakultních webových stránek (Dostupné z: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/index.html>) je pohled uživatele nasměrován na novinky ze života fakulty. Mezi jinými je zde vystavuje i knihovna. Končící přístup do databáze SMART - Scientific & Medical ART Imagebase, možnost vytisknout si články z WikiSkript, ukládání vysokoškolských prací v e-verzi – těmito informacemi knihovna zvyšuje povědomí o e-zdrojích²²⁴. Spolu s externími odkazy na webové stránky institucí jako je Univerzita Karlova, MŠMT, MZ, Fakultní nemocnice Královské Vinohrady je na levé stránce umístěn odkaz na projekt WikiSkripta. Přímý odkaz v podobě odkazu či loga, ikony na e-zdroje knihovny na stránkách bohužel umístěn není²²⁵. Na webové stránky knihovny se lze dostat z hlavní lišty v horní části obrazovky ze záložky **Pracoviště – Středisko vědeckých informací**. Ještě pohodlnější cesta je jít přes odkaz **Knihovna**²²⁶, který je začleněn do sekce odkazů, určených pro studenty a zaměstnance. Je umístěn v horní části obrazovky.

Ve srovnání se stránkami fakulty nabízí webové stránky knihovny velké množství informací o e-zdrojích (Dostupné z: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/>). Logo umístěné na pravé straně obrazovky (Obrázek 18) upozorňuje na databázi SMART - Scientific & Medical ART Imagebase a další na e-zdroje (Obrázek 19); při kliknutí se otevře stránka s možností přístupu do nabídky e-časopisů (EZB 3. LF), databází, e-knih a e-vysokoškolských prací (portál DigiTool).

²¹⁹ V Příloze I. Je uvedena podoba otázek ze státnicového předmětu Zdravotnická technika a informatika.

²²⁰ Univerzita Karlova, 2. lékařská fakulta, *Ústav lékařské informatiky*, Výuka, 2003, dostupný z: <http://www.lf2.cuni.cz/info2lf/ustavy/uli/otazky.htm>

²²¹ Univerzita Karlova, 2. lékařská fakulta, *Studijní plán*, 2003, dostupný z: <http://www.lf2.cuni.cz/Informace/carol/index.htm>

²²² Při porovnání se seznamem zaměstnanců ústavu s knihovnou jsem nenašla shodu v žádném jménu. Je možné, že knihovnické vzdělání má někdo z doktorandů na ústavu.

²²³ Informaci převzata od ředitelky knihovny 3. LF.

²²⁴ Zprávy dostupné k 13. 7. 2010.

²²⁵ Je pravděpodobné, že by zůstal nepovšimnut. Stránky přináší mnoho informací, je těžké se na nich zorientovat.

²²⁶ Pro uživatele, kteří neznají oficiální název knihovny, může být užívání dvojího pojmenování téže organizace matoucí; platí to i pro knihovny 1. a 2. LF.

Obrázek 18 - Ikona databáze SMART (Zdroj: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html>)

Obrázek 19 - Ikona pro vstup do e-zdrojů (Zdroj: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html>)

Kliknutím na odkaz databáze a e-knihy se otevře stránka se zastarale působícím rozhraním²²⁷, která nabízí informace o rešeršních službách knihovny a vzdáleném přístupu. K dispozici je přehledný soupis všech zdrojů se stručnou charakteristikou a odkazem pro připojení. Spolu s výše zmíněnými logy je tu také ikona e-katalogu CKS, umístěná na levé části obrazovky.

Web knihovny vystavuje zprávy o aktuálním dění v knihovně; v přehledu dominují informace o e-zdrojích v podobě upozornění na konec přístupu či jeho prodloužení, na přístup testovací či zkušební nebo na nákup nového zdroje²²⁸.

Knihovna propaguje e-zdroje na svých stránkách, jak může. Podle čeho je možné tak soudit? Podle odkazů rozdělených do pěti²²⁹ sekcí, umístěných ve střední části obrazovky. Chce-li si uživatel vypůjčit knihu, je přímo nasměrován na katalog knih v CKS 3. LF, katalog NLK, souborný katalog NK, dále je nasměrován na přehled odkazů na katalogy nejvýznamnějších knihoven v ČR a zahraničí a také na internetová nakladatelství, knihkupectví a antikvariáty aj. V neposlední řadě se uživatel může dostat k webovým stránkám, které jsou určené nabídce e-knih²³⁰.

Hledá-li uživatel časopis, je nasměrován nejen na tištěné časopisy v CKS 3. LF, ale také na portál EZB 3. LF²³¹. Volné rozhraní databáze MEDLINE Pubmed.gov, databázi BMČ a portál PEZ 3. LF může uživatel rovněž využít při hledání článku. Sekce **Užitečné elektronické zdroje** nabízí zdroje v podobě multimédií a kolekcí e-books²³², dále pak plnotextové vysokoškolské práce²³³ a odkaz na stránku věnovanou vzdálenému přístupu k e-zdrojům. Poslední přehled odkazů knihovna věnuje vědcům. Jsou tak informováni, jak

²²⁷ Ve srovnání s ostatními stránkami webu. Jedná se zřejmě o první variantu stránky, věnované e-zdrojům.

²²⁸ Zprávy dostupné k 13. 7. 2010.

²²⁹ Nepočítána sekce Publikační činnost, Fakultní a deponátní knihovny a Otevírací doba knihovny.

²³⁰ Otevře se stránka, která není totožná s tou, která se otevře při zvolení odkazů České e-knihy a Zahraniční e-knihy, obrázky, multimédia na liště v levé části obrazovky. Pro uživatele to může být velmi matoucí.

²³¹ Měla by se také otevřít stránka, věnovaná e-časopisům v jiných institucích. K této stránce je přístup z lišty na levé straně obrazovky.

²³² Chybí nabídka českých e-knih.

²³³ Místo portálu DigiTool se otevře stránka, věnovaná e-verzím VŠ prací s odkazem na DigiTool a s podrobným návodem, jak s portálem pracovat.

vyhledat Impakt faktor a citační ohlas SCI, jak správně citovat a pracovat s Hirschovým indexem²³⁴.

Zvolit při hledání e-zdroje a konkrétního dokumentu oficiální cestu, znamená zvolit některou ze záložek, umístěných na liště v levé části obrazovky. Většina záložek se dělí na podzáložky, což svědčí o tom, že knihovna se snaží uživateli usnadnit orientaci ve své pestré nabídce zdrojů a nasměrovat ho správným směrem, ale má to spíše efekt opačný – uživatel si může připadat zcela ztracen. Situaci trochu zachraňují stručné návody přítomné na každé stránce, z nichž se návštěvník dozví, jak s konkrétními zdroji pracovat. Návody jsou doplněné o barevné ilustrace.

Odstraněno:

Knihovna rozdělila nabídku e-zdrojů do sekcí **Digitální repozitář, Elektronické knihy, multimédia, Elektronické časopisy, Vysokoškolské práce, Databáze, elektronické informační zdroje**²³⁵, **Vzdálený přístup k e-zdrojům** a **Jak psát citace, IF, SCI, H-Index**²³⁶. Prostřednictvím záložky věnované e-knihám a multimédiím se lze dostat jak k českým, tak i zahraničním e-knihám. Nabídka je rozdělena podle typu zdroje a dostupnosti a zahrnuje i knihovnou zakoupenou databázi SMART, 4 zakoupené tituly z kolekce Books@Ovid a 42 titulů z Thieme Electronic Book Library. SVI ale zapomnělo uvést interaktivní službu BMJ Learning a informační zdroj Rehabilitation Reference Center.

Že si knihovna oblíbila portál EZB²³⁷, je zjevné – má-li uživatel v úmyslu vyhledat článek, může k tomu využít jen tento portál či nabídku časopisů NLK²³⁸, portál PEC UK a databázi Ulrichsweb²³⁹. Plné texty vysokoškolských prací lze vyhledávat přímo na portálu DigiTool nebo prostřednictvím jejich přehledu, rozděleného podle oborů. Knihovna připravila stránku s podrobným popisem a návodem, jak se připojit vzdáleně ke zdrojům, přístupným přímo z jejích stránek, portálu PEZ UK anebo ke zdrojům NLK, vzdáleně přístupných díky službě HAN.

Odstraněno:

Knihovna propaguje na svém webu e-zdroje velmi poctivě, i když zapomněla na propagaci dvou zdrojů, které sama zakoupila. SVI nabízí uživateli mnoho možností, jak vstoupit do e-prostředí a on nemusí mít strach, že se v něm nebude umět pohybovat – je předem připraven jejími podrobnými návody. Vzhledem k tomu, kolik možných přístupů na stránky uživatel

²³⁴ Uživateli se zobrazí stránky, které odpovídají těm, k nimž je přístup ze záložky Jak psát citace, IF, SCI, H-index, umístěném na levé liště.

²³⁵ Nasměruje na stránku 3. LF na portálu PEZ UK.

²³⁶ Ze stránky je přístup do bibliografických citačních manažerů Connotea, Zotero a EndNote Web.

²³⁷ Podle vlastních slov dr. Hábové, ředitelky knihovny, je EZB pro práci s e-časopisy nejlepší.

²³⁸ Pro přístup je nutné být registrovaným čtenářem knihovny.

²³⁹ Časopisy jsou součástí nabídky zdrojů 3. LF na portálu PEZ UK.

má, mohlo by mu to zkomplikovat přístup. To by byla jistě škoda, protože stránky samotné jsou velice dobře organizované. Pokud bude mít uživatel s orientací na webu problémy, může zdroje své knihovny najít na univerzitním portálu. K tomu může jistě přispět i umístění odkazu na portál na fakultním webu.

3.3.3.2. *Semináře*

Od akademického roku 1999/2000 studenti prvního ročníku magisterského studia programu Všeobecné lékařství musí v rámci modulu Biofyzika a informatika absolvovat i kurz Vyhledávání vědeckých informací. V rámci tohoto předmětu byli medicí seznámeni krátce i s elektronickými zdroji. Výuka byla vedena knihovníkem. Pro akademický rok 2009/2010 nese předmět název Lékařská biofyzika a informatika²⁴⁰. Výuka je soustředěna na práci v programech MS Word, MS Excel, MS PowerPoint a na vyhledávání na Internetu a nevedou ji knihovníci.

3.3.4. *Shrnutí*

Knihovny pražských lékařských fakult propagují svěřené e-zdroje svědomitě, i když by mohly něco ve svých postupech vylepšit. Ke zvýšení povědomí pomáhají webové stránky, povinné semináře a podle př. ÚVI 1. LF i síť Facebook. Mimo ÚVI 2. LF se zbylým knihovnám daří propagovat zdroje i prostřednictvím fakultních webových stránek, respektive hlavních stránek. Uživatel může díky barevným logům, ikonám a odkazům rychle přistoupit do databází, e-časopisů, portálů aj. Grafické prvky knihovny využívají i na vlastních webových stránkách k vylepšení uživatelského rozhraní. Umístění přímé linky k nabídce e-zdrojů jiných institucí představují pomoc pro uživatelské studium nebo výzkum.

Co trochu kazí výsledný dojem z propagace e-zdrojů, je nepřehlednost vlastních webových stránek knihoven. Zejména se to týká užívání velkého množství odkazů, které jsou umístěny na postraních lištách či přímo v textu. Mnoho odkazů sťažuje uživateli orientaci v nabídce zdrojů. Ke zdrojům se lze dostat více cestami, ale ne vždy tyto cesty končí stejnou nabídkou zdrojů (3. LF). Problematické může být také různé pojmenování a zařazení zdrojů (3. LF). To může ztížit orientaci už v tak rozsáhlé nabídce zdrojů (2. a 3. LF). Na druhé straně může nastat situace, kdy uživatel nemá k dispozici mnoho zdrojů (1. LF). Předpokládat, že si uživatel najde sám zbytek zdrojů jinde nelze, třebaže knihovna umístí na stránku přímý odkaz k těmto stránkám.

²⁴⁰ Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta, Karolínka, 2008, dostupný z: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/fakulta/dokumenty-fakulty/karolinka/archiv/karolinka-cze.html>

I když uživatel může mít problémy s orientací v nabídce, stručné a srozumitelné charakteristiky uvedené u jednotlivých zdrojů ho dostatečně informují. Knihovny rovněž zdařile vysvětlují a propagují vzdálený přístup ke zdrojům a to pomocí ikon, návodů a příruček. Větší propagaci a oblíbenosti zdrojů by jistě pomohlo zavedení povinných kurzů, jejichž syllabus by se nevyhýbal tématu netištěných zdrojů. Zavedení dobrovolných seminářů, zaměřených na praktickou práci v e-prostředí, by jistě bylo vhodné.

4. PRŮZKUM UŽÍVÁNÍ

Průzkum probíhal formou dotazníkové ankety na přelomu května a června 2010 na všech třech pražských lékařských fakultách UK. Jako vzorek se mi podařilo získat studenty ze dvou až třech studijních skupin šestých ročníků první a třetí lékařské fakulty, programu Všeobecné lékařství. Stejný průzkum jsem dělala u dvou studijních skupin studentů 4. ročníku stejného programu na 2. lékařské fakultě. Medici musí během celého studia odevzdávat odborné práce, aby získali zápochty či zkoušky. Vyšší ročníky jsem ale zvolila záměrně. Tito studenti se blíží ke konci svého studia, a tudíž se nároky na ně ze strany profesorů zvyšují. To předpokládá intenzivnější studium lékařské literatury tištěné i elektronické. A co víc, studenti 3. lékařské fakulty musí k získání titulu MUDr. napsat a obhájit diplomovou práci. To rovněž předpokládá studium pramenů.

Dotazník²⁴¹ má podobu dvanácti jednoduchých otázek s úvodem, který si klade za cíl zasvětit studenty do problematiky e-zdrojů. Studenti odpovídali na otázky svědomitě, nebyli tlačeni časem. U některých z nich bylo zjevné, že je problematika e-zdrojů zajímavá. Stejně tak někteří uvítali, že se mohou vyjádřit ke své knihovně.

4.1. 1. lékařská fakulta

Medici jsou na 1. LF v rámci každého ročníku rozděleni do 18 studijních skupin²⁴² po cca 20 lidech. Celkový počet studentů v každém ročníku je tedy cca 360²⁴³. O vyplnění dotazníku byli požádáni studenti ze čtyř studijních skupin šestého ročníku. Stalo se tak v rámci výuky předmětu Veřejné zdravotnictví a medicínské právo ve dnech 4., 14. a 18. června 2010. Tento předmět je vyučován na Ústavu veřejného zdravotnictví a medicínské práva, sídlícího ve Faustově budově na Karlově náměstí č. 40. Z předpokládaných 80 mediků se na hodiny dostavilo 57 a ti odpověděli na otázky takto:

Otázka č. 1

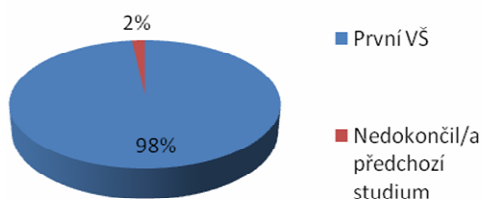
Absolvoval medik studium ještě na jiné vysoké škole? Našla-li by se skupina studentů, kteří na otázku odpověděli kladně, bylo by informačně cenné porovnat jejich další odpovědi s odpověďmi jejich kolegů „začátečnicků“. Toto srovnání jsem nedělala, jelikož vyhodnocení otázky ukázalo, že je jen jeden student, který již v minulosti studoval (Graf 1):

²⁴¹ Viz Příloha II.

²⁴² Číslo vypovídá jen o počtu skupin v programu Veřejné zdravotnictví.

²⁴³ Počet studentů v prvním ročníku je nejvíce, cca 400.

Předchozí studium

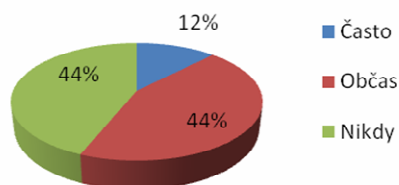

Graf 2 - Předchozí studium mediků 1. LF

Otázka č. 2

Odpovědi na stěžejní otázku - Jak často používám e-zdroje? - ukázaly, že studentů, kteří zdroje občas používají je stejně jako těch, kteří je k práci nevyužívají vůbec – 25 (44%). Tento výsledek nehodnotím jako dobrý, i když sedm (12%) často řešeršujících studentů znamená jistou naději (Graf 2):

Používání e-zdrojů

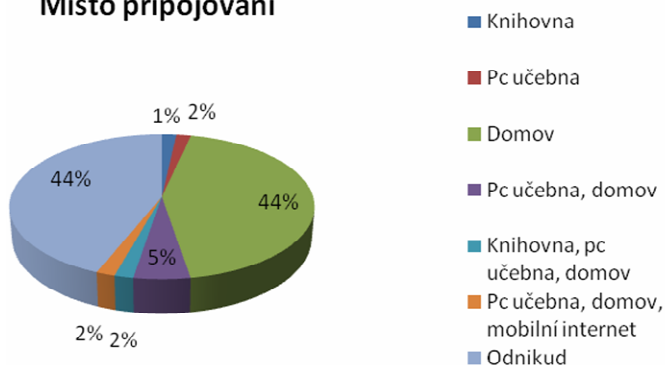

Graf 3 - Frekvence užívání e-zdrojů mediky 1. LF

Otázka č. 3

Odkud se studenti připojují k e-zdrojům? Dávají přednost přímému přístupu (knihovna, počítačová učebna) nebo upřednostňují přístup vzdálený (domov atd.)? Připojují se z více míst? Studenti nejvíce využívají vzdálený přístup - 25 studentů (44%) se připojuje z domova. Málo využívané jsou pak prostory fakulty či kombinace více míst; za zmínku stojí snad jen tři studenti (5%), kteří se připojují zároveň z domova i ze školy (Graf 3):

Místo připojování

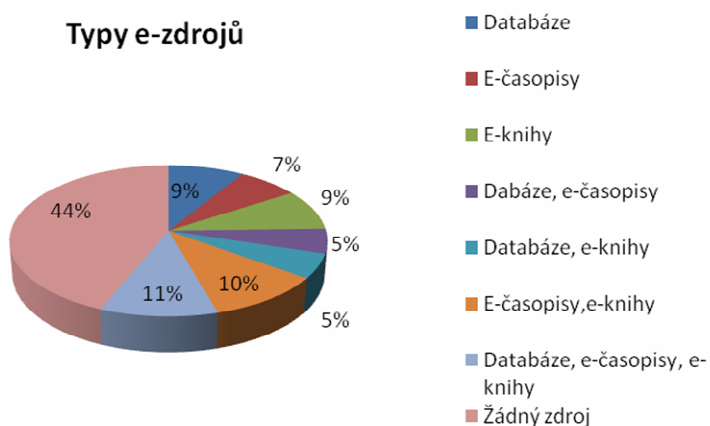

Graf 4 - Místo připojování mediků 1. LF

Otázka č. 4

Dává 25 studentů²⁴⁴ přednost hledání v databázích nebo se lépe orientuje v kolekcích časopisů? Představuje pro ně problém čtení knih v elektronické verzi? Databáze slouží jako primární zdroj při studiu pěti studentům (9%). To jistě není tak překvapivé zjištění jako to, že shodně pět respondentů (9%) uvedlo jako nejvhodnější zdroj e-knihy (Graf 4). Ty tak odsunuly časopisy až na třetí místo – elektronické články čtou čtyři studenti (7%).

Typy e-zdrojů

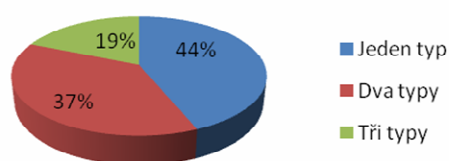

Graf 5 - Typy e-zdrojů užívaných 1. LF

Výše uvedený graf ukázal zajímavou skutečnost: studenti kombinují při studiu více zdrojů a dokonce tento způsob upřednostňují. Graf 4a odpovídá na otázku, kolik studentů pracuje s více zdroji. Z 32 studentů, kteří uvedli, že používají e-zdroje, pracuje 14 (44%) s jedním zdrojem, 12 se dvěma (37%) a šest se třemi zdroji (19%).

²⁴⁴ Jde o studenty, kteří vyhledávají v e-zdrojích často nebo občas.

Kombinace e-zdrojů

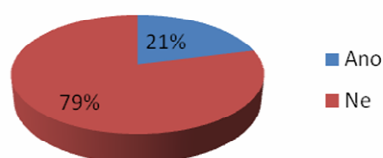

Graf 4a - Kombinace e-zdrojů užívaná mediky 1. LF

Otázka č. 5

Používají medici pro přístup k e-zdrojům webové stránky fakultní knihovny? Většina dotázaných ne – 45 (79%). Toto číslo zahrnuje nejen 25 těch, kteří zdroje vůbec nevyužívají, ale i 20 těch, kteří volí jiný web. Jak ukazuje Graf 5, jen 12 studentů (21%) se připojuje prostřednictvím webu knihovny:

Web knihovny

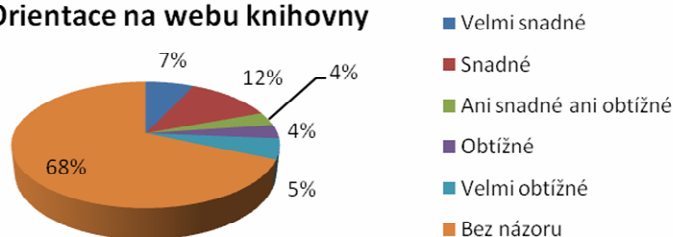

Graf 6 - Web knihovny 1. LF

Otázka č. 6

Dokážu rychle najít nabídku e-zdrojů na webových stránkách knihovny? Položením této otázky jsem chtěla zjistit, zda mají studenti problémy se na webu své mateřské knihovny orientovat. Graf 6 ukazuje pozitivní skutečnost – studentů, kteří problémy nemají, je více než těch, kteří je mají. Snadno se orientuje sedm studentů (12%) a velmi snadno čtyři (7%). Velké problémy najít e-zdroje mají tři studenti (5%), obtížně se hledá dvěma dotázaným (4%). Neutrální stanovisko k otázce zaujali dva studenti (4%) a těch, kteří si nebyli jistí, jak odpovědět nebo odpovědět nechtěli, bylo 39 (68%).

Orientace na webu knihovny

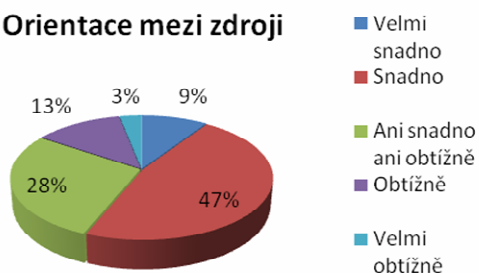
Graf 7 - Orientace mediků na webu knihovny 1. LF

V otázce č. 5 byli studenti vyzváni, aby v případě zatrhnutí odpovědi „Ne“ otázku č. 6 vynechali. Přesto se našli čtyři respondenti, kteří vyjádřili svůj názor: tři z nich hodnotí přístup ke zdrojům jako velmi obtížný a jeden jako velmi snadný (je škoda, že tento student web knihovny nepoužívá).

Otázka č. 7

Abych našel informace, které ke studiu potřebuji, musím nejdříve vyhledat vhodný e-zdroj. Je potěšující, že 15 ti (47%) studentům hledání takového e-zdroje nečiní obtíže, hodnotí ho jako snadné. Dokonce velmi snadno si z nabídky vyberou tři studenti (9%). Naopak obtíže při hledání mají čtyři studenti (13%) a velké jeden student (3%). Neutrální odpověď zahrlo devět studentů (28 %). Graf 7 zobrazuje odpovědi studentů, kteří e-zdroje využívají často či jen občas.

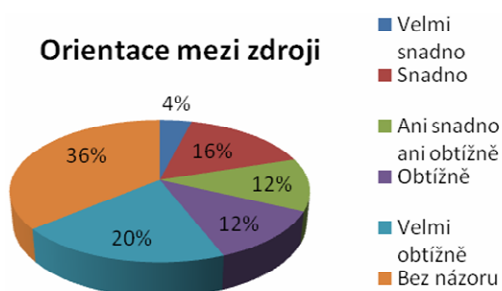
Orientace mezi zdroji

Graf 8 - Orientace mediků 1. LF v nabídce e-zdrojů

U studentů, kterým ke studiu stačí tištěné prameny, bych předpokládala, že odpověď na tuto otázku vynechají; bylo jich devět (36%). Našli se ale tací, kteří odpověděli (Graf 7a). Za zmínku stojí fakt, že převládla negativní odpověď – osmi studentům činí hledání vhodného e-zdroje obtíže: velké problémy má pět mediků (20%), malé pak tři (12%). Naproti tomu pět studentů hledá e-zdroj snadno - čtyři (16%) - nebo velmi snadno - jeden (4%). Neutrálně odpověděli tři medici (12%). Pomineme-li fakt, že průzkum byl primárně zaměřen na

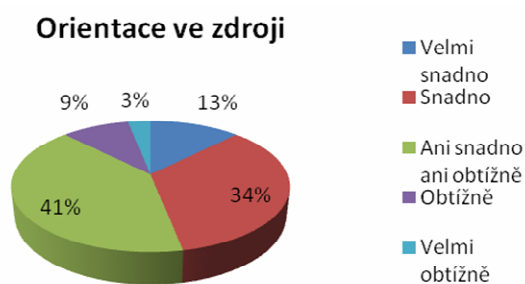
orientaci ve fakultních e-zdrojích, a zobecníme tuto otázku, můžeme říci, že studenti mají při hledání stále problémy. Jako pozitivní vidím to, že jsou si toho sami vědomi.

Graf 7a - Orientace mediků 1. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, v nabídce e-zdrojů

Otázka č. 8

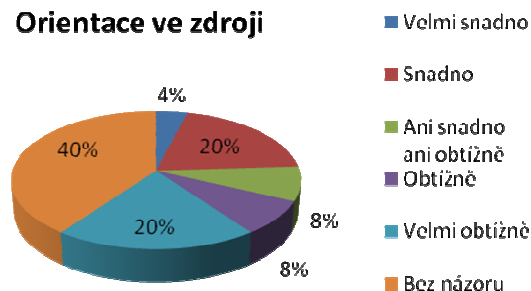
Jak schopnými řešeršéry se studenti vidí, když jde o vyhledávání v samotném e-zdroji? Podle Grafu 8 se zdá, že medicí, kteří e-zdroje používají často, se vidí spíše schopnými ve vyhledání např. článku v databázi. Snadno se v e-zdroji orientuje 11 mediků (34%) a velmi snadno čtyři (13%). Oproti tomu tři z dotázaných mají při vyhledávání potíže (9%) a jeden z nich velké obtíže (3%). Těch, kdo neví, jak na tom při vyhledávání jsou, je 13 (41%).

Graf 9 - Orientace mediků 1. LF v e-zdroji

Mezi dotazovanými, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, se kromě těch, kteří odpověď otázku č. 8 logicky vynechali – 10 (40%), našli i studenti, kteří svůj názor vyjádřili (Graf 8a). Oproti minulé otázce už nejsou patrné takové rozdíly mezi pozitivními a negativními odpověďmi. Snadno vyhledává pět mediků (20%) a velmi snadno jeden (4%). Obtíže mají dva studenti (8%) a velké obtíže pět (20%). Ani snadno ani obtížně vyhledávají dva medicí (8%).

Orientace ve zdroji

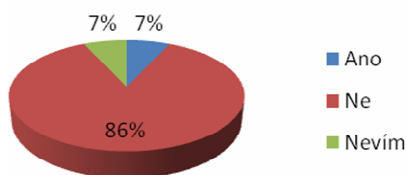

Graf 8a - Orientace mediků 1. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, ve zdrojích

Otázka č. 9

V rámci studia studenti neabsolvuji žádný povinný seminář, který by byl přímo zaměřen na práci s elektronickými zdroji. Od letošního akademického roku ale mohli medicí navštívit některý z dobrovolných seminářů pořádaných knihovnou²⁴⁵. Navštívil někdo z dotázaných některý z těchto seminářů? Graf 9 vypovídá o tom, že 47 studentů (86%) žádný ze seminářů nenavštívil; do této skupiny se řadí i student, který neabsolvoval seminář ani v rámci svého předešlého studia. Čtyři (7%) z dotázaných ztrhli kladnou odpověď a shodně čtyři (7%) si nebyli s odpovědí jisti.

Seminář

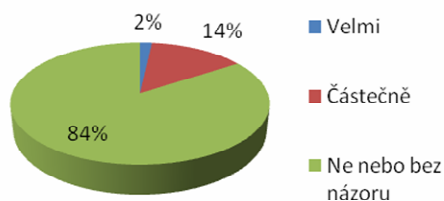
Graf 10 – Seminář 1. LF

Otázka č. 10

Pomohl mi seminář při další práci s e-zdroji? Na tuto otázku odpovědělo 48 mediků (84%) negativně nebo vůbec ne. Seminář jim nemohl pomoci, když žádný neabsolvovali, jak ukázal předcházející graf. Při vyhodnocení otázky se objevilo několik protichůdných odpovědí; šest z osmi studentů, kteří ztrhli odpověď „částečně“, zároveň odpovědělo, že žádný seminář neabsolvovalo. Seminář tedy částečně pomohl osmi studentům (14%). Respondent, kterému seminář velmi pomohl (2%), žádný neabsolvoval (Graf 10).

²⁴⁵ Viz kapitola Propagace

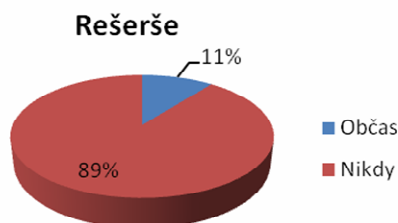
Vliv semináře

Graf 11 - Vliv semináře 1. LF

Otázka č. 11

Jednou z poskytovaných služeb knihovny je zpracování rešerší. Mohou si o ni požádat nejen lékaři ale i studenti. Využili někdy této služby dotázaní medici? Graf 11 ukazuje, že 51 mediků (89%) této služby nikdy nevyužilo. Troufnu si tvrdit, že ani neví, že mají tu možnost.²⁴⁶ Občas o rešerši zažádá šest studentů (11%).

Graf 12 – Rešerše knihovny 1. LF

Otázka č. 12

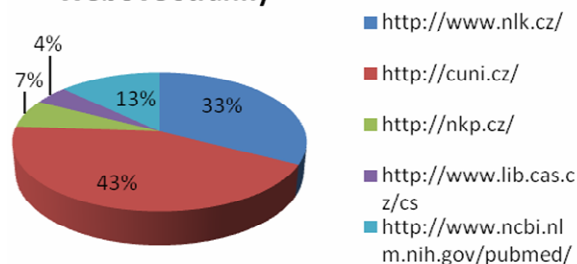
Jaké další webové stránky studenti využívají pro přístup k e-zdrojům? Nejvíce z nich – 20 (43%) - hledá na webu univerzity. Stránky Národní lékařské knihovny volí 15 studentů (33%). Nabídce e-zdrojů Národní knihovny ČR dávají přednost tři studenti (7%) a nabídce Knihovny Akademie věd ČR dva (4%)²⁴⁷. Z Grafu 8 je vidět, že šest mediků (13%)²⁴⁸ uvedlo jako e-zdroj přímo databázi Medline, volně dostupnou v rozhraní PubMed.

²⁴⁶ Studenti se nad otázkou podivovali, někteří se ptali, co znamená slovo rešerše.

²⁴⁷ V nabídce odpovědí uvedenou webovou stránku Státní technické knihovny nikdo nezatřhl.

²⁴⁸ Tento počet udává jak studenty, kteří uvedli rozhraní pubmed.org či pubmed.com, tak i ty, kteří uvedli přímo název databáze.

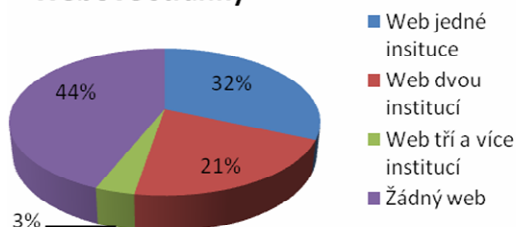
Webové stránky

Graf 12- Webové stránky používané mediky 1. LF

Kombinují studenti webové stránky více institucí? Na tuto otázku odpovídá Graf 12a. Web jiné než domovské instituce pro přístup k e-zdrojům nenavštěvuje 25 respondentů (44%). Jednu webovou stránku za tímto účelem navštěvuje 18 studentů (32%), dvě pak 12 (21%). Jeden ze dvou studentů (3%), kteří uvedli tři a více institucí, uvedl institucí pět²⁴⁹.

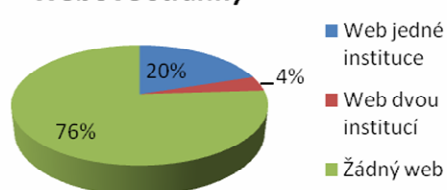
Webové stránky

Graf 13a - Kombinace webových stránek používaných mediky 1. LF

Poslední graf (Graf 12b) ukazuje smutnou skutečnost – 19 z 25 studentů, kteří nepoužívají fakultní či knihovní web k přístupu k e-zdrojům, nenavštěvují za tímto účelem ani jiné stránky (76%)²⁵⁰. Ze zbylých šesti mediků, pět (20%) navštěvuje webové stránky jedné instituce a jeden (4%) pak stránky institucí dvou.

Webové stránky

Graf 12b - Kombinace webových stránek používaných mediky 1. LF, kteří nikdy nevyužili knihovní či fakultní web pro přístup k e-zdrojům

²⁴⁹ Mimo odkazu na rozhraní <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/> uvedl student tyto linky: <http://www.amedeo.com>, <http://www.medscape.com/>, <http://www.medicalnewstoday.com/> a http://www.sciencedaily.com/news/health_medicine/.

²⁵⁰ Číslo 19 zahrnuje také 3 studenty, kteří uvedli jako zdroj internetový vyhledávač Google.

4.2. 2. lékařská fakulta

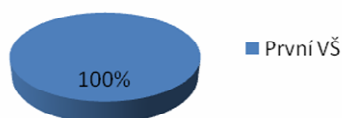
Medici jsou na 2. LF v rámci každého ročníku rozděleni do 8 studijních skupin po cca 15 až 17 lidech. V každém ročníku studuje přibližně 120 až 130 lidí. O vyplnění dotazníku byli požádáni studenti dvou studijních skupin čtvrtého ročníku. Průzkum proběhl ve dnech 11. a 18. června 2010 v hlavní budově fakulty a Motolské nemocnice, a to v rámci výuky předmětu Veřejné zdravotnictví. Tento předmět je vyučován Ústavem veřejného zdravotnictví a preventivního lékařství. Z přednášek se podařilo získat celkový možný počet vyplněných dotazníků – 34. Studenti odpověděli na otázky takto:

Odstraněno:

Otázka č. 1

Je studium v Motole pro mediky jejich první zkušeností s vysokoškolským studiem? Nebo již absolvovali studium např. na jiné lékařské fakultě? Všechny 34 (100%) dotázaných odpovědělo, že nynější vysokoškolské studium je jejich první (Graf 13).

Předchozí studium

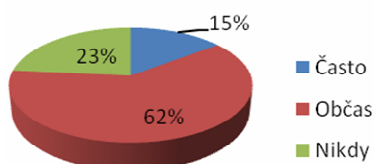

Graf 13 - Předchozí studium mediků 2. LF

Otázka č. 2

Využívají studenti širokou nabídku e-zdrojů²⁵¹, kterou mají od fakulty a nemocnice k dispozici? Graf 14 ukazuje, že ano. Pro studium využívá e-zdroje občas 21 studentů (62%) a často pět (15%). Jen osm z dotázaných (23%) za své dosavadní studium nikdy e-zdroj nepoužilo.

Používání e-zdrojů

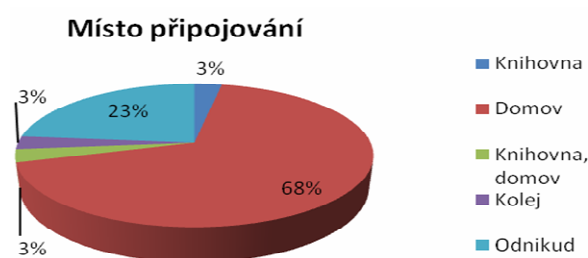

Graf 14 – Frekvence užívání e-zdrojů mediky 2. LF

²⁵¹ Viz kapitola Akvizice

Otázka č. 3

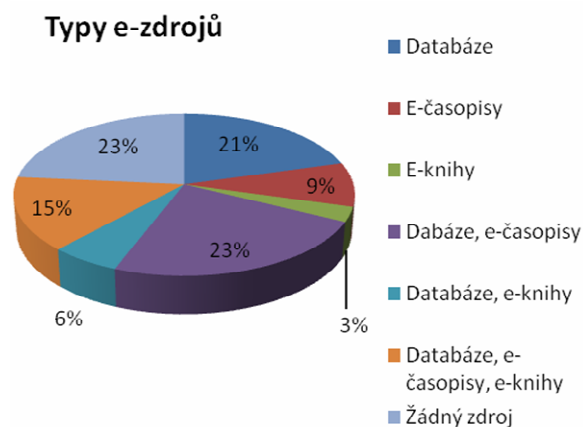
Odkud se medicí připojují k e-zdrojům? I když knihovna nabízí příjemné a klidné prostředí pro studium, jen jejích počítačů využívá ke vstupu do e-prostředí jeden student (3%). Naopak možnost vzdáleného připojení využívá většina dotázaných: 23 lidí se připojuje z domova (68%) a jeden z koleje (3%). Jak ukazuje Graf 15, přímé a vzdálené připojení kombinuje jeden student (3%), který se k e-zdrojům připojuje z knihovny i z domova.

Graf 15 - Místo připojování mediků 2. LF

Otázka č. 4

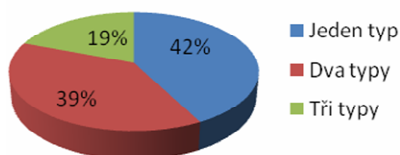
Jsou bibliografické a plnotextové databáze oblíbený sekundární e-zdroj? Nebo e-časopisy a jejich kolekce nabízí něco navíc, takže studenti raději sahají po nich? Osvědčil se nákup e-knih? Nejvíce ze studentů, kteří v e-prostředí řešeršují často nebo jen občas, volí jako zdroj databázi – sedm (23%). Po odborných článcích v e-časopisech sahají tři studenti (9%). Mezi dotazovými se našel jen jeden student (3%), který upřednostňuje čtení e-knih (Graf 16).

Graf 16 - Typy e-zdrojů užívané mediky 2. LF

Ani řešeršující studenti 2. lékařské fakulty nezůstávají při řešeršování jen u jednoho typu e-zdroje²⁵², jak ukázal předcházející graf. Je tomu právě naopak (Graf 17). Dva typy kombinuje 10 studentů (39%) a tři typy pět (19%). Rešeršnímu rozhraní jednoho typu e-zdroje dává přednost 11 studentů (42%).

Kombinace e-zdrojů

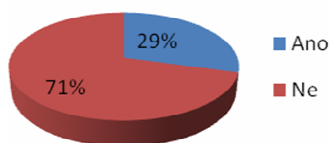

Graf 17 - Kombinace e-zdrojů mediky 2. LF

Otázka č. 5

Jelikož knihovna zastává funkci distributora e-zdrojů, bylo by logické, aby její cílová skupina, tzn. studenti, pracovníci fakulty a nemocnice, využívali pro vstup k e-zdrojům jejich webových stránek. Používají dotázaní medicí knihovní web? Jak Graf 18 ukazuje, většina mediků ho nepoužívá - 24 (71%). Tento počet zahrnuje i 16 těch, kteří upřednostňují web jiné instituce. Kladně odpovědělo jen 10 mediků (29%).

Web knihovny

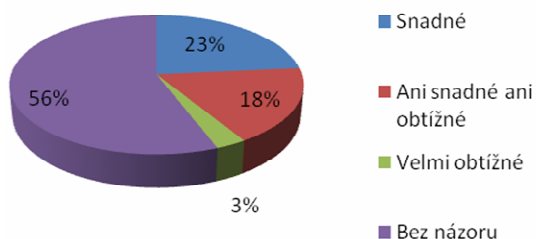
Graf 18 - Web knihovny 2. LF

Otázka č. 6

Je pro mediky snadné dostat se k nabídce e-zdrojů na webových stránkách knihovny? Mezi dotázanými se nenašel ani jeden student, který hodnotí svou orientaci na webu jako velmi snadnou či obtížnou. Graf 19 ukazuje pozitivní skutečnost – osm studentů najde nabídku e-zdrojů snadno (23%). Jen jednomu činí orientace velké problémy (3%). Při odpovídání na otázku zvolilo zlatou střední cestu šest studentů (18%) a 19 (56%) si nebylo s odpovědí jisto nebo nechtělo svůj názor zveřejnit.

²⁵² Studenti dotazovaní na 1. lékařské fakultě upřednostňují kombinaci více typů zdrojů, viz předcházející kapitola.

Orientace na webu knihovny

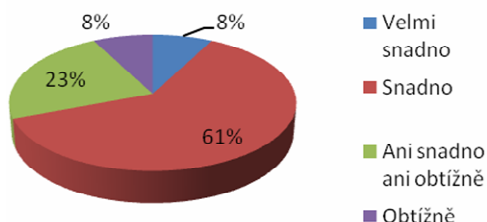
Graf 19 - Orientace mediků na webu knihovny 2. LF

Na otázku odpovědělo i pět mediků, kteří knihovní web pro přístup k e-zdrojům nepoužívají. Čtyři z nich zahrnuli neutrální odpověď. Jeden medik vyhledá nabídku e-zdrojů jen velmi obtížně.

Otázka č. 7

Graf 20 znázorňuje odpověď na otázku, jak schopnými řešeršéry se studenti, kteří e-zdroje využívají občas či často, vidí. Dokáží najít e-zdroj, jehož obsah jim dá uspokojivou odpověď na jejich řešeršní požadavek? I když vzorek respondentů nebyl veliký, hodnotím jako výborný výsledek skutečnost, že 16 studentů (61%) se orientuje v nabídce zdrojů snadno a dva (8%) dokonce velmi snadno. Vyhledání e-zdroje neshledává snadné ani obtížné šest studentů (23%). Negativní odpověď zahrnuli jen dva studenti (8%). Pozitivní je i skutečnost, že velké problémy při hledání nemá nikdo z dotázaných.

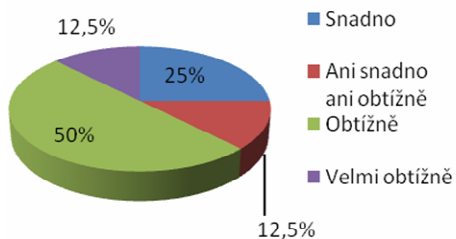
Orientace mezi zdroji

Graf 20 - Orientace mediků 2. LF v nabídce e- zdrojů

Všech osm studentů, kteří e-zdroj nikdy nepoužili, zaškrtnulo nějakou odpověď (Graf 20a). Zobecníme-li otázku, tak můžeme říci, že čtyři studenti mají při hledání potíže (50%) a jeden velké obtíže (12,5%). Jeden z dotázaných zaujal v odpovědi neutrální postoj (12,5%) a dva vyhledávají snadno (25%).

Orientace mezi zdroji

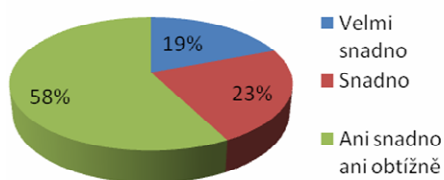

Graf 20a - Orientace mediků 2. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, v nabídce e-zdrojů

Otázka č. 8

Kolik času zabere řešeršujícím studentům než najdou v e-zdroji konkrétní informaci? Ani jednomu z 26 mediků nečiní najít např. článek žádné obtíže. Snadno hledá šest mediků (23%) a velmi snadno pět (19%). Mediků, kteří si nebyli jisti, zda se mají přiklonit k negativní či pozitivní odpovědi, bylo 15 (58%).

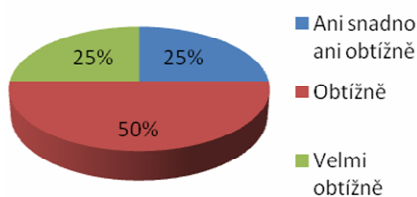
Orientace ve zdroji

Graf 21 - Orientace mediků 2. LF v e-zdroji

Jako u otázky č. 7, tak i zde vyjádřili názor na své schopnosti všichni studenti, kteří preferují tištěnou literaturu (Graf 21a). A převládla odpověď negativní: identifikovat relevantní dokument je obtížné pro čtyři studenty (50%) a velmi obtížné pro dva (25%). Neutrálně odpověděli dva medici (25%).

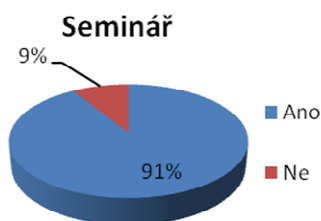
Orientace ve zdroji

Graf 21a – Orientace mediků 2. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, v e-zdroji

Otázka č. 9

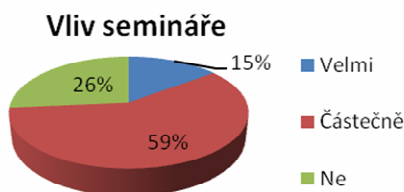
Studenti absolvují v 2. ročníku magisterského studia předmět Lékařská informatika²⁵³. Téměř všichni respondenti si na tento seminář vzpomněli – 31 (91%). Na otázku, zda jsem v průběhu studia absolvoval nějaký seminář, kde byly probírány e-zdroje (Graf 22), odpověděli negativně jen tři studenti (9%).

Graf 22 – Seminář 2. LF

Otázka č. 10

Pomohl seminář studentům při jejich další práci s e-zdroji? Seminář, který není přímo zaměřen na práci s e-zdroji, pomohl 25 studentům (Graf 23): jako velmi nápomocný pro další rešeršní práci ho ohodnotilo pět mediků (15%) a jako částečně nápomocný zbylých 20 (59%). Mezi devět studentů (26%), kterým seminář nepomohl, patří i tři ti, kteří ho neabsolvovali.

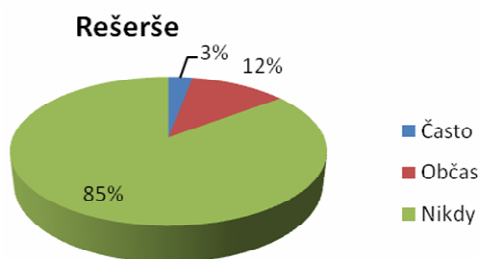

Graf 23 - Vliv semináře 2. LF

Otázka č. 11

Využívají studenti rešeršních služeb knihovny? Jak ukazuje Graf 24, se svým rešeršním požadavkem se na knihovnu občas obrací čtyři studenti (12%) a jeden často (3%). Těto služby nikdy nevyužilo 29 mediků (85%).

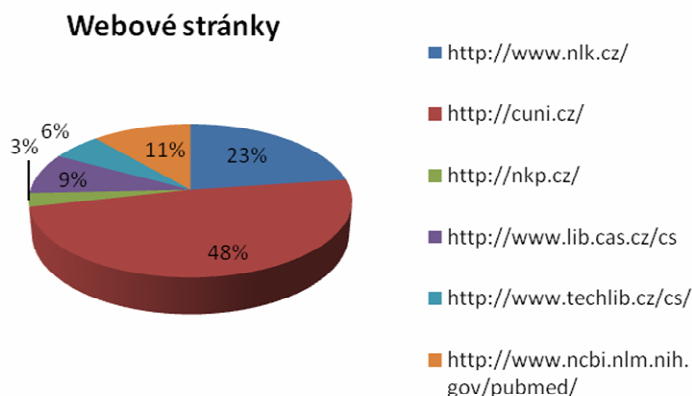
²⁵³ Viz kapitola Propagace

Graf 24 – Rešerše knihovny 2. LF

Otázka č. 12

Jaké další webové stránky institucí medicí navštěvují pro přístup k e-zdrojům? Nejoblíbenější institucí je Univerzita Karlova – 17 studentů zahrlo její webové stránky (48%). Osm mediků (23%) využívá nabídku Národní lékařské knihovny. Tři z dotázaných (9%) využívají e-zdroje Knihovny Akademie věd ČR a dva (6%) Národní technické knihovny. Jak ukazuje Graf 25, databázi Medline ve volně dostupném rozhraní PubMed používají čtyři studenti (11%).

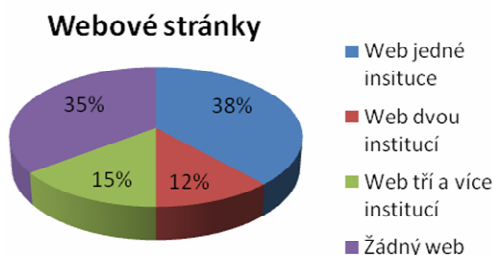

Graf 25 - Webové stránky používané mediky 2. LF

Používají medicí při své rešeršní práci webové stránky více institucí? Graf 25a ukazuje, že někteří z nich ano. Čtyři medicí (12%)²⁵⁴ používají e-zdroje dvou institucí a pět (15%)²⁵⁵ upřednostňuje práci s webovými stránkami tří a více institucí. Web jen jedné instituce volí 13 z dotázaných (38%).

²⁵⁴ Mezi studenty, kteří uvedli dva weby, je započítán i ten, který uvedl odkaz: <http://www.zdn.cz/>; součást portálu Zdravotnické noviny je databáze léčiv.

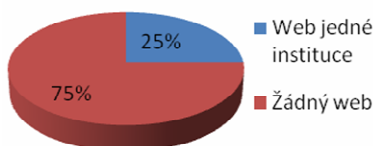
²⁵⁵ Jeden ze studentů, kteří vypsali tři a více webů uvedl web Ústavu informačních studií: <http://uisk.ff.cuni.cz/listing.do?categoryId=1226>.

Graf 25a – Kombinace webových stránek mediky 2. LF

Více než polovina studentů z těch, kteří nepoužívají knihovní web pro přístup k e-zdrojům, bohužel nepoužívá ani web jiné instituce – 6 (75%). Jak ukazuje Graf 25b, na jiný než domovský web chodí dva studenti (25%).

Webové stránky

Graf 25b – Kombinace webových stránek mediky 2. LF, kteří nikdy nepoužili knihovní web pro přístup k e-zdrojům

4.3. 3. lékařská fakulta

Studenti 3. LF jsou v každém ročníku rozděleni do osmi studijních skupin po cca 20 lidech. V každém ročníku tedy studuje cca 160 lidí, z nich přibližně 60 na anglickém paralelním studiu. Skupiny jsou ve třetím, čtvrtém a šestém ročníku studia spojovány do větších celků. O vyplnění dotazníku byli požádáni studenti ze třech velkých skupin šestého ročníku. Průzkum proběhl 27. května 2010 na hodině v hlavní budově na Ruské ulici č. 10, kdy studenti českého i anglického studia psali souhrnný test z medicíny. Ten je jakousi obdobou testů, jejichž splnění je nezbytné pro práci ve Spojených státech amerických. Z přítomných cca 100 českých studentů jich na otázky odpovědělo 67.

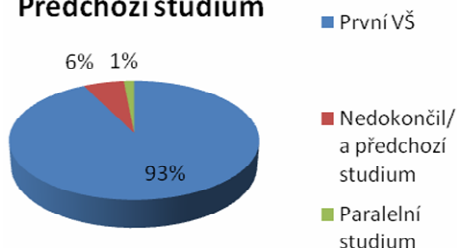
Podle zkušeností ředitelky knihovny PhDr. Martiny Hábové, studenti nejvíce používají plnotextové databáze a stoupá obliba e-časopisů. Potvrdily výsledky průzkumu její domněnku?

Otázka č. 1

Studovali medicu před touto fakultou i na jiné vysoké škole či fakultě? Studují paralelně více vysokých škol? Graf 26 ukazuje, že mezi dotazovanými se našli jen čtyři (6%), kteří studovali

na jiné škole, ale nedokončili ji. Překvapivě se mezi mediky našla jedna studentka (1%), která nyní absolvuje studium i na jiné vysoké škole.

Předchozí studium

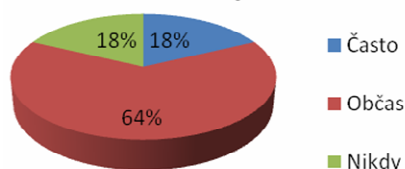

Graf 26 - Předchozí studium mediků 3. LF

Otázka č. 2

Používají vybraní studenti 6. ročníku lékařskou elektronickou literaturu? Podle Grafu 27 můžeme říci, že většina ano. Po této formě literatury občas sáhne 43 studentů (64%), často pak 12 studentů (18%). Nikdy tuto literaturu nevyužilo 12 z dotázaných (18%).

Používání e-zdrojů

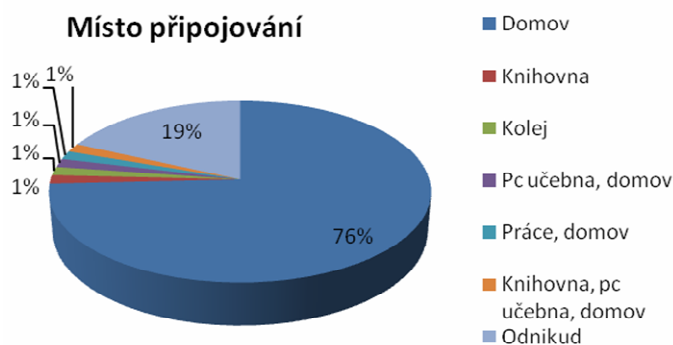

Graf 27 - Používání e-zdrojů mediky 3. LF

Otázka č. 3

Z jakých míst se medici připojují k e-zdrojům? Více než polovina z dotázaných se připojuje z domova - 49 (76%)²⁵⁶. Graf 28 ukazuje, že jak z prostor knihovny (1%), tak z prostor koleje se připojuje jeden medik (1%). Dva ze studentů kombinují přímý se vzdáleným přístupem: jeden se připojuje z počítačové učebny a domova (1%) a druhý z knihovny, počítačové učebny a domova (1%). Výhod jen vzdáleného přístupu využívá jeden z dotazovaných (1%); připojuje se z práce a domova.

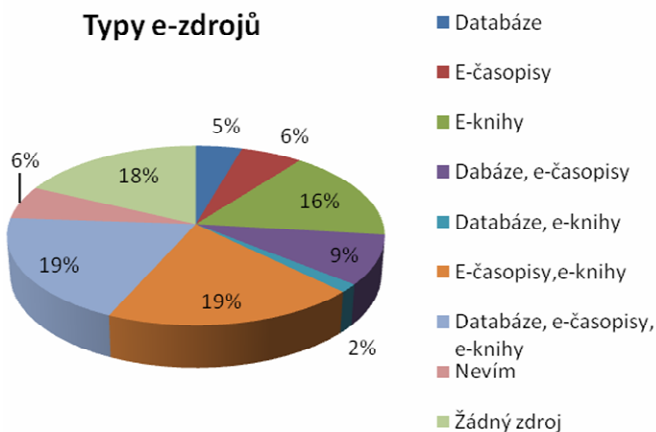
²⁵⁶ Není započítán student, který se připojuje z domova, ale e-zdroje nevyužívá.

Graf 28 - Místo připojování mediků 3. LF

Otázka č. 4

Jsou elektronické časopisy zdrojem, po kterém sáhne nejvíce studentů? Nebo jsou jím e-knihy? E-časopisy nejsou populární, jak se domnívá ředitelka knihovny (Graf 29). Tedy alespoň u vzorku studentů 6. ročníku: jako jediný e-zdroj je ke studiu používají čtyři studenti (6%). Podobně jsou na tom databáze, je používají tři studenti (5%). Oproti tomu populární zdroj jsou e-knihy: 11 dotázaných upřednostňuje čtení e-titulů (16%). E-časopisy jsou oblíbeným zdrojem tehdy, když studenti kombinují více typů zdrojů naráz. Databáze a e-časopisy používá šest mediků (9%), e-časopisy a e-knihy shodně 13 mediků (19%). Všechny v dotazníku nabídnuté typy kombinuje 13 studentů (19%). Databáze a e-knihy rád používá jeden student (2%). Mimo těch, co žádný e-zdroj nepoužívá - 12 (18%)²⁵⁷, se našli čtyři, kteří se nedokázali rozhodnout, jaký zdroj při studiu volí (6%).

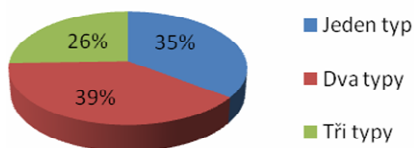

Graf 29 - Typy e-zdrojů užívaných mediky 3. LF

²⁵⁷ Počet zahrnuje tři studenty, kteří vyjmenovali zdroje (dva databáze, časopisy, knihy a jeden databáze, časopisy), ale nepřipojují se k nim.

Výše uvedený graf ukázal, jak rádi studenti kombinují různé e-zdroje. Graf 30 lépe rozpracovává tuto skutečnost²⁵⁸. Dva typy kombinuje 20 lidí (39%) a tři typy 13 (26%). Věrných jednomu typu e-zdroje je 18 mediků (35%).

Kombinace e-zdrojů

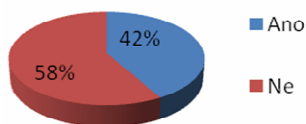

Graf 30 - Kombinace e-zdrojů mediky 3. LF

Otázka č. 5

Volí studenti pro vstup do e-prostředí webových stránek knihovny? Nabídku e-zdrojů vlastní fakulty využívá jen 28 dotázaných (42%). Je tak vyšší procento těch, kteří web knihovny nevyužívají - 39 (58%). Smutným faktem je, že tento počet zahrnuje i 27 mediků, kteří e-zdroje využívají (Graf 31).

Web knihovny

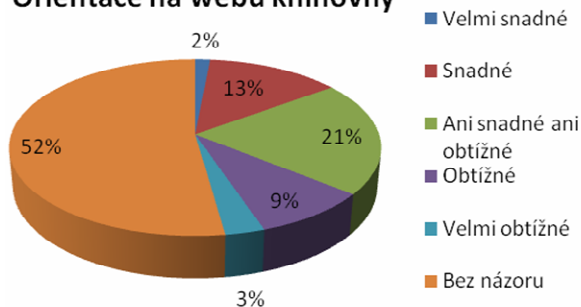
Graf 31 - Web knihovny 3. LF

Otázka č. 6

Mají medicové problémy s orientací na webových stránkách knihovny? Podle výsledků zaznamenaných v Grafu 32 lze jen těžko soudit, protože 35 studentů se neodvážilo na otázku přímo odpovědět (52%). Neutrální stanovisko zaujalo 14 studentů (21%). Snadno se na webu knihovny orientuje devět mediků (13%) a velmi snadno jeden (2%). Pozitivní skutečností je, že obtížně se orientuje jen šest studentů (9%) a velmi obtížně dva (3%).

²⁵⁸ Graf nezahrnuje mimo 12 studentů, kteří zdroje nepoužívají, také čtyři ti, kteří neví, jaké zdroje používají.

Orientace na webu knihovny

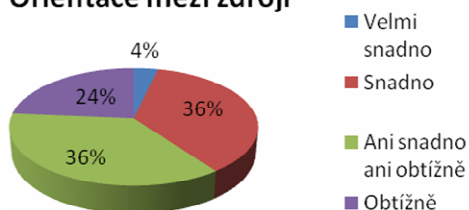
Graf 32 - Orientace mediků na webu knihovny 3. LF

I když byli studenti vyzváni, aby v případě, že nepoužívají webové stránky knihovny, otázku č. 6 vynechali, čtyři studenti na ni odpověděli; jeden hodnotí svou orientaci jako obtížnou a zbylí jako snadnou.

Otázka č. 7

Dokáží najít často či jen občas řešeršující studenti e-zdroj, jehož obsah jim dá uspokojivou odpověď na jejich řešeršní požadavek? Najít vhodný zdroj nečiní problémy 22 studentům: 20 z nich shledává výběr snadný (36%) a dva jako velmi snadný (4%). Obtížně z nabídky vybírá 13 studentů (24%). V Grafu 33 je zaznamenána i odpověď neutrální - ani snadno ani obtížně vybírá 20 studentů (36%).

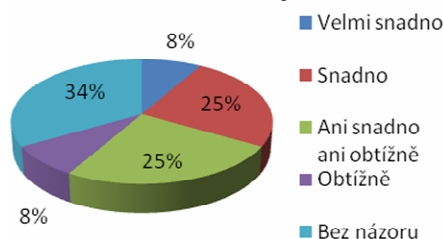
Orientace mezi zdroji

Graf 33 - Orientace mediků 3. LF v nabídce e-zdrojů

K otázce se vyjádřili i někteří z 12 studentů, kteří e-zdroj nikdy nepoužili. Na otázku neodpověděli čtyři medici (34%). Zobecníme-li ji, tak z nabídky zdrojů si snadno vyberou tři medici (25%) a velmi snadno jeden (8%). Ani snadno ani obtížně vybírají rovněž tři lidé (25%). Je škoda, že tito lidé dávají přednost tištěné literatuře (Graf 33a). Obtíže má jeden z dotázaných (8%).

Orientace mezi zdroji

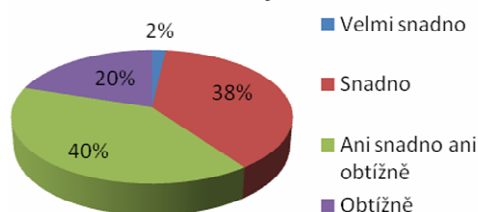

Graf 33a - Orientace mediků 3. LF, kteří nikdy nevyužili e-zdroj, v nabídce e-zdrojů zdrojů

Otázka č. 8

Schopnému řešeršerovi nečiní problém zorientovat se ve zdroji tak, aby v rychlém čase našel informace, které potřebuje. Jak se hodnotí studenti 3. LF, když přijde řeč na řešeršerskou práci? Podle výsledků v Grafu 34 se hodnotí jako schopní. Konkrétní informace snadno najde 21 mediků (38%) a velmi snadno jeden (2%). Ani snadno ani obtížně hledá 22 mediků (40%). I když se našlo 11 mediků (20%), kteří označili negativní odpověď, je skvělé, že si jsou svých obtíží vědomi (Graf 34).

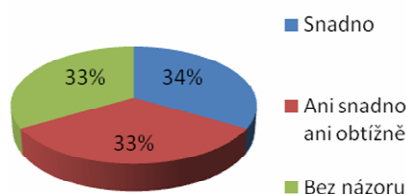
Orientace ve zdroji

Graf 34 - Orientace mediků 3. LF v e-zdroji

Vyrovnanost v odpovědích se vyskytla u 12 studentů, kteří preferují tištěnou literaturu (Graf 34a). Snadno vyhledat např. článek dokáží čtyři studenti (34%). Ani snadno ani obtížně vyhledávají rovněž čtyři (33%). Zbylí čtyři (33%) se k otázce nevyjádřili.

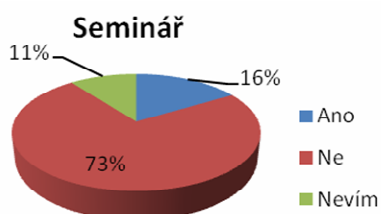
Orientace ve zdroji

Graf 34a - Orientace mediků, kteří nikdy nevyužili e-zdroj, v e-zdroji

Otázka č. 9

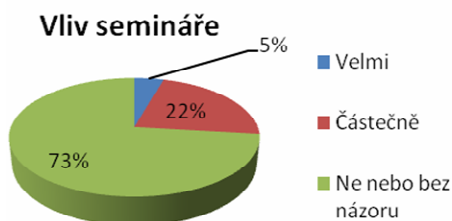
Dotazovaní medici v prvním ročníku absolvovali v rámci modulu Biofyzika a Informatika pětihodinový předmět Vyhledávání vědeckých informací²⁵⁹. Při odpovídání na otázku, zda absolvovali během studia seminář, kde bylo vysvětleno, jak pracovat s e-zdroji, si na tento seminář vzpomnělo 11 mediků (16%)²⁶⁰. Většina dotázaných - 49 (73%) - si myslí, že žádný seminář v rámci studia neabsolvovala (Graf 35). Jistých v odpovědi si nebylo sedm mediků (11%).

Graf 35 – Seminář 3. LF

Otázka č. 10

Pomohl seminář studentům při další práci s e-zdroji? Na tuto otázku může alespoň trochu odpovědět Graf 36. Jako velmi nápomocný v řešeršní práci hodnotí seminář tři studenti (5%), částečně nápomocný pak 15 studentů (22%)²⁶¹. Účinnost semináře negativně či vůbec neohodnotilo 49 mediků (73%).

Graf 36 - Vliv semináře 3. LF

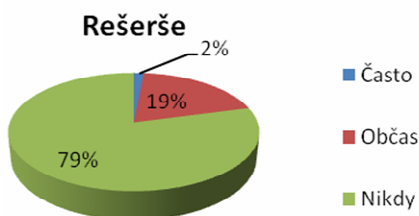
²⁵⁹ Viz kapitola Propagace

²⁶⁰ Jeden ze studentů, který odpověděl „ano“, absolvoval seminář na jiné škole.

²⁶¹ 6 z 15 studentů, kterým seminář částečně pomohl, žádný neabsolvoval. Stejně je tomu u studenta, který si není jistý, zda nějaký absolvoval.

Otázka č. 11

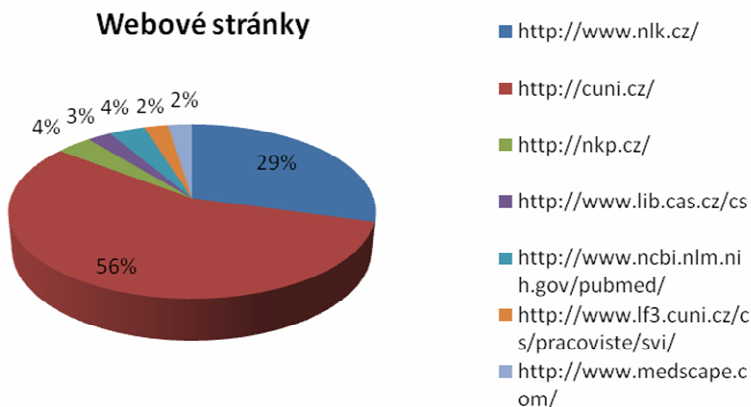
Jednou ze služeb, které knihovna poskytuje, je i zpracování rešerší. Využili ji i medicí (Graf 37)? O tuto službu si nikdy nezažádalo 53 studentů (79%). Občas zajde kvůli této službě do knihovny²⁶² 13 studentů (19%) a často jeden student (2%).

Graf 37 – Rešerše knihovny 3. LF

Otázka č. 12

Používají studenti webové stránky jiných institucí pro přístup k e-zdrojům? Jestli ano, jaké weby jsou nejoblíbenější? Jak je znázorněno v Grafu 38, nejvíce studentů navštěvuje webové stránky Univerzity Karlovy – 46 (56%). Následuje Národní lékařská knihovna, jejíž e-zdroje využívá 24 studentů (29%). Stránky Národní knihovny ČR navštěvují tři studenti (4%) stejně jako databázi Medline volně dostupnou v rozhraní PubMed (4%). Zdroje dostupné z portálu MEDSCAPE využívají dva studenti (2%). Stejný počet mediků – dva (3%) - zatrhli web Knihovny Akademie věd ČR. Dva z dotazovaných studentů vypsali webové stránky své fakultní knihovny (2%).

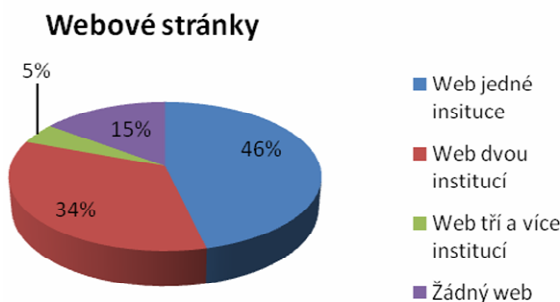

Graf 38 - Webové stránky používané mediky 3. LF

Jsou studenti věrni stránkám jen jedné instituce nebo se rozhlíží kolem, např. po lepší nabídce zdrojů či příjemnějším uživatelském rozhraní (Graf 38a)? Jedné instituci je věrných 31

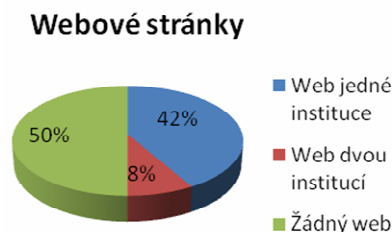
²⁶² Mohou se vyskytnout případy, kdy student zašle svůj rešeršní požadavek e-mailem nebo do knihovny zatelefonuje. Druhá možnost je spíše nepravděpodobná.

studentů (46%)²⁶³. Dvě webové stránky používá 23 studentů (34%)²⁶⁴ a tři stránky studenti tři (5%)²⁶⁵. Těch, kteří nezaškrtnuli ani neuvedli žádnou webovou adresu, je 10 (15%).

Graf 38a – Kombinace webových stránek mediky 3. LF

Šest studentů (50%)²⁶⁶, kteří se ve druhé otázce vyjádřili, že nikdy nevyužili ke studiu e-zdroj, bohužel nevyužívá pro přístup ani webové stránky instituce jiné (Graf 38b). Se zdroji jedné instituce pracuje pět lidí (42%), se zdroji dvou institucí jeden člověk (8%).

Graf 38b - Kombinace webových stránek mediky 3. LF, kteří nikdy nepoužili knihovní web pro přístup k e-zdrojům

4.4. Shrnutí

Do průzkumu jsem šla s očekáváním negativních výsledků. O studentech lékařství se říká, že znají jen tištěnou literaturu. I když se mi nepodařilo získat reprezentativní vzorky o stejném počtu studentů ze všech tří fakult, mohu alespoň trochu díky svým výsledkům s tímto tvrzením polemizovat.

Pro dotazované mediky (158), je nynější studium první vysokoškolské, pomineme-li skutečnost, že pět mediků předcházející studium nedokončilo. Průzkum ukázal, že studium

²⁶³ Jeden ze studentů používá web <http://internimedicina.cz>.

²⁶⁴ Student, který uvedl dva zdroje, používá také web Ústavu zdravotnických informací a informatiky ČR http://www.uzis.cz/news.php?mnu_id=1100.

²⁶⁵ Student, který uvedl tři weby, používá ke studiu stránky projektu Mefanet <http://www.mefanet.cz>.

²⁶⁶ Číslo zahrnuje i studenta, který uvedl vyhledávač Google.

lékařství je náročné – našla se jen jedna studentka, která studuje spolu s 3. lékařskou fakultou ještě na jiné fakultě Univerzity Karlovy. I když jsem se v předcházejícím textu odpovědím této studentky blíže nevěnovala, mohu konstatovat, že tato studentka e-zdroje využívá velmi často a připojuje se k nim pomocí vzdáleného přístupu. Nemá problémy si vybrat vhodný e-zdroj a ani v něm najít informace, které potřebuje.

Stejně je procento studentů 1. LF, kteří e-zdroje občas využívají a kteří je ještě nevyužili. Oproti tomu na 2. LF se našlo mezi dotázanými více těch, kteří e-zdroje občas využívají než těch, kterých po nich ještě nesáhli. Nejlépe z průzkumu vyšla 3. LF, kde se našel nejvyšší počet studentů občas rešeršujících v e-prostředí. Často rešeršujících studentů se na žádné z fakult nenašel velký počet. Studenti využívají výhod vzdáleného přístupu k e-zdrojům – více než polovina mediků 2. a 3. LF se připojuje z prostředí domova; u 1. LF je jich téměř polovina.

Nejoblíbenějším e-zdrojem jsou pro studenty 1. LF databáze a e-knihy. Rovněž studenti 2. LF preferují práci s databázemi. Nejvíce z dotázaných studentů 3. LF uvedlo jako oblíbený zdroj e-knihy. Tito studenti také spolu s kolegy z 1. a 2. LF upřednostňují kombinování různých typů e-zdrojů, nejčastěji dvou. Velká oblíbenost e-knih pramení zřejmě ze snadné manipulace s nimi pomocí telefonů, přehrávačů a jiných multimediálních zařízení.

Kde se studenti v odpovědích sešli, byla otázka č. 5 o používání webových stránek jejich fakultní knihovny pro přístup k e-zdrojům. Velká většina z dotázaných studentů 1. a 2. LF web nepoužívá. Co se týká studentů 3. LF, nejednalo se u nich o většinu, ale i tak bylo vyšší procento těch, kteří web nepoužívají. Na otázku, jak se dokáží orientovat na webových stránkách knihovny, když hledají e-zdroje, nejvíce mediků ze všech tří fakult vůbec neodpovědělo nebo zaujalo v odpovědi neutrální stanovisko. Co se týká pozitivních či negativních odpovědí, na každé fakultě je větší procento těch, kteří problémy s orientací nemají.

Průzkum ukázal pozitivní skutečnost: studentům nečiní problémy vybrat si pro rešeršní práci vhodný e- zdroj; na všech fakultách bylo vyšší procento těch, kteří shledávají své hledání snadné než těch, kteří ho vidí jako obtížné nebo velmi obtížné. Ráda bych zdůraznila, že se objevily i negativní odpovědi, což shledávám jako pozitivní – studenti si jsou vědomi svých nedostatků. Většině studentů 1. a 3. LF nečiní problémy se pak ve vybraném e-zdroji rychle zorientovat a najít potřebné informace. Na stejných fakultách dále převládla neutrální odpověď. Nejvyšší procento jejich kolegů z 2. LF odpovědělo na otázku o orientaci v e-zdroji

kladně. Opakovala se stejná situace jako u otázky o hledání mezi e-zdroji - několik studentů přiznalo, že má při hledání problémy.

U studentů 1. LF se našla jen malá hrstka těch, kteří si vzpomněli na hodiny výuky, zaměřené přímo či nepřímo na práci s e-zdroji. Oproti tomu jejich kolegové z 2. LF si téměř všichni upamatovali na seminář, který museli v rámci studia absolvovat. Stejně jako u studentů 1. LF, i mezi studenty 3. LF se našla jen hrstka, která si je jistá, že nějaký seminář v rámci studia navštěvovala. Z toho důvodu se většina studentů této fakulty zdržela v odpovídání na otázku, jaký vliv měl seminář na jejich další práci s e-zdroji. Stejně tak se zdrželi jejich kolegové z 1. LF. Nejvíce mediků 2. LF ohodnotilo seminář jako částečně nápomocný. Rešeršní služby svých knihoven studenti téměř nevyužívají až na mediky 3. LF, mezi nimiž se našlo pár jednotlivců, kteří se svým rešeršním požadavkem na knihovnu občas obrací. Podle počtu negativních odpovědí se můžeme ptát, zda studenti o této službě vědí.

Nejoblíbenějšími webovými stránkami, které studenti pro přístup k e-zdrojům navštěvují, jsou stránky Univerzity Karlovy. Na druhém místě se v oblíbenosti u studentů všech tří fakult umístila Národní lékařská knihovna. Třetím nejnavštěvovanějším webem studentů 1. a 2. LF je web Knihovny Akademie věd ČR. Nabídka e-zdrojů Národní knihovny ČR jsou třetí nejvyhledávanější u mediků 3. LF. Na každé fakultě se našli studenti, kteří používají přímo databázi Medline volně dostupnou v rozhraní PubMed. Nejvyšší procento studentů 1. a 2. LF dává přednost práci s e-zdroji jedné instituce; stejně je tomu u studentů 3. LF.

Průzkum, který přinesl vesměs pozitivní výsledky, kalí asi nejvíce skutečnost, že studenti, kteří nevyužívají rozmanité nabídky e-zdrojů vlastní fakulty, s touto formou zdrojů vůbec nepracují (u studentů 1. LF jde o většinu z dotázaných, u 2. LF o více než polovinu a u 3. LF o polovinu). Pomohlo by to jistě změnit zavedení povinných a dobrovolných seminářů.

5. ZÁVĚR

Knihovny lékařských fakult Univerzity Karlovy mají těžké poslání: zabezpečit knihovnicko-informační služby jak fakultám, tak i fakultním nemocnicím. Kladení různých nároků ze strany uživatele-studenta a uživatele-lékaře, může pro knihovny znamenat jen výhodu – zvyšování standardu v poskytování lékařských informací. Na druhé straně největší procento uživatelů mají knihovny z řad studentů, musí se tedy zaměřit hlavně na ně. Někdo může namítnout, že dvojí rezortní příslušnost pracovišť, znamená i dvojí financování. V případě ÚVI 1. LF a ÚVI 2. LF bude mít pravdu. Jak bylo uvedeno v kapitole Lékařské knihovny, knihovny poskytují svým uživatelům, kterých je velké množství, různorodé služby, od těch výpůjčních přes rešeršní až ke školícím. Jediným chybějícím článkem v jejich aktivitách, je nepodílení se na výuce studentů; to se týká ÚVI 2. LF a SVI. Rozhodnutí vést výuku zaměřenou na práci s informacemi ale bohužel nezáleží jen na nich. Myslím, že to je hlavně otázka změny studijních osnov.

Jak významné postavení mají elektronické informační zdroje v politice lékařských fakult. Myslím, že knihovny ukazují svým dobrým přístupem k této problematice, jak je tato forma zdrojů nezbytná pro studijní a vědeckou činnost. Svým uživatelům předkládají opravdu pestrnou nabídku, ze které si může vybrat úplně každý. To, jak je nabídka různorodá, je nejen jejich zásluha. Velký podíl má na tom univerzita, která poskytuje velké finanční prostředky na nákup zdrojů, které by si knihovny ze svých rozpočtů nemohly nikdy dovolit. Nemenší zásluhu má také MŠMT, které poskytuje státní dotace na akvizici e-zdrojů v rámci vybraných projektů konsorcií, kterých se univerzita nebo její instituce účastní. Lékařské knihovny tak mají přístup nejen ke špičkovým lékařským zdrojům, ale také k těm multioborovými. Co se týká vlastních nákupů knihoven, každá má ve svém fondu zdroj nebo zdroje, která ta druhá nemá. Je tedy nepochopitelné, proč zrovna některé z těchto zdrojů ÚVI 2. LF a SVI neuvádí na svých webových stránkách. Možná je proto, že zdrojů je skutečně až přespříliš a knihovny samy nevědí, jaké zdroje mají. Jistě by nebylo od věci zjistit, jaké zdroje uživatelé nejvíce používají a nabídku pak podle toho upravit.

Na začátku minulého odstavce jsem zmínila, že knihovny jsou si vědomy významného postavení e-zdrojů. Je to vidět hlavně z toho, jak zdroje dále distribuují a propagují. Portál elektronických informačních zdrojů UK, Portál elektronických časopisů UK, Elektronická knihovna časopisů EZB, Digitální repozitář UK – všechny tyto prostředky knihovny využívají ve větší či menší míře pro distribuci e-zdrojů. Pro knihovníky bylo jistě zajímavé zjištění, že nejvyužívanějším zdrojem portálu PEZ byla pro uživatele z 1. a 2. LF v loňském roce

databáze Medline, volně dostupná v rozhraní PubMed. Nevím, zda je dobré, když knihovny pořizují tolik zdrojů, když jejich uživatelé nejvíce používají výše změnou databázi. Nejen studenti mohou využít výukové portály, v jejichž budování se lékařské fakulty sympaticky zhlédly; 1. LF spravuje dokonce portály dva. V případě 2. LF by ke zvýšení návštěvnosti portálu pomohla jeho větší propagace. Návštěvníci portálu 3. LF by měli v budoucnu zvýšit svou publikační aktivitu, aby se zvýšila prospěšnost portálu.

Knihovny propagují e-zdroje zdařile, i když mohou ještě spousta věcí ve svých postupech vylepšit. Jednou z forem jejich propagace je poskytování informací a přístupu do e-zdrojů prostřednictvím fakultních webových stránek. To se netýká 2. LF, která bohužel fakultní web opomíjí. Hlavním propagačním nástrojem jsou pro informační pracoviště jejich vlastní stránky. A právě na nich by měly všechny knihovny zapracovat. Nepřehlednost a velké množství odkazů, různé cesty, jak se dostat k e-zdrojům – to vše může uživatele od další návštěvy stránek odradit nebo v horším případě, odradit od používání e-zdrojů vůbec. Knihovny situaci zachraňují poctivým uváděním informačně hodnotných charakteristik e-zdrojů a návodů a postupů, jak s nimi pracovat. Vyzdvihla bych zejména jejich zdařilou propagaci vzdáleného přístupu. ÚVI 1. LF nad ostatními pracovišti vyniká pořádáním dobrovolných seminářů, zaměřených na práci nejen s konkrétními e-zdroji. Nadto si zřídila účet na Facebooku, který může hodně přispět i k propagaci.

To, že knihovny musí vylepšit své webové stránky, potvrdil i průzkum, který jsem dělala v květnu a červnu tohoto roku na lékařských fakultách u dvou šestých a jednoho čtvrtého ročníku: studenti vesměs weby svých knihoven pro přístup k e-zdrojům nepoužívají. Dávají přednost stránkám univerzitním, zřejmě portálu PEZ, a Národní lékařské knihovny. Je to škoda, protože tito studenti e-zdroje ke studiu používají, ať už často nebo jen občas.

Jistě by nebylo marné, udělat průzkum mezi více ročníky a porovnat pak jejich odpovědi se stejně starými kolegy na ostatních fakultách. Stejně tak by bylo informačně cenné, studenty podrobit testu z informační gramotnosti. Je zřejmé, že výuka na lékařských fakultách by měla zahrnovat atestovaný seminář věnovaný práci s e-zdroji. Takový seminář by měl vést knihovník. Je potřeba zvážit v jakém ročníku studia by měli studenti tento seminář absolvovat. Myslím, že v nižších ročnících studia by měli studenti absolvovat seminář, kde budou obeznámeni s prací v knihovních katalozích a dalších zdrojích dokumentů, které mohou být i elektronické povahy. Studentům by měly nabitě poznatky pomoci i při psaní studijních a vědeckých prací. Seminář takto více či méně zaměřený medicí absolvuji na všech zmiňovaných fakultách, ale nevedou ho knihovníci. Studijní plán vyššího ročníku - čtvrtého

nebo pátého – by pak zahrnoval praktický seminář, zaměřený jen na práci s lékařskými e-zdroji.

Jistě by nebylo marné pomocí průzkumu zjistit, jak pracují s e-zdroji samotní profesori a lékaři. Protože i oni by měli dále prohlubovat a zvyšovat úroveň svých odborných znalostí, jak slíbili v promočním slibu: „...slíbíte tedy: *Především: že si budete vědomi poslání vzdělání a vědy pro společnost, že budete usilovat o společenský pokrok a šťastnou budoucnost lidstva, že své vědomosti a svou činnost zaměříte ku prospěchu všech lidí a své povinnosti budete konat řádně a svědomitě, že budete stále prohlubovat vědecké poznání, ke kterému tato věda došla, a v něm budete stále pokračovat...*“²⁶⁷.

²⁶⁷ Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, *Seznam přednášek 2009/2010*, s. 20-21.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) Albertina icome Praha s.r.o. *AiP : Albertina icome Praha* [online]. Praha : AiP, c2003-2008 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/>>.
- 2) Amazon.com Inc. *Amazon.com* [online obchod]. Seattle, Washington : Amazon.com Inc., c1996-2010 [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <http://www.amazon.com/books-used-books-textbooks/b/ref=gw_br_bo/103-0066587-1447052?_encoding=UTF8&node=283155>.
- 3) Arizona State University, Center for the Study of Law Science & Technology in the Sandra Day O'Connor College of Law (US); Monash University Law School, Centre of Regulatory Studies (AU); Institute of Environmental and Energy Law (BE). *Nanotech Regulatory Document Archive* [online databáze]. Washington : U.S. Government, Department of Energy, 2010 [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://nanotech.law.asu.edu/>>.
- 4) BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ISO 690 a ISO 690-2* [online]. Posled. aktual. 11.11.2004 [cit. 2010-07-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.boldis.cz/citace/citace.html>>.
- 5) BRATKOVÁ, Eva. 1998. K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů. *Národní knihovna : knihovnická revue* [online]. 1998, roč. 9, č. 5, s. 262–276 [cit. 2010-08-02]. Aktualizovaný a doplněný postprint z 2005-04-04. Dostupný z WWW: <<http://eprints.rclis.org/archive/00003558/01/ResourceTypes05.pdf>>. ISSN 0862-7487.
- 6) Google Inc. *Google* [online]. Mountain View, California : Google Inc., c2010 [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.google.cz/>>.
- 7) Google Inc. *Google Books* [online]. Mountain View, California : Google Inc., c2010 [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <<http://books.google.com/>>.
- 8) Google Inc. *Google Scholar* [online]. Mountain View, California : Google Inc., c2010 [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <<http://scholar.google.cz/>>.
- 9) Český statistický úřad. *Český statistický úřad* [online]. Praha : ČSÚ, zveřejněno 6. 4.2010 [cit. 2010-07-07]. Informační společnost v číslech 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/9705-10>>.
- 10) Facebook, Inc. *Facebook* [online sociální síť]. Dublin : Facebook, Inc., c 2010 [cit. 2010-07-05]. Knihovna ÚVI 1. LF UK. Dostupný z : <<http://www.facebook.com/pages/Praha-Czech-Republic/Knihovna-UVI-1LF-UK/110208233055>>.
- 11) Fakultní nemocnice v Motole. *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*. Praha : Národní lékařská knihovna, 2009. 4 s.
- 12) FEBEROVÁ, Jitka. *Webový portál 2. LF UK pro multimediální podporu výuky klinických a zdravotnických oborů* [online]. Praha : 2. LF, 2009 [cit. 2010-07-06]. Dostupný z WWW: <<http://mefanet-motol.cuni.cz/>>. ISSN 1803-7577
- 13) *Folia Biologica : Journal of cellular and molecular biology* [online]. Praha : Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, 1996- [cit. 2010-07-07]. 6x ročně. Dostupný z WWW: <<http://fb.cuni.cz/>>. ISSN 0015-5500
- 14) KAMPS, Bernd Sebastian. *Amedeo : the Medical Literature Guide* [online]. Paris : Flying Publisher, c1997-2010 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z : <<http://www.amedeo.com>>.

- 15) KVASŇÁK, Eugen. *Výukový portál 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy* [online]. Praha : 3. LF, 2009 [cit. 2010-07-06]. Dostupný z WWW: <<https://portal.lf3.cuni.cz/>>. ISSN 1804-3143
- 16) MARTIŇÁK, Josef (ed.). *Science & Research at the First Faculty of Medicine* [online]. Praha : Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, 2008 [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://science.lf1.cuni.cz/>>.
- 17) Masarykova univerzita. Institut biostatistiky a analýz. *Vzdělávací síť lékařských fakult Mefanet* [online]. Brno : Institut biostatistiky a analýz, 2008 [cit. 2010-07-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.mefanet.cz/>>.
- 18) MediLexicon International Ltd . *Medical News Today* [online]. MediLexicon International Ltd : Bexhill-on-Sea, East Sussex, c2010 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z: <<http://www.medicalnewstoday.com/>>.
- 19) Mendelova univerzita. *Mendelova univerzita v Brně* [online]. Brno : MU, 2009 [cit. 2010-07-31]. NATUR AGRO, projekt INFOZ VZ09011. Dostupný z WWW: <<http://lib.natur.cuni.cz/BIBLIO/infoz/?id=zakladni>>.
- 20) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Ministerstvo, školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha : MŠMT, c2006 [cit. 2010-07-29]. Dokumenty. Výzkum a vývoj. 20749319_INFOZ_vyber.pdf. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/file/9128?highlightWords=medkonsorcium>>.
- 21) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha : MŠMT, aktual. 10.12.2009 [cit. 2010-07-27]. Programy podpory VaV. Informační zdroje pro výzkum (INFOZ). Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/vyzkum/informacni-zdroje-pro-vyzkum-infoz>>.
- 22) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rada pro výzkum, vývoj a inovace. *Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací* [online]. Praha: VaVaI, 2007 [cit. 2010-07-24]. Výsledek RIV/00216208:11640/07:00097925. Dostupný z: <<http://www.isvav.cz/resultDetail.do?rowId=RIV%2F00216208%3A11640%2F07%3A00097925!RIV08-MSM-11640>>.
- 23) Národní lékařská knihovna. *Národní lékařská knihovna* [online]. Praha : NLK, 2010 [cit. 2010-07-27]. Tezaurus Medical Subject Headings [MeSH]. Dostupný z WWW: <<http://www.nlk.cz/informace-o-nlk/odborne-cinnosti/preklad-tezauru-mesh>>.
- 24) Národní technická knihovna. *Národní technická knihovna* [online]. Praha : NTK, posled. změna 7.6.2010 [cit. 2010-07-30]. Elektronické zdroje – konsorcia. Smlouvy o poskytnutí podpory na realizaci projektu výzkumu vývoje č.: VZ09003 programu „Informační zdroje pro výzkum (INFOZ). Dostupný z WWW: <<http://www.techlib.cz/cs/689-elektronicke-zdroje-konsorcia-ntk>>.
- 25) Národní technická knihovna. *Národní technická knihovna* [online]. Praha : NTK, posled. změna 7.6.2010 [cit. 2010-07-30]. Elektronické zdroje – konsorcia. Základní informace o konsorciích 2009-2011. Dostupný z WWW: <<http://www.techlib.cz/cs/689-elektronicke-zdroje-konsorcia-ntk>>.
- 26) NIKL, Tomáš; STANĚK, Filip; MARTIŇÁK, Josef. *Výukový portál 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze* [online]. Praha : Centrum podpory elektronického vzdělávání, 2008 [cit. 2010-07-06]. Dostupný z WWW: <<http://portal.lf1.cuni.cz/>>. ISSN 1803-6619
- 27) PARÁKOVÁ, Marie. Knihovnicko-informační servis Univerzity Karlovy. *Národní knihovna*. 1998, roč. 9, č. 5, s. 253-254. ISSN 0862-7487.

- 28) PAVLÍK, Jiří. SFX, Verde a MetaLib ve službách Univerzity Karlovy v Praze. *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 5 [cit. 2010-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.ikaros.cz/node/4722>. URN-NBN:cz-ik4722. ISSN 1212-5075.
- 29) *Prague Medical Report* [online]. Praha : Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, 2004- [cit. 2010-07-07]. 4x ročně. Dostupný z WWW: <http://pmr.cuni.cz/article.asp?nDepartmentID=265&nArticleID=10361&nLanguageID=1>. ISSN 1214-6994
- 30) SCHWARZ Daniel; DUŠEK Ladislav. *Společná platforma pro elektronické publikování a sdílení výukových materiálů v síti lékařských fakult MEFANET* [online]. Verze 1.5 [2008]. Brno : Institut biostatistiky a analýz, 2008 [cit.2010-07-05]. Dostupný z WWW: <http://portal.mefanet.cz>.
- 31) ScienceDaily LLC. *ScienceDaily : your source for the latest research news, discoveries and breakthroughs in science* [online]. Rockville, Maryland : ScienceDaily LLC, updat. 9.8.2010 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z: http://www.sciencedaily.com/news/health_medicine/.
- 32) Solen s.r.o. *Interní medicína pro praxi* [online]. Praha : Solen s.r.o., c2009 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z: <http://internimedicina.cz>.
- 33) STEJSKALOVÁ, Jitka. *Re:* [online]. Message to: Magdalena SCHNEIBERGOVÁ. 2010-06-17 [cit. 2010-06-17]. Osobní komunikace.
- 34) STEJSKALOVÁ, Jitka. *Re:* [online]. Message to: Magdalena SCHNEIBERGOVÁ. 2010-07-01 [cit. 2010-07-01]. Osobní komunikace.
- 35) SUWECO CZ. *Suweco Online Service* [online]. Ver. 4.12. Praha : SUWECO CZ, c1997-2005 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z WWW: <http://suweco.cz/cz/default.asp>.
- 36) *Svinet : sdílené virtuální informace* [online]. 2010- [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <http://mvs.lf2.cuni.cz:8080/mediawiki/>.
- 37) Universitätsbibliothek Regensburg. *Elektronische Zeitschriftenbibliothek* [online]. Regensburg : UR, letz. Änder. 25.11.2003 [cit. 2010-07-20]. Dostupný z: <http://ezb.uni-regensburg.de/>.
- 38) Univerzita Karlova. *1. lékařská fakulta* [online]. Praha : 1. LF, c2006-2010 [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: <http://www.lf1.cuni.cz/>.
- 39) Univerzita Karlova. *1. lékařská fakulta* [online]. Praha : 1. LF, 2006 [cit. 2010-06-19]. Anketa Učíte se z WikiSkript? Dostupný z WWW: <http://www.lf1.cuni.cz/>.
- 40) Univerzita Karlova. *1. lékařská fakulta* [online]. Praha : 1. LF, posl. aktual. 19.4.2010 [cit. 2010-07-07]. Elektronické informační služby. Dostupný z WWW: <http://www.lf1.cuni.cz/elektronicke-informacni-zdroje>.
- 41) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009. 2 s.
- 42) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Seznam přednášek 2009/2010*. Praha : Karolinum, 2009. [Kapit.], Doktorská sponze, s. 20-21.
- 43) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav biofyziky a informatiky* [online]. Praha : 1. LF, naposled. aktual. 30.3.2010 [cit. 2010-06-17]. Výuka. Otázky-SZZk-MZTI-LS2008-3.doc. Dostupný z WWW: <http://biof.lf1.cuni.cz/vyuka.html>.
- 44) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : ÚVI, c2009 [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW: <http://uvi.lf1.cuni.cz/>.

- 45) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : ÚVI , c2009 [cit. 2010-07-07]. Databáze. Dostupný z WWW: <http://uvi.lf1.cuni.cz/default.asp?nDepartmentID=2589&nLanguageID=1>.
- 46) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : ÚVI , c2009 [cit. 2010-07-07]. Doporučená literatura. Dostupný z WWW: <http://uvi.lf1.cuni.cz/default.asp?nDepartmentID=2592&nLanguageID=1>.
- 47) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : ÚVI , c2009 [cit. 2010-07-07]. E-časopisy. Dostupný z WWW: <http://uvi.lf1.cuni.cz/default.asp?nDepartmentID=2590&nLanguageID=1>.
- 48) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : ÚVI , c2009 [cit. 2010-07-07]. E- knihy. Dostupný z WWW: <http://uvi.lf1.cuni.cz/default.asp?nDepartmentID=2591&nLanguageID=1>.
- 49) Univerzita Karlova. 1. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : ÚVI , c2009 [cit. 2010-07-18]. Kategorizace uživatelů. Dostupný z WWW: <http://uvi.lf1.cuni.cz/article.asp?nDepartmentID=2579&nArticleID=8443&nLanguageID=1> >.
- 50) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta [online]. Praha : 2. LF, posl. aktual. 17.6.2010 [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <http://www.lf2.cuni.cz/>.
- 51) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta [online]. Praha : 2. LF, 2007- [cit. 2010-07-12]. Pracoviště fakulty. Dostupný z WWW: <http://www.lf2.cuni.cz/info2lf/ustavy/ustavy.htm>.
- 52) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta [online]. Praha : 2. LF, 2003 [cit. 2010-07-05]. Studijní plán. Magisterský studijní program-Všeobecné lékařství. Dostupný z WWW: <http://www.lf2.cuni.cz/Informace/carol/index.htm>.
- 53) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta. *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009. 2 s.
- 54) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta. *Ústav lékařské informatiky* [online]. Praha : 2. LF, 2003 [cit. 2010-07-05]. Výuka. Otázky ke zkouškám-2.ročník. Dostupný z WWW: <http://www.lf2.cuni.cz/info2lf/ustavy/uli/otazky.htm>.
- 55) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : 2. LF, posl. aktual. 17.6.2010 [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/>.
- 56) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : 2. LF, 2010 [cit. 2010-07-12]. Časopisy. Dostupný z WWW: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/casopisy.htm>.
- 57) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : 2. LF, 2010 [cit. 2010-07-12]. Databáze. Dostupný z WWW: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/databaze.htm>.
- 58) Univerzita Karlova. 2. lékařská fakulta. *Ústav vědeckých informací* [online]. Praha : 2. LF, 2010 [cit. 2010-07-12]. Onlinebooks. Dostupný z WWW: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm>.
- 59) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <http://www.lf3.cuni.cz/cs/index.html>.

- 60) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta [online]. Praha : 3. LF, 2008 [cit. 2010-07-04]. Karolínka. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/fakulta/dokumenty-fakulty/karolinka/archiv/karolinka-cze.html?request-type=server-request-file&request-location=%2Fkarolinka-cze-1999-2000.pdf>>.
- 61) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*. Praha : Národní lékařská knihovna, 2009. 4 s.
- 62) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2009*. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2009. 2 s.
- 63) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Středisko vědeckých informací* [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html>>.
- 64) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Středisko vědeckých informací* [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Digitální repozitář UK a 3. LF. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/digitool/>>.
- 65) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Středisko vědeckých informací* [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Elektronické knihy, výukové portály, databáze s přístupnými kolekcemi e-knih. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/e-knihy/>>.
- 66) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Středisko vědeckých informací* [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Elektronické zdroje na 3. LF. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/elek-zdroje.html>>.
- 67) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Středisko vědeckých informací* [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Jak psát citace, citační normy. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/vedec/>>.
- 68) Univerzita Karlova. 3. lékařská fakulta. *Středisko vědeckých informací* [online]. Praha : 3. LF, 2010- [cit. 2010-07-12]. Portál elektronických časopisů 3. LF. Dostupný z WWW: <<http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/e-journal/>>.
- 69) Univerzita Karlova. *Knihovní řád UK* [online dokument]. Praha : UK, [cit. 2010-07-20]. Dostupný z : <http://www.lfp.cuni.cz/svi/cze/rady/knihovni_rad_SVIUK.pdf>.
- 70) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : Univerzita Karlova, posled. modifikace 4.5.2010 [cit. 2010-07-13]. Dostupný z WWW: <<http://pez.cuni.cz/ezdroje/?lang=cs>>.
- 71) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : Univerzita Karlova, posled. modifikace 11.5.2010 [cit. 2010-07-13]. 1. lékařská fakulta. Dostupný z WWW: <<http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/fakulta.php?lang=cs&id=32>>.
- 72) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : Univerzita Karlova, posled. modifikace 11.5.2010 [cit. 2010-07-13]. 2. lékařská fakulta. Dostupný z WWW: <<http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/fakulta.php?lang=cs&id=31>>.
- 73) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : Univerzita Karlova, posled. modifikace 11.5.2010 [cit. 2010-07-13]. 3. lékařská fakulta. Dostupný z WWW: <<http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/fakulta.php?lang=cs&id=32>>.
- 74) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : ÚVT, posled. modif. 4.5.2010 [cit. 2010-07-21]. Elektronické zdroje dle fakult. Dostupný z: <<http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/fakulty2.php?lang=cs>>.

- 75) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : ÚVT, posled. modif. 4.5.2010 [cit. 2010-07-21]. Elektronické zdroje dle oborů. Dostupný z: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/obory2.php?lang=cs>.
- 76) Univerzita Karlova. *Portál elektronických zdrojů UK* [online]. Praha : UK, posled. modif. 11.5.2010 [cit. 2010-07-31]. Primal Pictures [Ovid]. Dostupný z WWW: <http://pez.cuni.cz/ezdroje/prehled/zdroj.php?lang=cs&id=180>.
- 77) Univerzita Karlova. *Univerzita Karlova* [online]. Praha : UK, posled. aktual. 19.7.2010 [cit. 2010-07-20]. Historie a činnost Ústřední knihovny UK. Dostupný z WWW: <http://www.cuni.cz/UK-2200.html>.
- 78) Univerzita Karlova. *Univerzita Karlova* [online]. Praha : UK, posled. aktual. 21.7.2010 [cit. 2010-07-21]. Informační a poradenské služby. Statistika. Dostupný z: <http://cuni.cz/UK-320.html>.
- 79) Univerzita Karlova. *Univerzita Karlova* [online]. Praha : UK, posled. aktual. 20.7.2010 [cit. 2010-07-22]. Knihovnicko-informační služby. Statistika. EZproxy – Hlavní statistiky pro UK – za rok 2009. Dostupný z WWW : <http://ezproxy.is.cuni.cz/public/index2009.html>.
- 80) Univerzita Karlova. *Univerzita Karlova* [online]. Praha : UK, posled. aktual. 28.7.2010 [cit. 2010-07-27]. Rozvoj. Rozvojové projekty rok 2009. Dostupný z WWW: <http://www.cuni.cz/UK-3198.html>.
- 81) Univerzita Karlova. *Univerzita Karlova* [online]. Praha : UK, posled. aktual. 15.7.2010 [cit. 2010-07-20]. Ústav výpočetní techniky. Dostupný z WWW: <http://uvt.cuni.cz/UVT-3.html>.
- 82) Univerzita Karlova. *Ústav výpočetní techniky* [online]. Praha : ÚVT, posled. aktual. 18.11.2009 [cit. 2010-07-24]. DigiTool. Dostupný z: <http://digitool.cuni.cz/DIGITOOLENG-1.html>.
- 83) Univerzita Karlova. *Ústav výpočetní techniky* [online]. Praha : ÚVT, posled. aktual. 18.4.2009 [cit. 2010-07-23]. SFX. Dostupný z WWW: <http://sfx.cuni.cz/>.
- 84) Univerzita Karlova. *Ústav výpočetní techniky* [online]. Praha : ÚVT, posled. aktual. 9.7.2010 [cit. 2010-07-23]. Verde. Dostupný z WWW: <http://verde.cuni.cz/>.
- 85) Univerzita Karlova. *Ústav výpočetní techniky. DigiTool : vyhledávání* [online]. Praha: ÚVT, c2007 [cit. 2010-07-24]. Dostupný z WWW: <http://digitool.is.cuni.cz/R/QM7ITTIA8DSCD1HDF3KHERXVEDVGRFHKY738DV6IKUIH49GNC-02155?func=search>.
- 86) U.S. National Library of Medicine. National Center for Biotechnology Information. *PubMed.gov* [online]. Rockville Pike, Bethesda, Maryland : NCBI, 2010- [cit. 2010-08-09]. Dostupný z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>.
- 87) Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. Praha : ÚZIS ČR, c2007 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z: http://www.uzis.cz/news.php?mnu_id=1100.
- 88) Všeobecná fakultní nemocnice. *Evidence pracovišť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví k 31.12.2009*. Praha : Národní lékařská knihovna, 2009. 4 s.
- 89) WebMD LLC. *Medscape : medical News, Full-text Journal Articles & amp* [online]. New York : WebMD LLC, c1994-2010 [cit. 2010-08-09]. Dostupný z: <http://www.medscape.com/>.

- 90) Wikisysop; Mvejř; Josmart. *WikiSkripta* [online]. Praha : Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, posl. aktual. 27.5.2010 [cit. 2010-07-05]. Dostupný z WWW: http://www.wikiskripta.eu/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.
- 91) *Zdravotnické noviny* [online]. Mladá fronta a.s. Praha : Mladá fronta a.s, c2007-2010 [cit. 2010-08-09]. 1x týdně. Vychází také v tištěné formě (ISSN 0044-1966). Dostupný z: <http://www.zdn.cz/>. ISSN 1214-7664
- 92) ŽÁČKOVÁ, Eliška. Otevření nové budovy Ústavu vědeckých informací 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 12 [2010-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.ikaros.cz/node/5868>. URN-NBN:cz-ik5868. ISSN 1212-5075

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Logo portálu PEZ (Zdroj: http://pez.cuni.cz/ezdroje/)	40
Obrázek 2 - Ikona pro volně dostupné plnotextové časopisy (Zdroj: http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/)	44
Obrázek 3 - Ikona pro časopisy s omezeným přístupem k plným textům (Zdroj: http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/)	45
Obrázek 4 - Ikona pro časopisy bez plných textů (Zdroj: http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/)	45
Obrázek 5 - Logo projektu MEFANET (Zdroj: http://www.lf1.cuni.cz/?news=1&a=0)	47
Obrázek 6 - Logo portálu WikiSkript (Zdroj: http://www.lf1.cuni.cz/?news=1&a=0)	49
Obrázek 7 - Anketa Učíte se z WikiSkript?	50
Obrázek 8 - Logo Výukového portálu 1. LF (Zdroj: http://www.lf1.cuni.cz/)	50
Obrázek 9 - Logo Výukového portálu 2. LF (Zdroj: http://mefanet-motol.cuni.cz/)	52
Obrázek 10 - Logo Výukového portálu 3. LF (Zdroj: http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html)	53
Obrázek 21 - Logo časopisu Folia Biologica (Zdroj: http://www.lf1.cuni.cz/)	56
Obrázek 13 - Ikona pro vstup do databází (Zdroj: http://www.lf1.cuni.cz/)	57
Obrázek 14 - Ikona pro vzdálené připojení (Zdroj: http://uvi.lf1.cuni.cz/)	57
Obrázek 14 - Logo e-knih (Zdroj: http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm)	60
Obrázek 15 - Ikona pro připojení pomocí Ezproxy (Zdroj: http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm)	61
Obrázek 16 - Ikona pro připojení pomocí roamingu (Zdroj: http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/onlinebooks.htm)	61
Obrázek 17 - Logo plnotextové databáze (Zdroj: http://knihovna.lf2.cuni.cz/vyhledavani/pubmed.htm)	62
Obrázek 18 - Ikona databáze SMART (Zdroj: http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html) ..	64
Obrázek 19 - Ikona pro vstup do e-zdrojů (Zdroj: http://www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/svi/index.html)	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Struktura	16
Tabulka 2 - Organizace	16
Tabulka 3 – Výpůjční služby.....	17
Tabulka 4 - Služby	17
Tabulka 5 - Rešerše.....	18
Tabulka 6 – Struktura	20
Tabulka 7 - Organizace	20
Tabulka 8 - Výpůjční služby	21
Tabulka 9 - Služby	21
Tabulka 10 – Struktura	23
Tabulka 11 - Organizace	24
Tabulka 12 - Výpůjční služby	24
Tabulka 13 - Služby.....	25

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Uživatelé	15
Graf 1 – Uživatelé	19
Graf 3 - Uživatelé	23
Graf 2 - Předchozí studium mediků 1. LF	69
Graf 3 - Frekvence užívání e-zdrojů mediky 1. LF	69
Graf 4 - Místo připojování mediků 1. LF	70
Graf 5 - Typy e-zdrojů užívaných 1. LF	70
Graf 4a - Kombinace e-zdrojů užívaná mediky 1. LF	71
Graf 6 - Web knihovny 1. LF	71
Graf 7 - Orientace mediků na webu knihovny 1. LF	72
Graf 8 - Orientace mediků 1. LF v nabídce e-zdrojů	72
Graf 7a - Orientace mediků 1. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, v nabídce e-zdrojů	73
Graf 9 - Orientace mediků 1. LF v e-zdroji	73
Graf 8a - Orientace mediků 1. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, ve zdrojích	74
Graf 10 – Seminář 1. LF	74
Graf 11 - Vliv semináře 1. LF	75
Graf 12 – Rešerše knihovny 1. LF	75
Graf 12- Webové stránky používané mediky 1. LF	76
Graf 13a - Kombinace webových stránek používaných mediky 1. LF	76
Graf 12b - Kombinace webových stránek používaných mediky 1. LF, kteří nikdy nevyužili knihovní či fakultní web pro přístup k e-zdrojům	76
Graf 13 - Předchozí studium mediků 2. LF	77
Graf 14 – Frekvence užívání e-zdrojů mediky 2. LF	77
Graf 15 - Místo připojování mediků 2. LF	78
Graf 16 - Typy e-zdrojů užívané mediky 2. LF	78
Graf 17 - Kombinace e-zdrojů mediky 2. LF	79
Graf 18 - Web knihovny 2. LF	79
Graf 19 - Orientace mediků na webu knihovny 2. LF	80
Graf 20 - Orientace mediků 2. LF v nabídce e-zdrojů	80
Graf 20a - Orientace mediků 2. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, v nabídce e-zdrojů	81
Graf 21 - Orientace mediků 2. LF v e-zdroji	81
Graf 21a – Orientace mediků 2. LF, kteří e-zdroj nikdy nevyužili, v e-zdroji	81
Graf 22 – Seminář 2. LF	82
Graf 23 - Vliv semináře 2. LF	82
Graf 24 – Rešerše knihovny 2. LF	83
Graf 25 - Webové stránky používané mediky 2. LF	83
Graf 25a – Kombinace webových stránek mediky 2. LF	84
Graf 25b – Kombinace webových stránek mediky 2. LF, kteří nikdy nepoužili knihovní web pro přístup k e-zdrojům	84
Graf 26 - Předchozí studium mediků 3. LF	85
Graf 27 - Používání e-zdrojů mediky 3. LF	85
Graf 28 - Místo připojování mediků 3. LF	86
Graf 29 - Typy e-zdrojů užívaných mediky 3. LF	86

Graf 30 - Kombinace e-zdrojů mediky 3. LF	87
Graf 31 - Web knihovny 3. LF	87
Graf 32 - Orientace mediků na webu knihovny 3. LF	88
Graf 33 - Orientace mediků 3. LF v nabídce e-zdrojů	88
Graf 33a - Orientace mediků 3. LF, kteří nikdy nevyužili e-zdroj, v nabídce e-zdrojů zdroji	89
Graf 34 - Orientace mediků 3. LF v e-zdroji	89
Graf 34a - Orientace mediků, kteří nikdy nevyužili e-zdroj, v e-zdroji	89
Graf 35 – Seminář 3. LF	90
Graf 36 - Vliv semináře 3. LF	90
Graf 37 – Rešerše knihovny 3. LF	91
Graf 38 - Webové stránky používané mediky 3. LF	91
Graf 38a – Kombinace webových stránek mediky 3. LF	92
Graf 38b - Kombinace webových stránek mediky 3. LF, kteří nikdy nepoužili knihovní web pro přístup k e-zdrojům	92

PŘÍLOHY

Příloha I.

Státnicové otázky z předmětu Zdravotnická technika a informatika vyučovaného na 2. LF UK

- 1) Knihovnictví jako vědní obor. Historie, současnost a budoucnost knihoven.
- 2) Informační parametry. Typy dokumentů. Publikační výstupy odborné činnosti.
- 3) Typy písemné (tištěné nebo elektronické) odborné a vědecké komunikace.
- 4) Jak vzniká časopisecký článek. Cesta od rukopisu k časopisu. Účastníci tohoto procesu.
- 5) Typy ústní odborné a vědecké komunikace. Konference, kongresy, semináře.
- 6) Hodnocení (evaluace) publikační činnosti. Bibliometrické indikátory, citační ohlasy.
- 7) Osobní archiv a jeho význam pro odbornou profesionální práci. Knihovnicko-informační hledisko.
- 8) Virtuální knihovny – e-knihy, e-časopisy. Předpoklady, výhody a problémy.
- 9) Bibliografické databáze (rejstříky, katalogy). Jejich role a význam pro kvalitu vědeckých informací při jejich vyhledávání, ukládání a využívání.
- 10) Informační cyklus – údaje, informace znalosti. Souvislosti s odbornou, popř. výzkumnou činností.
- 11) Informační společnost. Volný přístup k informacím, Informace jako zboží. Informační průmysl.
- 12) Základní principy rešeršní politiky. Rešeršní profily a jejich doladování. Úloha profesionálních rešeršérů.
- 13) Základní principy knihovnicko-informačního zpracování dokumentů.
- 14) Vědecké informace – jejich význam a využívání při studiu a v další odborné práci.
- 15) Právní a etické otázky při práci s vědeckými informacemi. Autorství, copyright, inzerce a konflikt zájmů, manipulace s údaji, plagiát.
- 16) Informační zdroje v medicíně a ve zdravotnictví. Jejich dostupnost prostřednictvím klasických nebo elektronických knihovnicko-informačních služeb.
- 17) Jak racionálně využívat časopisy k odborné činnosti. Výběr časopisů, dostupnost a způsob sledování v knihovnách a na internetu. Medicína založená na důkazech (evidence based medicine).
- 18) Jaké služby poskytují současné vysokoškolské knihovny svým uživatelům (čtenářům) a jak těchto možností využívají uživatelé pro přípravu diplomové práce.

- 19)** Současné možnosti doručování dokumentů (document delivery) knihovnami nebo databázovými firmami. Význam pro aktuálnost a kvalitu informací (např. INVIK ve Státní technické knihovně).
- 20)** Internet jako významný zdroj informací. Jak vybírat a hodnotit kvalitu internetových zdrojů. Současné možnosti, ale i rizika z knihovnicko–informačního hlediska.

DOTAZNÍK

Průzkum užívání Elektronických informačních zdrojů na lékařských fakultách UK

Milé studentky, milí studenti!

Dotazník, který držíte v ruce, se povahou otázek zaměřuje na nynější situaci v oblasti dostupnosti a využití **Elektronických informačních zdrojů** (dále jen **EIZ**) na vaší fakultě. Pod pojmem **EIZ** se skrývají elektronické databáze, elektronické časopisy a elektronické knihy. Přístup k těmto zdrojům máte předplacený univerzitou a fakultou. Prosím, abyste na níže uvedené otázky odpověděli pravdivě, jak se lidově říká „podle vlastního vědomí i svědomí“. Odpovědi jsou anonymní a souhrnné výsledky průzkumu budou využity pro mou diplomovou práci. Zároveň věřím, že povedou k vylepšení spolupráce vás studentů a knihovny na vaší fakultě ☺

- 1) Tato vysoká škola je první, kterou studujete nebo jste již absolvoval/a studium na jiné VŠ?

STUDUJI SVOU PRVNÍ VŠ

JIŽ JSEM STUDOVAL/A NA JINÉ VŠ, ALE STUDIUM JSEM NEDOKONČIL/A

JIŽ JSEM UKONČIL/A STUDIUM NA JINÉ VŠ

- 2) Jak často používám **EIZ**?

ČASTO

OBČAS

NIKDY

- 3) K **EIZ** se připojuji z:

KNIHOVNY

POČÍTAČOVÉ UČEBNY NA FAKULTĚ

DOMOVA

ODJINUD (Prosím specifikujte odkud)

.....

- 4) Jaký typ **EIZ** používáte? Zaškrtněte všechny možnosti, které odpovídají skutečnosti.

ODBORNÉ DATABÁZE

ELEKTRONICKÉ ČASOPISY

ELEKTRONICKÉ KNIHY

ŽÁDNÝ

NEVÍM

- 5) Používáte pro přístup k **EIZ** webové stránky knihovny vaší fakulty?

ANO

NE (Pokud jste odpověděl/a „NE“, přejděte, prosím, k otázce č.7)

- 6) Je pro mě snadné dostat se rychle ke **EIZ** v rámci knihovních webových stránek?

VELMI SNADNÉ

SNADNÉ

ANI SNADNÉ ANI OBTÍŽNÉ

OBTÍŽNÉ

VELMI OBTÍŽNÉ

- 7) Dokážu vyhledat zdroj (např. odbornou databázi), který obsahuje informace k
hledanému tématu?

VELMI SNADNO

SNADNO

ANI SNADNO ANI OBTÍŽNĚ

OBTÍŽNĚ

VELMI OBTÍŽNĚ

- 8) Najdu v tomto zdroji konkrétní dokument (např. článek), který se zabývá hledanou
problematikou?

VELMI SNADNO

SNADNO

ANI SNADNO ANI OBTÍŽNĚ

OBTÍŽNĚ

VELMI OBTÍŽNĚ

9) Absolvoval/a jsem v průběhu studia ne/povinný seminář/e, kde byla vysvětleno, jak pracovat s **EIZ**?

ANO

NE

NEVÍM

10) Pomohl/y mi seminář/e při další práci s **EIZ**?

VELMI

ČÁSTEČNĚ

NE

11) Využívám možnosti-zpracování rešerše (tj. seznam dokumentů, které se týkají hledané problematiky) knihovníkem?

ČASTO

OBČAS

NIKDY

12) Webové stránky jakých dalších institucí využíváte pro přístup k EIZ? Zaškrtněte všechny možnosti, které odpovídají skutečnosti²⁶⁸.

NÁRODNÍ LÉKAŘSKÁ KNIHOVNA (<http://www.nlk.cz/>)

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE (<http://cuni.cz/>)

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR (<http://nkp.cz/>)

NÁRODNÍ TECHNICKÁ KNIHOVNA (<http://www.techlib.cz/cs/>)

KNIHOVNA AKADEMIE VĚD ČR (<http://www.lib.cas.cz/cs/>)

JINÉ (Prosím, uveďte název instituce či adresu daných webových stránek)

.....

Děkuji za vaše odpovědi a čas!

²⁶⁸ Z důvodu úspory místa byly uvedeny odkazy na oficiální webové stránky institucí, ne na konkrétní stránky, z nichž je rovnou přístup k e-zdrojům.

EVIDENCE VÝPŮJČEK

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této diplomové práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

V Praze, 10.08.2010

Magdalena Schneibergová

[illegible]